

Lagrådsremiss

Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 16 december 2025

Anna Tenje

Cecilia Torstensson
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Det behövs en bidragsreform för att bryta bidragsberoendet och minska utanförskapet. I denna lagrådsremiss lämnas lagförslag om ett aktivitetskrav som villkor för rätt till försörjningsstöd. Syftet är att motverka utanförskap, införa ett enhetligt reglerat aktivitetskrav och bidra till att ta tillvara arbetskraft. Aktivitetskravet föreslås komplettera andra insatser som deltagande i statlig arbetsmarknadspolitisk verksamhet och utbildningsinsatser.

Regeringen föreslår bl.a. att socialnämnden ska vara skyldig att tillhandahålla aktiviteter och att aktivitetskravet ska gälla enskilda som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader. Aktiviteterna ska bidra till att öka den enskildes förmåga att ta ett arbete, öka den enskildes språkliga förutsättningar, bestå av jobbsökande aktiviteter eller arbetsplatsförlagda aktiviteter. Deltagandet ska anpassas efter den enskildes förmåga.

Utöver detta lämnas bl.a. förslag om informationsöverföring från socialnämnden till Arbetsförmedlingen avseende enskilda som deltar i aktiviteter. Inspektionen för vård och omsorg ska enligt förslaget besluta om sanktionsavgift för kommunen vid systematiska brister i tillämpningen av aktivitetskravet.

Bestämmelserna om aktivitetskrav föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Bestämmelsen om att socialnämnden ska begära att den enskilde ska delta i aktiviteter ska dock tillämpas första gången på försörjningsstöd som avser oktober 2026. Lagändringarna som rör sanktionsavgift för kommunerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring	13
2.3	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)	14
3	Ärendet och dess beredning	15
4	Aktivitetskrav i försörjningsstödet	15
5	Aktivitetskravets utformning och tillämpning	17
5.1	Det ska införas ett aktivitetskrav i socialtjänstlagen	17
5.2	Socialnämnden ska ansvara för att det finns aktiviteter för personer som får försörjningsstöd	19
5.3	Målgrupp och när kravet ska inträda	26
5.4	Regeringen ska få meddela föreskrifter om att aktivitetskrav inte får ställas på den som deltar på deltid i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser	35
5.5	Aktivitetskravets omfattning	36
5.6	Individuell plan för aktiviteterna	42
5.7	Upphåll i aktiviteterna	43
5.8	Arbetsmiljö och försäkringsskydd	45
5.9	Konsekvenser av att inte delta i aktiviteter enligt kravet	46
5.10	Uppföljning av aktivitetskravet	48
6	Deltagare i aktiviteter enligt aktivitetskravet ska kunna få arbetslöshetsersättning och andra individersättningar	49
7	Informationsöverföring från socialnämnden till Arbetsförmedlingen	50
8	Ett sanktionsavgiftssystem införs	53
8.1	Avgiftens storlek	55
8.2	Möjlighet att besluta om ny sanktionsavgift	57
8.3	Redovisnings- och rapporteringsskyldighet	58
8.4	Överklagande	59
9	Integritetsanalys	61
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	69
11	Konsekvenser av förslagen	71
11.1	Ekonomiska konsekvenser för offentlig sektor	71
11.2	Ekonomiska konsekvenser för enskilda	74
11.3	Konsekvenser för barn	75
11.4	Konsekvenser för sysselsättning och biståndsmottagande	76
11.5	Konsekvenser för företag	79

11.6	Konsekvenser för brottslighet och det brottsförebyggande arbetet	80
11.7	Konsekvenser för integration och möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen	81
11.8	Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män	82
11.9	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	83
11.10	Bedömning av om förslagen är förenliga med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen	85
11.11	Övriga konsekvenser	86
12	Författningskommentar	87
12.1	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)	87
12.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring	99
12.3	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)	99
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29)	101
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	107
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	115

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400),
2. lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring,
3. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2025:400)

dels att 12 kap. 5 och 6 §§ och 35 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 34 kap. ska lyda ”Bristande verkställighet, särskild avgift och sanktionsavgift”,

dels att rubriken närmast före 12 kap. 4 § ska lyda ”Skyldighet att delta i praktik eller annan anvisad aktivitet”,

dels att det ska införas fjorton nya paragrafer, 12 kap. 4 a–4 f och 6 a §§, 15 kap. 6 a §, 31 kap. 1 a § och 34 kap. 11–15 §§, och närmast efter 34 kap. 10 § och närmast före 15 kap. 6 a §, 31 kap. 1 a § och 34 kap. 11 och 13–15 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

4 a §

Socialnämnden ska begära att en enskild som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader ska delta i sådana aktiviteter som anges i 6 a § (aktivitetskrav).

Aktivitetskrav får inte ställas på den som

1. är under 18 år,

2. är 18–20 år och genomgår studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning,

3. har sysselsättning på heltid i form av

a) anställning,

b) arbetsmarknadspolitiskt program,

c) kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till

arbetsmarknadens förfogande,
eller

d) andra statliga, kommunala
eller regionala insatser,

4. har uppnått riktåldern för
pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§
socialförsäkringsbalken,

5. har sjukpenning, sjukpenning i
särskilda fall, sjukersättning,
aktivitetsersättning, rehabili-
teringspenning eller rehabili-
teringspenning i särskilda fall, i
den omfattning som han eller hon
har sådan förmån, eller

6. är ledig enligt föräldraledig-
hetslagen (1995:584) med ett barn
som inte har fyllt ett år.

4 b §

Aktivitetskravet ska gälla för den
tid som den enskilde har förmåga
att delta i aktiviteter. Tiden får inte
överstiga 40 timmar per vecka.
Tiden ska minskas och i övrigt
anpassas med hänsyn till

1. sysselsättning som den
enskilde har på deltid i form av

a) anställning,

b) arbetsmarknadspolitiskt pro-
gram,

c) kommunal vuxenutbildning i
svenska för invandrare, mot-
svarande utbildning vid folkhög-
skola eller en utbildning som
socialnämnden anser vara god-
tagbara skäl för att inte stå till
arbetsmarknadens förfogande, och

d) andra statliga, kommunala
eller regionala insatser, och

2. den enskildes övriga skyldig-
heter.

Om den enskilde i sitt hushåll har
barn som inte har fyllt åtta år eller
som är äldre än så men ännu inte
har avslutat sitt första skolår, ska
tiden dessutom minskas med tio
timmar per vecka.

4 c §

Om den enskilde har barn i sitt
hushåll måste aktivitetskravet vara

rimligt i förhållande till möjligheten att ha tillsyn över barnet. Vid bedömningen ska socialnämnden beakta i vilken omfattning kommunen erbjuder

- 1. förskola,*
- 2. fritidshem, och*
- 3. pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem.*

4 d §

Socialnämnden får begära att en enskild som får försörjningsstöd ska delta i sådana aktiviteter som anges i 6 a § även innan han eller hon har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader. Ett sådant aktivitetskrav får vara lägre än vad som följer av 4 b §.

4 e §

När socialnämnden ställer aktivitetskrav på en enskild ska nämnden upprätta en individuell plan för aktiviteterna. I planen ska rimlig tid avsättas för att söka arbete.

4 f §

Socialnämnden får ge den som deltar i aktiviteter enligt 4 a eller 4 d § uppehåll i aktiviteterna i upp till fyra veckor per kalenderår.

5 §

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller någon annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd nekas eller sättas ned. Detsamma gäller om han eller hon uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten utan godtagbart skäl.

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i aktiviteter som anvisats enligt 4, 4 a eller 4 d §, ska fortsatt försörjningsstöd nekas eller sättas ned. Detsamma gäller om han eller hon uteblir från aktiviteterna utan godtagbart skäl. Om det finns särskilda skäl får dock socialnämnden avstå från att neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd.

6 §

En enskild som deltar i praktik eller någon annan kompetens-

En enskild som deltar i aktiviteter enligt 4, 4 a eller 4 d § ska inte

höjande verksamhet enligt 4 § ska inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

6 a §

Socialnämnden ansvarar för att det finns aktiviteter som möter behovet av meningsfull heltids-sysselsättning för personer som får försörjningsstöd.

Med aktiviteter enligt första stycket avses sådana som

1. syftar till att motivera den enskilde eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften,

2. syftar till att förbättra den enskildes språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften,

3. är arbetsplatsförlagda, eller

4. är inriktade på att söka arbete.

Aktiviteterna ska vara utformade på ett sådant sätt att den som deltar är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning.

15 kap.

Uppgifter till Arbetsförmedlingen om enskildas deltagande i aktiviteter

6 a §

Om socialnämnden ställer aktivitetskrav enligt 12 kap. 4 a eller 4 d § på en enskild och den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, ska nämnden lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om att den enskilde har anvisats aktiviteter.

Socialnämnden ska på begäran lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om

1. vilka aktiviteter den enskilde har anvisats, och
2. vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna.

31 kap.

Bemyndigande som gäller deltagare i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser

1 a §

Regeringen får meddela föreskrifter om att aktivitetskrav enligt 12 kap. 4 a och 4 d §§ inte får ställas på den som är anvisad att delta på deltid i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser.

34 kap.

Sanktionsavgift

Uppgifter till Inspektionen för vård och omsorg om socialnämndens arbete med krav på aktiviteter

11 §

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg redovisa hur nämnden arbetar med

krav på aktiviteter enligt 12 kap. 4 a–4 f och 6 a §§. Av redovisningen ska det särskilt framgå

1. hur nämnden arbetar med kravställande enligt 12 kap. 4 a och 4 d §§,

2. hur nämnden arbetar med individuella planer enligt 12 kap. 4 e §, och

3. vilka aktiviteter enligt 12 kap. 6 a § det finns tillgång till.

Redovisningen ska göras en gång vartannat år och varje gång nämnden på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av 12 kap. 4 a–4 f §§ eller 6 a § samma kapitel.

12 §

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg rapportera hur många personer som har

1. anvisats aktiviteter enligt 12 kap. 4 a §,

2. anvisats aktiviteter enligt 12 kap. 4 d §, och

3. nekats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte deltagit i aktiviteter som anvisats enligt 12 kap. 4 a eller 4 d §.

Rapporteringen ska göras en gång per kvartal.

Beslut om sanktionsavgift

13 §

Inspektionen för vård och omsorg ska besluta att en kommun ska betala en sanktionsavgift om kommunens tillämpning av 11 och 12 §§ eller 12 kap. 4 a–4 f §§ och 6 a § har systematiska brister.

Innan beslut om sanktionsavgift fattas ska kommunen ges skälig tid att åtgärda bristerna.

Sanktionsavgiften tillfaller staten.

Beräkning av sanktionsavgiften

14 §

Sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 100 000 kronor och högst 10 000 000 kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur många personer som har berörts av bristerna och hur allvarliga bristerna är i övrigt.

Om det finns särskilda skäl får sanktionsavgiften sättas ned helt eller delvis.

Ny avgift vid fortsatt underlåtenhet

15 §

Om en kommun, efter det att ett beslut om sanktionsavgift fått laga kraft, fortfarande inte åtgärdar bristerna, får Inspektionen för vård och omsorg besluta om ny sanktionsavgift enligt 13 §.

35 kap.

2 §¹

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. omhändertagande av personakt enligt 17 kap. 7 §,
2. tillstånd enligt 26 kap. 1 §,
3. föreläggande enligt 28 kap. 5, 8, 9 eller 10 §,
4. förbud och återkallelse av tillstånd enligt 28 kap. 11, 12, 12 a eller 13 §,
5. överflyttning av ärende enligt 29 kap. 11 §, och
6. sanktionsavgift enligt 28 kap. 16 § eller 34 kap. 13–15 §§.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut när det gäller utlämnande av handling i en personakt i enskild verksamhet enligt 17 kap. 6 § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Inspektionen för vård och omsorg enligt denna lag får inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027 i fråga om 34 kap. 13–15 §§ och 35 kap. 2 § och i övrigt den 1 juli 2026.

¹ Senaste lydelse 2025:1299.

2. Bestämmelsen i 12 kap. 4 a § om att socialnämnden ska begära att den enskilde ska delta i aktiviteter tillämpas första gången för enskild som får försörjningsstöd som avser oktober 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring

dels att punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 20 §, och närmast före 2 kap. 20 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

*Sökande som deltar i aktiviteter
enligt socialtjänstlagen*

20 §

*En sökande som deltar i
aktiviteter enligt 12 kap. 4 a eller
4 d § socialtjänstlagen (2025:400)
kan få arbetslöshetsersättning.*

3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för den som har en pågående ersättningsperiod vid ikraftträdandet.

3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för den som har en pågående ersättningsperiod vid ikraftträdandet. *Vid tillämpning av den upphävda lagen gäller även det som anges i 2 kap. 20 § om arbetslöshetsersättning vid deltagande i aktiviteter enligt 12 kap. 4 a eller 4 d § socialtjänstlagen (2025:400).*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.3 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 4 b § socialtjänstlagen (2025:400) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt avsnitt 2.1

Föreslagen lydelse

12 kap.

4 b §

Aktivitetskravet ska gälla för den tid som den enskilde har förmåga att delta i aktiviteter. Tiden får inte överstiga 40 timmar per vecka. Tiden ska minskas och i övrigt anpassas med hänsyn till

1. sysselsättning som den enskilde har på deltid i form av

a) anställning,

b) arbetsmarknadspolitiskt program,

c) kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande, och

d) andra statliga, kommunala eller regionala insatser, och

2. den enskildes övriga skyldigheter.

Om den enskilde i sitt hushåll har barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat *sitt första skolor*, ska tiden dessutom minskas med tio timmar per vecka.

Om den enskilde i sitt hushåll har barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat *det andra skolar* i *grundskolan eller i annan utbildning som motsvarar grundskolan*, ska tiden dessutom minskas med tio timmar per vecka.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2028.

3 Ärendet och dess beredning

I betänkandet Statens budget 2022 – Rambeslutet anförde finansutskottet bl.a. att arbetet med en stor bidragsreform bör inledas (bet. 2021/22:FiU1 s. 70). Utskottets förslag om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken innebar att resurser skulle avsättas till Regeringskansliet för att en bidragsutredning skulle komma på plats snarast möjligt. En av frågorna för bidragsutredningen var enligt utskottet en eventuell skärpning av socialtjänstlagen (2001:453) och annan relevant lagstiftning så att samtliga kommuner i Sverige ställer likvärdiga och tydliga aktivitetskrav på dem som har försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Utskottet uttalade vidare att den som har försörjningsstöd ska kunna delta i samhällsnyttiga insatser och att formerna för detta bör utredas. Riksdagen godkände de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som utskottet föreslog (rskr. 2021/22:46).

Den 28 april 2022 beslutade Regeringskansliet att ge en utredare i uppdrag att föreslå en aktivitetsplikt för arbetslösa vuxna som står till arbetsmarknadens förfogande och som tar emot försörjningsstöd (S 2022:E). I uppdraget ingick bl.a. att ta fram förslag om hur en aktivitetsplikt bör vara konstruerad gällande skyldighet för den enskilde att delta och skyldighet för kommunen att tillhandahålla aktiviteter.

Den 24 mars 2023 ändrades uppdraget på så sätt att utredaren, i stället för att utreda en aktivitetsplikt, skulle utreda ett aktivitetskrav. I uppdraget ingick även att bl.a. analysera och ta ställning till vilka samhällsnyttiga insatser som kan ingå i ett aktivitetskrav.

Uppdraget redovisades i promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29).

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Socialdepartementet (S2024/02055).

I denna lagrådsremiss behandlas de lagförslag som lämnas i promemorian.

4 Aktivitetskrav i försörjningsstödet

Det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. Den som riskerar ett långvarigt bidragsberoende och liv i utanförskap måste mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav på att göra det som är nödvändigt för att komma i arbete och bli en del av samhällsgemenskapen. Regeringen aviserade därför i budgetpropositionen för 2026 en omfattande bidragsreform som bl.a. inkluderar ett bidragstak för mottagare av försörjningsstöd, ett aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd och en kvalificering till vissa socialförsäkringsförmåner.

I denna lagrådsremiss behandlas förslaget om ett aktivitetskrav för försörjningsstödmottagare.

Den svenska välfärdsmodellen bygger att medborgare utbildar sig, arbetar och betalar skatt som finansierar välfärdstjänster såsom utbildning, omsorg och sjukvård samt transfereringar i form av försörjning för den som av olika skäl inte kan arbeta.

Det ekonomiska biståndet är välfärdsystemets yttersta skyddsnät och är tänkt att fungera som ett tillfälligt stöd vid kortare perioder av försörjningsproblem. I praktiken har det i stället blivit en långvarig försörjning för många hushåll. Antalet mottagare av ekonomiskt bistånd har minskat över tid. I takt med denna förändring har andelen biståndsmottagare som försörjs långvarigt genom ekonomiskt bistånd, det vill säga andelen som uppburit biståndet i minst tio månader under året, trendmässigt ökat över tid. Enligt Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd uppbär 48 procent av de vuxna biståndsmottagarna biståndet långvarigt 2024, att jämföra med 15 procent 1990. År 2024 uppbär cirka 83 300 vuxna ekonomiskt bistånd långvarigt.

I promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29) framhålls att långvarig passivitet och bidragsberoende ökar risken för att individen fastnar i arbetslöshet och utanförskap, med begränsade möjligheter att nå egen försörjning. I promemorian lyfts även fram att det finns ett samband mellan dålig ekonomi, ohälsa och arbetslöshet. Barn som växer upp i långvarig ekonomisk utsatthet löper ökad risk att själva bli biståndsmottagare som vuxna. På sikt kan detta ge försämrade livsvillkor, svagare skolprestationer, social utsatthet och ohälsa.

Redan i dag har socialnämnden möjlighet att begära att arbetslösa försörjningsstödmottagare, som inte kunnat erbjudas lämpliga arbetsmarknadspolitiska insatser via Arbetsförmedlingen, deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Syftet ska vara att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Promemorian lyfter att tillämpningen varierar avsevärt mellan olika kommuner när det gäller krav på aktivitet, vilka insatser som erbjuds och möjligheten till heltidssysselsättning.

Det rättsliga utrymmet för att ställa krav på aktivitet är begränsat. Promemorian hänvisar till Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 1995 ref. 92 som tydliggör att socialtjänsten inte får kräva att enskilda deltar i ett projekt som syftar till att förbättra den hjälpsökandes möjligheter till ett framtida arbete och för vilket utgår ersättning med ekonomiskt bistånd och ett mindre stimulansbidrag, som inte utgör arbete med arbetsinkomst eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Mot denna bakgrund har behovet av ett mer enhetligt och ändamålsenligt aktivitetskrav inom försörjningsstödet aktualiserats, som ger den enskilde tillgång till meningsfull heltidssysselsättning.

Ett tydligare regelverk främjar likformighet i kommunernas tillämpning och stärker rättssäkerheten för den enskilde biståndsmottagaren.

5 Aktivitetskravets utformning och tillämpning

5.1 Det ska införas ett aktivitetskrav i socialtjänstlagen

Regeringens förslag

Det ska införas ett aktivitetskrav för rätt till försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i sak överens med regeringens. Promemorians förslag avser dock den numera upphävda socialtjänstlagen (2001:453).

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser antingen tillstyrker förslaget helt eller delvis, eller lämnar inga synpunkter på förslaget.

Akademikerförbundet SSR, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Institutet för mänskliga rättigheter, Statskontoret, Linnéuniversitetet, Stockholms universitet, Funktionsrätt Sverige, Sveriges Stadsmissioner och fackförbundet Vision avstyrker förslaget. Flera av dessa remissinstanser uttrycker tvivel kring att aktivitetskravet leder till att fler arbetslösa kommer i arbete eller anser att skyldigheten att tillhandahålla aktiviteter uteslutande ska ligga på Arbetsförmedlingen. *Göteborgs kommun* ser risker för särskilt negativa konsekvenser för barn.

Skälen för regeringens förslag

Det finns redan i dag krav på viss aktivitet i socialtjänstlagen

Enligt 12 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, har den som kan arbeta, men inte kan försörja sig, rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. I detta ingår att vid behov delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) eller motsvarande utbildning vid folkhögskola.

Vidare följer av 12 kap. 4 § samma lag att socialnämnden får begära att den som inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd under viss tid ska delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Syftet ska vara att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska förbättra biståndsmottagarens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, när det är lämpligt, på en fortsatt utbildning.

Aktivitetskrav behövs för att motverka utanförskap

På senare år har det totala antalet vuxna biståndsmottagare minskat. Antalet vuxna långvariga biståndsmottagare har inte minskat i samma utsträckning. Totalt sett har den genomsnittliga tiden med försörjningsstöd ökat. Det är väl belagt att långa tider av passivitet och bidragsberoende ökar riskerna för ohälsa, fattigdom och utanförskap, vilket ytterligare försvårar individens möjlighet att bli självförsörjande. Även om forskningen inte ger något entydigt svar på vilken åtgärd som är mest ändamålsenlig när det gäller att bryta utanförskap anser regeringen att en förändring i förhållande till nuvarande situation är nödvändig. Mottagare av försörjningsstöd behöver få mer stöd för att nå egen försörjning och bryta sin isolering. Som anförs i promemorian ökar krav på aktivitet incitamenten att anstränga sig för att uppnå egen försörjning eftersom det inte längre kommer att vara möjligt att ta emot stöd utan att delta i aktivitet.

Mot denna bakgrund finns det enligt regeringens mening skäl att införa ett aktivitetskrav som ger den enskilde tillgång till meningsfull sysselsättning. Aktiviteterna bör bidra till att fler personer får stöd att närma sig arbetsmarknaden och ökad möjlighet till egen försörjning.

Flera remissinstanser, bl.a. *Funktionsrätt Sverige* och *Sveriges Stadsmissioner*, påpekar att det är osäkert om ett aktivitetskrav leder till att fler arbetslösa kommer i arbete och framhåller att hälsoeffekterna av ett sådant krav kan slå olika för olika grupper. *Göteborgs kommun* ser risker för barn. Regeringen vill därför understryka att syftet inte enbart är att få fler personer i arbete, även om detta är en önskvärd konsekvens av reformen. Syftet är också att bryta den sociala isolering som kan följa av ett långvarigt bidragsberoende, såväl för vuxna som barn i hushållet, och därmed förbättra situationen för familjer som befinner sig i ett långvarigt utanförskap. För att möjliggöra utökad tid i förskola och fritidshem för barn vars föräldrar berörs av aktivitetskravet har regeringen i budgetpropositionen för 2026 tillfört kommunerna 130 miljoner kronor 2026 och med 260 miljoner kronor årligen från och med 2027. Regeringen avser även att tillsätta en utredning som ska se över förutsättningarna för utökad barnomsorg för barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskravet. För barns utveckling kan det vara positivt att se sina föräldrar gå till arbetet och att i högre utsträckning gå i förskola. Tidigare studier indikerar bl.a. att barns deltagande i förskola leder till högre sysselsättning och lön när barnen når vuxen ålder, vilket i synnerhet gäller för barn till föräldrar med låg utbildning (Dietrichson, Jens, Kristiansen, Lykke, Ida och Nielsen, Bjørn, C. V., 2020. Universal preschool programs and long-term child outcomes: A systematic review. I: *Journal of Economic Surveys*, vol. 34, nr 5. s. 1007–1043.)

I vissa fall finns det hälsoskäl som talar emot ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Även då finns det emellertid goda skäl att hjälpa individen att bryta sin isolering genom att delta i någon form av aktivitet.

Aktivitetskrav leder till mer enhetlig tillämpning i landet

Tolkning och tillämpning av kravet på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap. 4 § SoL skiljer sig åt mellan olika kommuner. Det finns emellertid ingen skyldighet att ställa ett sådant krav och det finns inte heller någon reglering om tidsmässig omfattning.

Således tillåter reglerna att tillämpningen varierar mellan landets olika kommuner. Det finns dessutom kommuner som överhuvudtaget inte tillhandahåller några sådana insatser som riktar sig till mottagare av försörjningsstöd. Genom att införa ett aktivitetskrav blir tillämpningen mer enhetlig och förutsägbar.

Aktivitetskrav bidrar till att ta tillvara arbetskraft

Under de kommande åren förväntas bristen på arbetskraft öka. Ett problem på den svenska arbetsmarknaden har under en längre tid varit att stora grupper av arbetslösa saknar den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar. Detta medför en strukturell obalans där hög långtidsarbetslöshet förekommer samtidigt som arbetsgivare har svårt att rekrytera personal med rätt kompetens.

Ett aktivitetskrav syftar inte främst till att tillgodose arbetsgivarnas behov av personal, men kan innehålla inslag som motverkar matchningsproblemen på arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt aktiviteter som stärker biståndsmottagarens förutsättningar att påbörja en utbildning eller förbättrar hans eller hennes färdigheter i svenska språket. Även biståndsmottagare som saknar sådana kompetenser som är särskilt efterfrågade kan bidra till att lösa det som i promemorian beskrivs som ett kompetensförsörjningspussel.

5.2 Socialnämnden ska ansvara för att det finns aktiviteter för personer som får försörjningsstöd

Regeringens förslag

Socialnämnden ska ansvara för att det finns aktiviteter som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för personer som får försörjningsstöd.

Med sådana aktiviteter ska avses följande:

- aktiviteter som syftar till att motivera den enskilde eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
- aktiviteter som syftar till att förbättra den enskildes språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
- arbetsplatsförlagda aktiviteter, och
- aktiviteter inriktade på att söka arbete.

Aktivitetserna ska vara utformade på ett sådant sätt att den som deltar är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. Promemorians förslag innebär att de arbetsplatsförlagda aktiviteterna måste utföras i en kommunal förvaltning.

Remissinstanserna

Några remissinstanser, däribland Länsstyrelsen i Västmanlands län och Socialstyrelsen, tillstyrker förslaget i dess helhet medan flera remissinstanser tillstyrker delar av förslaget.

Arbetsförmedlingen ställer sig frågande till att flera offentliga aktörer ges i uppdrag att vid samma tidpunkt kravställa samma aktivitet för samma individ samt nämner att målgruppen har behov av hälsofrämjande åtgärder och rehabilitering. Vidare anför Arbetsförmedlingen bl.a. att en begränsning till insatser inom kommunal förvaltning försvårar möjligheten att hitta lämpliga arbetsgivare och framför att aktiviteter som enbart utformas för att skapa sysselsättning kan leda till inlåsnings- och undanträngningseffekter. Även *Göteborgs kommun* och *Vision* ser en risk för sådana effekter. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)* ser en risk för att aktiviteterna inte uppfattas som meningsfulla.

Linköpings kommun anser att det är problematiskt att kommunens insatser fortsatt ska vara sekundära till Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska insatser. *Funktionsrätt Sverige* anser att det bör framgå tydligare att aktiviteterna behöver vara utformade utifrån individens behov och evidensbaserade metoder.

När det gäller arbetsplatsförlagda aktiviteter avstyrker *Konkurrensverket* förslaget och anför att sådana aktiviteter inom kommunal förvaltning innebär dels en risk för undanträngningseffekter på det lokala näringslivet, dels en offentlig säljverksamhet i konkurrens med privata aktörer. Flera kommuner, *Fremia* och *Famna*, fackförbundet *Kommunal*, *Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS)*, *Skyddsvärnet*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Sveriges Stadsmissioner* är negativt inställda till att insatserna ska begränsas till aktiviteter inom kommunal förvaltning. SKR ser inte att kommunernas tillämpning av EU:s statsstödsregler och gällande konkurrenslagstiftning skulle väga tyngre än nyttan av att kunna nyttja även ideella organisationer och kommunernas egna bolag. *Svenskt Näringsliv* avstyrker förslaget om att kommunerna ska kunna tillskapa kommunal verksamhet. *Svenskt Näringsliv* anser vidare att frågan var arbetsplatsförlagda aktiviteter ska få utföras behöver belysas ytterligare, men instämmer i förslaget att inte inkludera de kommunala bolagen i kretsen av verksamheter med hänvisning till EU:s statsstödsregler och risk för snedvriden konkurrens. *Linnéuniversitetet* däremot vill betona vikten av att enbart erbjuda aktivitet inom kommunal förvaltning.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget. *Statskontoret* framför att förslaget innebär en omfattande arbetsinsats för kommunerna. *Stockholms universitet* ser en påtaglig risk att individer med behov av andra insatser avkrävs aktiveringsinsatser som är svåra att motivera. Universitetet, och *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)*, hänvisar även till forskning som visar att effekten av insatser som

påminner om aktivitetskravet när det gäller arbetsplatsförlagda aktiviteter snarare kan vara negativ än positiv på övergången från bidrag till arbete.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för fram att det finns problem med oseriösa fristående aktörer i den sociala omsorgen. *Kommunal* anför att subventionerade anställningar utan kontroll genererar fusk.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämnden ska ansvara för att det finns tillgång till meningsfull heltidssysselsättning

Regeringen anser att aktivitetskravet bör vara kopplat till rätten till försörjningsstöd och att den ansvariga myndigheten för prövning av sådant stöd, det vill säga socialnämnden, bör ansvara för att det finns tillgång till aktiviteter. Aktivitetskravet bör vara obligatoriskt så att ansvaret blir en reell skyldighet. Socialnämnden kan således inte nöja sig med att hänvisa till att det i kommunen finns tillgång till aktiviteter som tillhandahålls av andra huvudmän såsom Arbetsförmedlingen eller regionerna. Däremot finns det inget som hindrar att kommunen ingår avtal med olika utförare om att tillhandahålla aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet. Det finns inte heller något hinder mot att kommunen ingår avtal om att en annan kommun eller region ska tillhandahålla aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet.

Regeringen anser även att aktiviteterna bör vara av utvecklande för den enskilde. Med andra ord ska aktiviteterna vara meningsfulla.

En del remissinstanser framför synpunkter på att flera myndigheter har snarlika uppdrag. Regeringen har förståelse för dessa synpunkter, då det är eftersträvänsvärt med tydliga gränser mellan olika myndigheters uppdrag. Med tanke på att biståndsmottagare kan ha en komplex problematik som förutsätter flera olika typer av insatser bedömer regeringen dock att det är viktigt att aktivitetskravet kan komplettera Arbetsförmedlingens insatser, snarare än motsvara dessa insatser. Detta gäller i synnerhet som socialtjänstens ansvar omfattar personer med andra försörjningshinder än arbetslöshet.

Till skillnad från några av remissinstanserna bedömer regeringen att kommunerna har goda förutsättningar för att fullgöra sina skyldigheter enligt förslaget. Det ligger i kommunernas intresse att försörjningsstödet fungerar effektivt och ändamålsenligt. Regeringen ser därför inte samma risker för att aktiviteterna skulle sakna meningsfullhet som *MUCF*. Vidare föreslår regeringen att det införs ett sanktionssystem för att säkerställa att kommunerna inte prioriterar ned sitt ansvar att tillhandahålla aktiviteter (se avsnitt 8.1).

Det behövs flera olika typer av aktiviteter

Regeringen instämmer i promemorians bedömning att det bör finnas flera olika typer av aktiviteter som socialnämnden ska tillhandahålla. Det innebär inte att varje individ som mottar försörjningsstöd ska få ta del av varje typ av aktivitet. Målgruppen är heterogen och orsakerna till behov av försörjningsstöd varierar. Aktiviteterna behöver därför vara anpassade efter varje individs behov. De bör typiskt sett föra biståndsmottagaren

närmare arbetsmarknaden och självförsörjning. Det behöver alltså finnas en viss bredd i typerna av aktivitet.

Aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka förmågan att arbeta, utbilda sig eller delta i andra aktiviteter

Den första av de aktiviteter som föreslås syftar till att motivera den enskilde eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra aktiviteter som har dessa syften.

Som nämns i promemorian kan det handla om gruppaktiviteter för att stärka självförtroendet eller träning i att infinna sig på utsatt tid, interagera med andra människor och i övrigt fungera i ett socialt sammanhang. Det kan också röra sig om utbildande aktiviteter som stärker digital kompetens eller förmåga till orientering i samhället. I många fall kan aktiviteterna underlätta övergången till Arbetsförmedlingens insatser och program.

Arbetsförmedlingen efterfrågar hälsofrämjande åtgärder och rehabilitering. I den mån sådana åtgärder utgör ett ansvar för socialtjänsten och möter ett behov av meningsfull sysselsättning kan de rymmas i den här aktuella aktivitetstypen. Detta innebär emellertid inte att socialnämnden ska ta över ansvaret för att anordna sådana rehabiliterande insatser som andra huvudmän ansvarar för.

Aktiviteter som syftar till språkliga förutsättningar att arbeta, utbilda sig eller delta i andra aktiviteter

Den andra typen av aktivitet syftar till att öka den enskildes språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra aktiviteter som har dessa syften.

Svårigheter att hantera det svenska språket gör det inte bara svårt att få ett arbete utan minskar även möjligheterna att delta i och tillgodogöra sig andra aktiviteter. Regeringen instämmer i bedömningen i promemorian att förmåga att kommunicera på svenska är av så central betydelse för tillträdet till arbetsmarknaden att det bör vara obligatoriskt för socialnämnderna att tillhandahålla aktiviteter som förbättrar deltagarnas kunskaper och färdigheter i det svenska språket. Aktiviteterna kan vara språkkurser, men de ska inte ersätta, utan snarare komplettera sfi-undervisningen. Eftersom aktivitetskravet är flexibelt till sin utformning lämnas socialnämnden ett stort utrymme att anpassa aktiviteten efter biståndsmottagarens förkunskaper och förmågor. Som exempel kan ”språkcaféer” och ”språkpromenader” nämnas.

Arbetsplatsförlagda aktiviteter

Den tredje typen av aktivitet är arbetsplatsförlagda aktiviteter.

Som konstateras i promemorian ökar sannolikheten att en person kommer i arbete ju närmare den ordinarie arbetsmarknaden en aktivitet sker. Det är därför angeläget att det finns tillgång till olika slags arbetsplatsförlagda aktiviteter. Som anförs ovan bör aktiviteterna inom aktivitetskravet vara meningsfulla och därmed utvecklande för den enskilde. Detta gäller givetvis även för de arbetsplatsförlagda aktiviteterna. Sådana aktiviteter bör stärka deltagarens kompetens och utveckla hans eller hennes färdigheter. De behöver ha ett relevant och kvalitativt innehåll, med ett tydligt syfte. Det får alltså inte enbart handla

om aktiviteter som tar deltagarens tid i anspråk. Aktiviteterna kan förläggas inom olika typer av verksamheter, till exempel meningsfull sysselsättning inom försäljning, lokalvård, bespisning, kultur, föreningsliv eller på miljöområdet.

Aktiviteternas innehåll och omfattning behöver anpassas efter individens förkunskaper och förmågor. Det kan exempelvis handla om enklare arbetsplatsförlagd praktik under en kortare eller längre tid som introducerar den enskilde för arbetslivet, snarare än tar tillvara dennes arbetsförmåga. Men det kan också handla om en aktivitet som ligger nära en subventionerad anställning. Att aktiviteten behöver anpassas efter individens förkunskaper och förmågor ställer krav på socialnämnden att ha tillgång till flera olika sorters aktiviteter och arbetsplatser. Det är alltså inte tillräckligt att hänvisa samtliga biståndsmottagare till snarlika aktiviteter på en och samma arbetsplats. I stället måste det finnas en variation av arbetsplatser med skiftande uppgifter och nivåer av krav på biståndsmottagarens förmåga.

Arbetsplatsförlagda aktiviteter behöver i möjligaste mån utformas så att biståndsmottagarna inte ersätter ordinarie personal. Det gäller framför allt när sysslorna påminner om sådana uppgifter som ordinarie personal normalt sett utför. För att motverka inläsnings- och undanträngningseffekter bör en arbetsplatsförlagd aktivitet i regel inte pågå under en längre sammanhängande period på samma arbetsplats och säsongsbetonat arbete bör inte utföras under en hel säsong. Även om en sådan ordning kan bidra till att motverka social isolering kan den vara hämmande när det gäller att bli självförsörjande och ta ansvar för ett eget arbetssökande.

IFAU och Stockholms universitet lyfter fram att det finns forskning som visar att vissa arbetsplatsförlagda insatser kan riskera att ge svaga eller negativa sysselsättningseffekter på sikt (se IFAU 2021:16). Regeringen bedömer att aktivitetskravet innebär att kommunerna ska tillhandahålla aktiviteter som utgår från individens behov och som ska stärka den enskilde. Det är centralt att aktiviteter kan ges inom olika verksamheter och bidra till att ge erfarenheter som stärker den enskildes långsiktiga jobbchanser. I avsnitt 5.6 behandlas även vikten av att den enskilde får tid för eget arbetssökande.

Var ska arbetsplatsförlagda aktiviteter få utföras?

Arbetsförmedlingen, tillsammans med flera andra remissinstanser, anser att promemorians förslag om att arbetsplatsförlagda aktiviteter enbart ska få utföras i kommunal förvaltning försvårar möjligheten att hitta lämpliga aktiviteter. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det bör finnas möjlighet att erbjuda sysselsättning i såväl privat som ideell verksamhet. *Svenskt Näringsliv* framhåller att begränsningen till kommunal förvaltning inte tar tillvara den potential som finns i samarbeten med exempelvis privata matchningsaktörer, men är samtidigt positivt inställt till att inte inkludera de kommunala bolagen i kretsen av verksamheter.

Regeringen anser att den föreslagna begränsningen till kommunal förvaltning är problematisk. Detta eftersom tillgången till lämpliga arbetsplatser och meningsfulla aktiviteter då begränsas. Träffsäkerheten blir bättre om flera olika typer av arbetsplatser finns att tillgå. Vidare kan

effekten av att bryta utanförskap och isolering underlättas när en enskild får delta i verksamhet utan myndighetsanknytning och på så sätt kommer närmare civilsamhället eller näringslivet.

I promemorian anförs som skäl för begränsningen till kommunal förvaltning bl.a. risk för inlåsnings effekter, att deltagarna ska kunna uppfylla sina skyldigheter mot Arbetsförmedlingen och att kommunen har ekonomiska incitament att få biståndsmottagaren att bli självförsörjande. Det anförs även att arbetsplatsförlagda aktiviteter inte får utföras i kommunala bolag med hänvisning till EU:s statsstödsregler.

Konkurrensverket ser en risk för att promemorians förslag leder till offentlig säljverksamhet i konkurrens med privata aktörer. Det följer av 3 kap. 27 § konkurrenslagen (2008:579) att en kommun får förbjudas att i en säljverksamhet tillämpa ett visst förfarande eller att bedriva en viss säljverksamhet om detta snedvrider eller hämmar konkurrens.

Regeringen har förståelse för Konkurrensverkets oro och anser att risken för snedvridning av konkurrensen tillsammans med behovet av att vidga utbudet av aktivitetstyper talar emot en begränsning till kommunal förvaltning. Arbetsplatsförlagda aktiviteter bör därför enligt regeringens mening kunna förläggas även hos andra aktörer, t.ex. hos civilsamhällesorganisationer, bolag som ägs av en kommun eller tillsammans med andra offentliga och privata organisationer, statliga myndigheter eller privata företag, under förutsättning att de arbetsplatsförlagda aktiviteterna är meningsfulla och är utvecklande för den enskilde.

Frågan är då med tanke på bedömningen i promemorian hur regler om arbetsplatsförlagda aktiviteter utanför kommunal förvaltning ska utformas för att vara i enlighet med EU:s statsstödsregler.

I artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, benämnt EUF-fördraget, regleras statsstöd. Stöd som ges av en medlemsstat som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion är oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Det har redan konstaterats att det är viktigt att kommunerna utformar aktiviteterna på ett ändamålsenligt sätt så att biståndsmottagarna inte ersätter ordinarie personal eller tränger undan arbetstillfällen. Det ankommer på kommunerna att, liksom i dag, förlägga aktiviteter på ett sådant sätt att de inte kommer i konflikt med gällande rätt. Det kan kommunerna exempelvis göra genom att tillämpa ett offentligt upphandlingsförfarande eller genom att förvissa sig om att aktiviteterna inte kan anses motsvara något större ekonomiskt värde för arbetsplatsen.

Krav på god kvalitet

Av 5 kap. 1 § SoL framgår att verksamhet inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För att säkerställa detta behöver kommunerna kontinuerligt kontrollera och följa upp de aktiviteter som tillhandahålls inom den egna förvaltningen och av andra utförare. Ett sätt att verka för god kvalitet är att undvika att upphandla ett stort antal arbetsplatsförlagda aktiviteter utan hänsyn till de berörda individernas behov. I stället kan kommunerna försöka att träffa överenskommelser utan ekonomisk ersättning i syfte att få tillgång till arbetsplatser som ordnar individuellt anpassade aktiviteter.

Därmed minskar risken för att de medel som avsätts för aktivitetskravet används till andra ändamål än avsett. Det är också viktigt att kommunerna ställer höga krav på ansvariga aktörer. Det blir då även svårare för oseriösa aktörer att etablera sig, vilket *IVO* och *Kommunal* varnar för. Vidare torde nyttan för biståndsmottagarna öka.

Även den praktiska utformningen av de olika aktiviteterna kan bidra till att säkerställa god kvalitet. Till exempel bör kommunerna sträva efter att endast ett fåtal biståndsmottagare deltar i aktivitet på en och samma arbetsplats samt att biståndsmottagare byter arbetsplats med vissa mellanrum. Vidare är det angeläget att kommunerna har regelbunden kontakt med såväl utförare som biståndsmottagare under aktiviteternas gång. Dels för att följa upp att aktiviteterna fortlöper som planerat, dels för att fånga upp tecken på eventuella oegentligheter.

I avsnitt 8 föreslår regeringen även ändringar av *IVO*:s tillsynsuppdrag för att motverka brister i genomförande av aktivitetskrav. Regeringen avser att följa tillämpningen av reformen noga och kommer vid behov att vidta ytterligare åtgärder.

Aktiviteter inriktade på att söka arbete

Den sista av de fyra aktivitetstyperna ska vara inriktade på arbetssökande. I likhet med vad som anføres i promemorian anser regeringen att det är viktigt att det finns tillgång till aktiviteter som stöder individen i hans eller hennes arbetssökande. Kommunerna bör inte bygga upp egna arbetsförmedlingar, utan snarare komplettera statliga insatser. Det kan handla om stöd i att lära sig hur man sällar bland platsannonser eller hur man utformar ansökningsbrev och meritförteckning. Ett annat exempel är övning i intervusituationer.

Aktivitetskravet ska inte hindra biståndsmottagaren från att stå till arbetsmarknadens förfogande

För att aktivitetskravet ska vara ändamålsenligt och uppnå sitt syfte är det angeläget att det inte hindrar en enskild att uppfylla de krav som gäller för att ha rätt till arbetslöshetsersättning enligt lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring. Regeringen anser därför att det bör framgå av lagen att aktiviteterna ska vara utformade så att biståndsmottagaren är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning.

Aktivitetserna inom aktivitetskravet får inte heller hindra en biståndsmottagare som är anvisad till ett arbetsmarknadspolitiskt program att uppfylla de krav som ställts för att han eller hon ska fullgöra sina åtaganden som arbetssökande enligt de arbetsmarknadspolitiska regelverken.

Flera av remissinstanserna, bl.a. *Arbetsförmedlingen*, påpekar att det finns en risk för att aktivitetskravet leder till undanträngningseffekter och inläsningseffekter. Regeringen vill med anledning av dessa invändningar framhålla att aktiviteterna inom ramen för aktivitetskravet enbart syftar till att vara ett komplement till befintliga insatser som den enskilde tar del av. Vidare får aktiviteterna inte hindra biståndsmottagaren från att gå på möten med Arbetsförmedlingen eller arbetsintervjuer. Aktiviteterna får

inte heller vara ett skäl för Arbetsförmedlingen att avvakta med att anvisa en person till arbetsmarknadspolitiska program och insatser som bedöms vara lämpliga för den enskilde. I sammanhanget bör även påpekas att aktiviteterna är sekundära i förhållande till pågående praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap. 4 § SoL. En persons deltagande i praktik eller kompetenshöjande verksamhet ska alltså inte avbrytas på grund av aktivitetskravet.

Funktionsrätt Sverige förordar tydligare lydelse om att aktiviteterna ska utformas utifrån individens behov och evidensbaserade metoder. Redan i dag krävs enligt 5 kap. 1 § SoL att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Detta gäller även när socialnämnden tillhandahåller aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet. Genom aktivitetskravet kommer socialnämnden att få ett ansvar att ta fram aktiviteter som kompletterar Arbetsförmedlingens insatser. På så sätt uppstår nya möjligheter att använda sig av den sakkunskap som finns inom socialtjänsten. Syftet är att aktiviteterna ska vara individuellt anpassade och att socialnämnden ska tillhandahålla aktiviteter som inte finns tillgängliga hos Arbetsförmedlingen.

5.3 Målgrupp och när kravet ska inträda

Regeringens förslag

Socialnämnden ska begära att en person som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader ska delta i aktiviteter enligt aktivitetskravet.

Aktivitetskrav ska inte få ställas på den som

- är under 18 år,
- är 18–20 år och genomgår studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning,
- har sysselsättning på heltid i form av anställning, arbetsmarknadspolitiskt program, kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola, en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser,
- har uppnått riktåldern för pension,
- har sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall i den omfattning som han eller hon har sådan förmån, eller
- är ledig enligt föräldraledighetslagen med ett barn som inte har fyllt ett år.

Socialnämnden ska få begära att en person som får försörjningsstöd ska delta i aktiviteter även innan han eller hon har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att socialnämnden ska ställa ett aktivitetskrav om en vuxen person får försörjningsstöd sedan minst två månader. Promemorians förslag innehåller ingen åldersgräns. Promemorians förslag anger inte vilka former av studier som ska medföra att aktivitetskrav inte får ställas. I promemorian föreslås inte att aktivitetskrav inte ska få ställas på personer som har sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall. I promemorian finns ett alternativt förslag som innebär att den som deltar i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen ska undantas från aktivitetskravet enligt socialtjänstlagen oavsett om aktiviteterna hos Arbetsförmedlingen utförs på heltid eller deltid. Promemorians förslag har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Några remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, tillstyrker förslaget i dess helhet.

Jämställdhetsmyndigheten anser att personer som omfattas av aktivitetskravet ska få vara föräldralediga på deltid även efter det att barnet fyllt ett år. Flera kommuner samt *Fremia* och *Famna, Funktionsrätt Sverige* och *Sveriges Stadsmissioner* ifrågasätter att kravet ska gälla vissa grupper av individer, bl.a. personer som saknar arbetsförmåga, beviljas försörjningsstöd i avvaktan på annan ersättning eller är nära pensionsålder. *Socialstyrelsen* framför att den som har aktivitetsersättning bör undantas från aktivitetskravet och ha sin planering via Försäkringskassan för att bibehålla helhetsansvaret för gruppen. *Försäkringskassan* å sin sida anser, förutom att det bör övervägas om fler ska undantas från aktivitetskravet, att det behöver förtydligas vilka krav som kan ställas på personer som väntar på ett beslut om sjukersättning, har sjukpenning eller aktivitetsersättning eller den som har beviljats en partiell ersättning. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)* och *Sveriges a-kassor* motsätter sig att aktivitetskravet ska omfatta den som tar emot försörjningsstöd som ett komplement till arbetslöshetsersättningen. IAF ser behov av ytterligare utredning.

Tidsfristen på två månader är föremål för synpunkter från flera remissinstanser. *Socialstyrelsen* anser att det kan finnas ett behov av att göra det möjligt att skjuta på tidsgränsen om två månader. Flera kommuner bl.a. *Malmö kommun* bedömer att tre månader är en mer rimlig tidsfrist. *Älvkarleby kommun* förordar i detta sammanhang individuella bedömningar. *Förvaltningsrätten Linköping* anser att det behöver tydliggöras i lagförslaget om det är två månader eller två sammanhängande månader som gäller. Förvaltningsrätten påpekar även att det finns en oklarhet kring när tvåmånadersperioden inleds.

Ett antal remissinstanser avstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* tillstyrker promemorians alternativa förslag om målgrupp medan *Svenskt Näringsliv* anser att varken huvudförslaget eller det alternativa förslaget är tillfredsställande. Svenskt Näringsliv föredrar dock det alternativa förslaget och anser att aktivitetskravet bör omfatta mottagare av försörjningsstöd som inte skrivit in sig som jobbsökande.

Arbetsförmedlingen ifrågasätter att myndighetens arbetsmarknadspolitiska bedömning inte ska vara avgörande och påpekar att det är oklart hur begreppet faktisk aktivitetsnivå i praktiken kommer att förhålla sig till det arbetsmarknadspolitiska regelverket. Som alternativ föreslår Arbetsförmedlingen att aktivitetskravet endast bör gälla när det inte är motiverat med insatser och stöd från Arbetsförmedlingen för den som mottar ekonomiskt bistånd och att aktiviteterna ska svara mot Arbetsförmedlingens bedömning. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att undantagen från när aktivitetskravet kan ställas är för snäva. *Akademikerförbundet SSR* framhåller angående målgruppen att det många gånger handlar om människor som befinner sig i någon form av kris och att en konsekvens kan bli ökade möjligheter till avslag på ansökan om försörjningsstöd.

Skälen för regeringens förslag

Vilka ska ingå i målgruppen?

I promemorian föreslås att socialnämnden ska ställa aktivitetskrav på en vuxen person som får försörjningsstöd. Ett antal remissinstanser har synpunkter på vilka grupper som aktivitetskrav inte borde få ställas på. Många av dem ifrågasätter att personer med nedsatt arbetsförmåga ska omfattas.

Regeringen anser att kravet som utgångspunkt bör omfatta alla som tar emot försörjningsstöd. Som nämns i promemorian kan en alltför begränsad målgrupp medföra att kravet framstår som godtyckligt eftersom försörjningshinder kan vara överlappande. Personer kan vara såväl arbetslösa som ha andra försörjningshinder, såsom sociala skäl. Som *Akademikerförbundet SSR* påpekar kan det många gånger handla om människor som befinner sig i någon form av kris.

Eftersom aktiviteterna ska anpassas utifrån individernas förutsättningar ser inte regeringen någon risk för att en enskild skulle behöva utföra olämpliga aktiviteter. Den som saknar förmåga att delta i aktivitet eller har godtagbara skäl att inte delta på grund av sjukdom kommer inte att gå miste om försörjningsstöd, se avsnitt 5.5 och 5.9.

Förslaget kan resultera i överlappande ansvar mellan olika myndigheter, t.ex. mellan Arbetsförmedlingen och socialnämnden. Regeringen, som påminner om att aktivitetskravet ska vara sekundärt i förhållande till andra insatser, anser emellertid inte att detta utgör skäl för att minska målgruppens omfång. Regeringen anser inte heller, till skillnad från *IAF* och *Sveriges a-kassor*, att de som tar emot arbetslöshetsersättning bör undantas från aktivitetskravet. Som redogörs för i avsnitt 5.2 får inte aktivitetskravet hindra en enskild att uppfylla de krav som gäller för att ha rätt till arbetslöshetsersättning. Regeringen bedömer därför att frågan inte behöver utredas ytterligare.

Sammantaget anser regeringen att aktivitetskravet bör gälla alla mottagare av försörjningsstöd men att aktivitetskrav inte bör ställas när det gäller vissa grupper som redan har sysselsättning på heltid eller tar emot ersättning motsvarande heltid.

Barn och skolungdomar under 21 år ska undantas från aktivitetskravet

Regeringen anser, liksom promemorian, att enbart vuxna bör omfattas av aktivitetskravet. Eftersom föräldrar enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken är underhållsskyldiga för sina barn tills barnen fyller 18 år omfattas i regel barn av föräldrarnas ansökan om försörjningsstöd och är inte själva parter i ärendet, varför inget aktivitetskrav i praktiken kan riktas mot barnen. Detsamma gäller för skolungdomar som har fyllt 18 men inte 21 år och som går i grundskola eller gymnasieskola och annan jämförlig grundutbildning.

Samtidigt framgår av 3 kap. 4 § SoL att barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i ärenden enligt SoL. Det kan därmed förekomma att barn över 15 år beviljas försörjningsstöd. För att dessa barn inte ska kunna bli föremål för ett aktivitetskrav behöver det framgå av lagen att barn under 18 år ska undantas från aktivitetskravet.

För skolungdomar som har fyllt 18 men inte 21 år finns en risk att de blir föremål för aktivitetskrav utan en uttrycklig undantagsbestämmelse. Regeringen anser att det är angeläget att dessa skolungdomar inte behöver avsluta sin skolgång i förtid på grund av att de tar emot försörjningsstöd. Av den orsaken bör även dessa ungdomar undantas.

Krav på aktivitet ska inte gälla personer med sysselsättning på heltid

Av naturliga skäl bör aktivitetskravet inte gälla personer som redan har sysselsättning på heltid. Samtidigt gäller det att sysselsättningen är meningsfull i den bemärkelsen att den kan bidra till att göra personen självförsörjande. Det ska därför vara fråga om heltidssysselsättning i form av anställning, arbetsmarknadspolitiskt program, sfi-studier, motsvarande studier på folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande.

När det gäller frågan hur mycket tid som kan anses utgöra heltid instämmer regeringen i bedömningen i promemorian att utgångspunkten bör vara sysselsättning i 40 timmar per vecka. Ett lägre antal timmar per vecka bör dock godtas när en person har ett heltidsarbete på en arbetsplats där heltid enligt kollektivavtal understiger 40 timmar per vecka.

Eftersom resor som sker under ett pågående arbetspass på de flesta arbetsplatser räknas som arbetstid anser regeringen att resor mellan olika aktiviteter ska anses motsvara sysselsättning. Däremot bör inte resor i början och slutet av dagen för att ta sig från hemmet till en aktivitet anses motsvara sysselsättning.

Personer som har sysselsättning på heltid i form av ett arbetsmarknadspolitiskt program

Regeringen har meddelat föreskrifter om anvisningar till arbetsmarknadspolitiska program i förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program. En anvisning till ett sådant program ska enligt 7 a § avse verksamhet på heltid. En anvisning får avse verksamhet på deltid, om den enskildes arbetsutbud är lägre och detta i huvudsak beror på sjukdom eller funktionsnedsättning, föräldraledighet, eller annat hinder som anmälts till och godtagits av Arbetsförmedlingen. En anvisning får även avse verksamhet på deltid om den enskilde samtidigt arbetar, tar del av en arbetsmarknadspolitisk insats eller av kommunal vuxenutbildning i sfi.

För anvisning till Arbetsförmedlingens s.k. ramprogram och till programmet förmedlingsinsatser finns motsvarande bestämmelser om att anvisningen avser verksamhet på heltid, samt under vilka förutsättningar programdeltagandet får avse verksamhet på deltid, se förordningen (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar, förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin, förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt förordningen (2022:812) om förmedlingsinsatser.

Flera remissinstanser är kritiska till förslaget i promemorian om att personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska omfattas av aktivitetskravet. Remissinstanserna förordar i stället promemorians alternativa förslag, som går ut på att den som deltar i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen undantas från aktivitetskravet i socialtjänstlagen. Detta oavsett om aktiviteterna hos Arbetsförmedlingen utförs på heltid eller inte.

En sådan ordning skulle göra att ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och kommunen blev tydligare. Som beskrivs i promemorian finns också viss osäkerhet kring Arbetsförmedlingens förmåga att etablera nödvändiga, och praktiskt fungerande, rutiner för det informationsutbyte som förutsätts i huvudförslaget. Vidare är det relativt få programdeltagare som kan komma i fråga för kommunernas aktivitetskrav, varför reformen i denna del riskerar att bli kostsam i förhållande till den förväntade nyttan.

Regeringen anser samtidigt att övervägande skäl talar för att personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och enbart är anvisade ett program på deltid ska omfattas av aktivitetskravet. Detta eftersom det annars inte säkerställs att samtliga mottagare av försörjningsstöd som behöver bryta sin isolering får stöd. Som framgår ovan kan det finnas individer som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program hos Arbetsförmedlingen, men som endast har förmåga att göra det på deltid. Enligt regeringens mening vore det olyckligt om personer som är anvisade program på deltid undantogs från aktivitetskravet. Se även avsnitt 5.5.

Den som är anvisad ett arbetsmarknadspolitiskt program på heltid och deltar på heltid i enlighet med anvisningen ska anses uppfylla kravet på sysselsättning på heltid och ska därmed inte omfattas av aktivitetskravet. Det ankommer på Arbetsförmedlingen att bedöma om programdeltagaren är sysselsatt i den utsträckning som krävs. Socialnämnden bör således godta de uppgifter som Arbetsförmedlingen lämnar. Det kan finnas programdeltagare, som när socialnämnden meddelar att han eller hon skulle kunna vara aktuell för att omfattas av aktivitetskravet, saknar beslutad insats inom ramen för sitt program. I ett sådant fall bör Arbetsförmedlingen göra en bedömning av om deltagaren t.ex. kan erbjudas en arbetsmarknadspolitisk insats, väntar på en planerad insats eller bedöms behöva söka arbete på heltid. Efter en sådan bedömning kan Arbetsförmedlingen meddela socialnämnden att programdeltagaren inom den närmaste tiden inte har tillräcklig sysselsättning inom programmet och därmed ska omfattas av aktivitetskravet.

Den föreslagna ordningen bedöms medföra att ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och socialnämnden blir tydlig och att risken för dubbelarbete, ineffektivitet och bristande ansvarstagande minimeras.

Personer som har sysselsättning på heltid i form av sfi eller motsvarande utbildning

Av 12 kap. 3 § SoL följer att den som deltar i sfi eller motsvarande utbildning vid folkhögskola anses stå till arbetsmarknadens förfogande. Sådana personer bör därför inte kunna bli föremål för aktivitetskravet, på samma sätt som personer som arbetar eller deltar i arbetsmarknadspolitiska program på heltid.

I promemorian anför att *av socialnämnden godkända studier* bör kunna vara skäl för att inte delta i aktivitet. I förslaget till lagtext sägs dock inget om att studierna måste vara godkända. Lydelsen kan med andra ord läsas som om alla typer av heltidsstudier skulle leda till att den studerande undantas från aktivitetskravet. Regeringen anser att detta är motsägelsefullt eftersom huvudregeln enligt socialtjänstlagen är att man ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Den enda studieform som uttryckligen sägs vara förenlig med kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande är den nyss nämnda möjligheten att läsa sfi eller motsvarande. Eftersom en person som tar del av en annan utbildning än sfi eller motsvarande således endast i undantagsfall har rätt till försörjningsstöd är det svårt att tänka sig en situation där aktivitetskravet inte borde gälla en biståndsmottagare med motiveringen att vederbörande studerar, om det inte är fråga om just sfi eller av socialnämnden godkända studier.

Med hänsyn till det nyss sagda anser regeringen att aktivitetskrav inte bör ställas på den som deltar i en sfi-utbildning eller motsvarande utbildning på heltid. Beträffande bedömningen av vad som utgör heltidsstudier kan skolans bedömning av studiegångens omfattning vara vägledande. I det sammanhanget bör inte enbart undervisningstiden beaktas, utan även eventuell tid för självstudier, examinationer med mera. Se nedan angående andra studier.

Personer som har sysselsättning på heltid i form av en utbildning

Trots huvudregeln om att biståndsmottagare ska stå till arbetsmarknadens förfogande förekommer det att personer får försörjningsstöd samtidigt som de bedriver andra studier än sfi eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. Socialnämnden får i dessa fall anses ha bedömt att studierna är godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande. I likhet med promemorians bedömning anser regeringen att enskilda som genomgår sådan utbildning som socialnämnden har godkänt bör behandlas på samma sätt som enskilda som deltar i sfi eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. Regeringen föreslår därför att aktivitetskravet inte ska gälla den som genomgår en heltidsutbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande.

Personer som har sysselsättning på heltid i form av andra statliga, kommunala eller regionala insatser

Aktivitetskravet ska syfta till att vara ett komplement till befintliga insatser. På samma sätt som den som har sysselsättning i form av ett arbetsmarknadspolitiskt program på heltid ska anses uppfylla kravet på aktivitet bör därför den som har sysselsättning på heltid i form av andra statliga, kommunala eller regionala insatser också anses uppfylla kravet på

aktivitet. Personerna som deltar i dessa statliga, kommunala eller regionala insatser på heltid bör därför inte heller omfattas av aktivitetskravet.

De övriga insatser av kommun, region eller stat som avses kan t.ex. vara kompetenshöjande verksamhet genom socialnämndens försorg, aktiviteter som Försäkringskassan planerar för personer som har aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken, daglig verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, sysselsättning för personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen och skyddstillsyn med särskild behandlingsplan (s.k. kontraktsvård) enligt brottsbalken. De som når upp till sysselsättning på heltid genom olika former av rehabiliterande insatser på heltid i offentlig regi bör inte heller omfattas av aktivitetskravet medan däremot hobbyarbete eller rena fritidsaktiviteter inte bör leda till undantag från aktivitetskravet.

Personer som har uppnått riktåldern för pension ska undantas från aktivitetskravet

Det följer av 2 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken att vissa socialförsäkringsförmåner ska knytas till en riktålder för pension som beräknas för varje år. När en mottagare av försörjningsstöd når riktåldern för pension finns det inte skäl att upprätthålla en målsättning om sysselsättning på heltid. Regeringen anser därför att dessa personer bör undantas från aktivitetskravet.

Personer som på grund av nedsatt arbetsförmåga har vissa socialförsäkringsförmåner ska undantas från aktivitetskravet i motsvarande mån

En försäkrad har enligt 27 kap. 2 § socialförsäkringsbalken rätt till sjukpenning vid sjukdom som sätter ned hans eller hennes arbetsförmåga med minst en fjärdedel. En försäkrad som har nedsatt arbetsförmåga på grund sjukdom kan enligt bestämmelser i 31 kap. socialförsäkringsbalken få rehabiliteringspenning under tid då han eller hon deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering som avser att förkorta sjukdomstiden eller förebygga eller häva nedsättningen av arbetsförmågan.

Bestämmelser om sjukersättning och aktivitetsersättning finns i 32–37 kap. socialförsäkringsbalken. Dessa förmåner kan beviljas en försäkrad vars arbetsförmåga är långvarigt nedsatt på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. De nu nämnda förmånerna lämnas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån.

Sjukpenning i särskilda fall och rehabiliteringspenning i särskilda fall regleras i 28 a kap. respektive 31 a kap. socialförsäkringsbalken och kan beviljas personer som har haft tidsbegränsad sjukersättning enligt äldre bestämmelser eller vars aktivitetsersättning har upphört på grund av ålder.

Flera remissinstanser, både sådana som är positivt och negativt inställda till förslaget i stort, är kritiska till att personer med arbetshinder som tar emot ovan nämnda förmåner inte omfattas av undantaget från aktivitetskravet. Regeringen har förståelse för den oro som framförs och anser att det behövs ytterligare överväganden i frågan. Aktivitetskravet bör därför, för närvarande, inte omfatta personer som får sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning,

rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall i den del som förmånen är beräknad utifrån. Däremot är det enligt regeringens mening rimligt att sjukskrivna personer utan sjukpenninggrundande inkomst, och som inte uppbär någon av ovanstående socialförsäkringsförmåner, får tillgång till aktiviteter, varför de bör omfattas av aktivitetskravet. Dessa personer befinner sig ofta i ett långvarigt utanförskap och har behov av stöd för att bli självförsörjande.

Försäkringskassan anser att det behöver förtydligas vilka krav som kan ställas på personer som väntar på ett beslut om sjukersättning eller den som har beviljats en partiell ersättning. Regeringen vill därför framhålla att undantaget är uttömmande reglerat i detta fall. För det fall en person som väntar på ett beslut om förmån blir föremål för aktivitetskrav kommer socialnämnden inte längre att kunna upprätthålla kravet när Försäkringskassan väl beviljat hel förmån. Kommunen måste dock göra sin egen bedömning i avvaktan på Försäkringskassans beslut.

När det gäller personer som enbart har partiell arbetsförmåga, vill regeringen framhålla att det finns fyra olika typer av aktiviteter som ska anpassas till individen (se avsnitt 5.2). Vidare är det möjligt att underlåta att sätta ned försörjningsstödet när det finns särskilda skäl (se avsnitt 5.9). Det finns fler situationer där kommunen kan behöva beakta andra omständigheter än enbart utbetalning av socialförsäkringsförmån. Ett exempel är att en person med 90 procents arbetsoförmåga enbart kan få tre fjärdedels sjukförsäkringsförmån. Om personen av socialnämnden bedöms sakna förmåga att delta i aktivitet ska detta beaktas fullt ut, oavsett Försäkringskassans beslut.

Den som är föräldraledig med ett barn under ett år ska undantas från aktivitetskravet

Av 8 kap. 5 och 6 §§ skollagen (2010:800) framgår att barn från och med ett års ålder ska erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Är barnets föräldrar arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder förskola erbjudas under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

Med hänsyn till att det först från ett års ålder finns skyldighet att erbjuda förskola anser regeringen, i likhet med promemorians förslag, att föräldrar till barn under ett år bör undantas från aktivitetskravet. Detta gäller oavsett i vilken omfattning föräldern är föräldraledig eller tar ut föräldrapenning.

Jämställdhetsmyndigheten anser det ska gå att vara föräldraledig på deltid även efter att barnet fyllt ett år och nämner som exempel ensamstående kvinnor med barn. *Sveriges Stadsmissioner* lyfter i detta avseende även barnperspektivet. Regeringen vill därför framhålla att kommunen inte kan kräva deltagande i aktiviteter i större utsträckning än vad kommunen faktiskt erbjuder tid i förskola eller fritidshem (se avsnitt 5.5). Regeringen anser därmed att förslaget beaktar barnets behov av såväl social trygghet i form av omsorg som barnets behov av goda levnadsförhållanden genom att stödja barnets föräldrar i deras ansträngningar att bli självförsörjande.

Som anføres ovan har regeringen i budgetpropositionen för 2026 tillfört kommunerna medel för att möjliggöra utökad tid i förskola och fritidshem för barn vars föräldrar berörs av aktivitetskravet. Regeringen avser även att tillsätta en utredning som ska se över förutsättningarna för utökad barnomsorg för barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskravet.

När ska kravet börja gälla?

Det är viktigt att en mottagare av försörjningsstöd får delta i aktiviteter för att motverka passivitet och utanförskap. Regeringen anser därför, i likhet med det som uttalas i promemorian, att aktivitetskravet bör börja gälla tidigt i en period med försörjningsstöd. Detta eftersom det finns ett samband mellan tid i arbetslöshet och chansen att få ett arbete.

Samtidigt vore det inte samhällsekonomiskt effektivt om socialnämnden skulle bli skyldig att tillhandahålla aktiviteter till personer som har ett mycket kortvarigt behov av försörjningsstöd från och med första stund som individens behov blir kända för socialnämnden.

I promemorian diskuteras två tänkbara tidsfrister: två eller tre månader. Aktivitetskravet bör enligt promemorian börja gälla efter två månader, i huvudsak med argumentet att det bör börja gälla så fort som möjligt. Det nämns även att utflödet ur försörjningsstödet är större då än efter tre månader. Vidare framgår att antalet mottagare av försörjningsstöd minskar snabbt under de första tre månaderna.

Ett stort antal av remissinstanserna anser att aktivitetskravet bör börja gälla först efter tre månader, eftersom socialtjänsten behöver tid på sig att planera och utreda biståndsmottagarens förmåga att delta i aktiviteter. *Socialstyrelsen* nämner särskilt personer som söker ekonomiskt bistånd under en livskris.

Regeringen anser att det finns omständigheter som talar för såväl en tvåmånaders- som en tremånadersfrist. Övervägande skäl talar dock för att tidsfristen bör vara tre månader, eftersom det sker ett förhållandevis stort utflöde även under den tredje månaden, det kan vara ont om lämpliga aktiviteter och socialnämnden kan behöva viss tid på sig att utforma en plan och ordna en lämplig aktivitet.

När det gäller sökande som flyttar från en kommun till en annan anser regeringen, till skillnad från vad som anføres i promemorian, att tid som den enskilde har tagit emot försörjningsstöd i en annan kommun bör räknas in i tremånadersfristen. Det innebär att socialnämnden kan bli skyldig att kräva deltagande i en aktivitet redan från och med den första dag som den enskilde får försörjningsstöd i den nya kommunen, om han eller hon under de tre närmast föregående månaderna har fått försörjningsstöd i en annan kommun. Det ankommer på socialnämnden att utreda i vilken utsträckning den enskilde har tagit emot försörjningsstöd i en annan kommun, och på den enskilde att bidra till utredningen med uppgifter av betydelse. Att inhämta information och färdigställa utredningen tar viss tid i anspråk. Nämnden behöver även ta ställning till lämplig aktivitet för den enskilde. Det ligger därför i sakens natur att en aktivitet inte alltid kan anvisas från och med första dagen vid flytt mellan kommuner.

Förvaltningsrätten i Linköping framför synpunkter på hur fristen ska beräknas. När det gäller själva beräkningen av fristen finns inga andra krav

än att det ska vara just tre sammanhängande månader. Det behöver inte vara hela kalendermånader men det ska röra sig om tre månader i följd, exempelvis fr.o.m. den 15 januari t.o.m. den 14 april. Om en person får ett uppehåll i sitt försörjningsstöd, t.ex. på grund av en tillfällig inkomst, kan socialnämnden inte ställa krav på att han eller hon deltar i aktiviteter under den tiden.

Socialnämnden ska få ställa krav även tidigare

Regeringen anser att socialnämnden bör ha befogenhet att ställa krav på en person att delta i aktiviteter redan från dag ett med försörjningsstöd. Risken är annars att tremånadersperioden upplevs som en form av aktivitetsfri frist. När socialnämnden har tillgång till aktiviteter och bedömer att en viss aktivitet är lämplig för en biståndsmottagare, anser regeringen att aktivitetskravet bör kunna tillämpas oavsett om det gått tre månader eller inte. Det kan exempelvis vara motiverat när en person återigen ansöker om försörjningsstöd efter en kortare tid eller om socialnämnden vill kontrollera att en person verkligen har rätt till försörjningsstöd vid misstanke om svartarbete.

5.4 Regeringen ska få meddela föreskrifter om att aktivitetskrav inte får ställas på den som deltar på deltid i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser

Regeringens förslag

Regeringen ska få meddela föreskrifter om att aktivitetskrav inte får ställas på den som är anvisad att delta på deltid i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i sak överens med regeringens. Enligt det bemyndigande som föreslås i promemorian får regeringen meddela föreskrifter om att deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser ska vara att betrakta som sysselsättning på heltid vid tillämpning av aktivitetskravet.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser som tar ställning i denna del tillstyrker förslaget. *Arbetsförmedlingen* avstyrker förslaget mot bakgrund av att huvudförslaget om målgrupp också avstyrkes.

Skälen för regeringens förslag

Ovan föreslår regeringen att aktivitetskravet inte ska gälla personer som har sysselsättning på heltid i form av ett arbetsmarknadspolitiskt program. Däremot ska aktivitetskravet omfatta personer som har deltidssyssel-

sättning i form av arbetsmarknadspolitiska program. I promemorian beskrivs hur det kan uppstå oönskade effekter i vissa fall om arbetsmarknadspolitiska insatser kombineras med ett aktivitetskrav i socialtjänsten. Det kan exempelvis handla om förbisedda ekonomiska faktorer som minskar incitamenten hos leverantörer att utföra sitt uppdrag eller hos den enskilde att fullfölja insatsen. Regeringen anser att de problem som beskrivs i promemorian kan uppstå i de fall en person är anvisad att delta i ett program på deltid. Vissa arbetsmarknadspolitiska insatser kan därför anses vara olämpliga att kombinera med aktivitetskravet. Eftersom de arbetsmarknadspolitiska insatserna kan komma att förändras och det kan uppstå nya, okända konsekvenser av befintliga insatser bör regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka arbetsmarknadspolitiska insatser som inte ska kunna kombineras med aktivitetskrav.

5.5 Aktivitetskravets omfattning

Regeringens förslag

Aktivitetskravet ska gälla för den tid som den enskilde har förmåga att delta i aktiviteter. Tiden ska inte få överstiga 40 timmar per vecka. Tiden ska minskas och i övrigt anpassas med hänsyn till

- deltidssysselsättning som den enskilde har i form av anställning, arbetsmarknadspolitiskt program, kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola, en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser, och
- den enskildes övriga skyldigheter.

Om den enskilde i sitt hushåll har barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat sitt första år i den nioåriga grundskolan eller sitt andra år i den kommande tioåriga grundskolan, ska tiden dessutom minskas med tio timmar per vecka.

Om den enskilde har barn i sitt hushåll ska aktivitetskravet vara rimligt i förhållande till möjligheten att ha tillsyn över barnet. Vid bedömningen ska socialnämnden beakta i vilken omfattning kommunen erbjuder förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem.

Ett aktivitetskrav som socialnämnden ställer innan den enskilde har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader ska få vara lägre än det aktivitetskrav som socialnämnden är skyldig att ställa.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. Promemorian innehåller inget förslag om att föräldrar till barn som inte har fyllt åtta år till viss del ska undantas från aktivitetskravet. Promemorians förslag anger inte vilka former av studier på deltid som

aktivitetskravet ska anpassas till. Promemorians förslag har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser tillstyrker förslaget. *Arbetsförmedlingen* tillstyrker förslaget såvitt det gäller att aktivitetskravet ska komplettera och inte ersätta andra aktiviteter. Myndigheten framhåller emellertid att det på grund av varierande kunskap om Arbetsförmedlingens aktiviteter kan bli stora skillnader mellan kommunerna. Arbetsförmedlingen föreslår som alternativ att aktivitetskravet ska svara mot den bedömning som Arbetsförmedlingen har gjort i fråga om vad den arbetssökande behöver. Vidare anser myndigheten att aktivitetskravet bör förutsätta rätt till förskola på heltid. Även *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget. Socialstyrelsen anser emellertid att det är knapphändigt beskrivet hur socialtjänsten ska resonera kring socialnämndens prövning av aktivitetsförmågan. Om detta inte regleras tydligt ser myndigheten att det finns en risk för att kommunerna kommer att göra olika bedömningar, vilket kan leda till att målet med nationell likhet inte nås.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) anser att ytterligare utredning behövs om hur ett aktivitetskrav förhåller sig till arbetslöshetsförsäkringen. *Sveriges a-kassor* anför att en person som har låg arbetslöshetsersättning inte nödvändigtvis står långt ifrån arbetsmarknaden och att bestämmelserna som gäller aktivitetskravet riskerar att kollidera med krav som ställs inom arbetslöshetsförsäkringen.

Barnombudsmannen anser att det behöver säkerställas att alla barn erbjuds tillsyn med utgångspunkt i barnets behov och att detta inte begränsas av föräldrarnas livssituation. Ett stort antal remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, flera kommuner, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor (KSAN)* är negativt inställda till förslaget att aktivitetskravet ska anpassas till erbjuden tillsyn över barnet och förordar i stället heltidsförskola och fritidshem.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län pekar på vikten av att inkludera Försäkringskassan och regionerna i en framtida samverkan kring aktivitetskravet. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* framför att det kan bli svårt för inspektionen att avgöra om en kommun systematiskt bedömer att enskilda saknar aktivitetsförmåga i syfte att undvika att tillämpa aktivitetskravet. *Fremia och Famna*, *Funktionsrätt Sverige*, *Sveriges Stadsmissioner* och *Svenska kyrkan* ifrågasätter eller uttrycker oro över att aktivitetskravet ska gälla heltid.

Skälen för regeringens förslag

Biståndsmottagarens förmåga ska beaktas

När socialnämnden i sin handläggning konstaterat att en biståndsmottagare uppfyller förutsättningarna för aktivitetskrav och inget undantag föreligger ska socialnämnden pröva kravets omfattning.

Vid bedömningen av aktivitetskravets omfattning ska socialnämnden pröva biståndsmottagarens förmåga att på heltid utföra sådana aktiviteter som kommunen erbjuder inom ramen för aktivitetskravet.

Vid bedömningen av vad som utgör sysselsättning på heltid ska socialnämnden göra samma prövning som när den prövar om en person omfattas av aktivitetskravet eller om personen faller utanför på grund av att personen redan har sysselsättning på heltid. Heltid motsvarar med andra ord normalt sysselsättning i 40 timmar per vecka, men ett lägre antal timmar kan godtas för personer som har arbete på en arbetsplats där heltid enligt kollektivavtal understiger 40 timmar per vecka.

Bedömningen av en enskilds förmåga förekommer i olika sammanhang och prövningen kan skilja sig åt beroende på vilket regelverk som tillämpas. Det innebär att samma person kan bedömas ha arbetsförmåga enligt ett regelverk men sakna arbetsförmåga enligt ett annat. Till exempel förekommer det att hälso- och sjukvården bedömer att en person saknar arbetsförmåga och bör vara sjukskriven samtidigt som Försäkringskassan nekar sjukpenning för motsvarande period.

Socialstyrelsen ifrågasätter hur socialtjänsten ska kunna bedöma biståndsmottagares förmågan att delta i aktivitet. Regeringen vill därför framhålla att socialnämnden självständigt ska bedöma hur mycket aktivitet en person ska ha inom ramen för aktivitetskravet men att det inte finns något som hindrar att socialnämnden som beslutsunderlag använder andra aktörers bedömning av personens arbetsförmåga, exempelvis hälso- och sjukvårdens, eller Arbetsförmedlingens. För att undvika osäkerhet kring vilken myndighets bedömning som är styrande vid tillämpningen av aktivitetskravet instämmer regeringen i bedömningen i promemorian att bestämmelsen i socialtjänstlagen bör innehålla begreppet förmåga och inte arbetsförmåga. Det förra ordet är dessutom ett bättre beskrivande val eftersom socialnämnden ska bedöma förmågan i vidare bemärkelse, snarare än enbart förmåga att utföra ett yrkesarbete.

Eftersom socialnämnden ska anpassa aktiviteterna efter biståndsmottagarens förmåga delar regeringen inte den oro som finns hos flera remissinstanser inför heltidskravet.

Aktivitetskravets omfattning kommer efter den här beskrivna prövningen att motsvara den andel av heltid, dvs. andel av 40 timmar eller mindre, som motsvarar biståndsmottagarens aktivitetsförmåga.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har framfört oro för att kommunerna kommer att bedöma biståndsmottagarens förmåga som nedsatt i syfte att undvika att tillämpa aktivitetskravet. Regeringen delar inte IVO:s oro, då en sådan tillämpning skulle försvåra kommunernas arbete att få mottagare av försörjningsstöd att bli självförsörjande. I avsnitt 8 föreslår dock regeringen vissa ändringar av IVO:s tillsyn för att motverka att kommuner åsidosätter regelverket.

Aktivitetskravet ska vara ett komplement – annan meningsfull sysselsättning ska beaktas

Från den tid med aktivitet som motsvarar biståndsmottagarens förmåga bör enligt regeringen avdrag göras för befintlig sysselsättning och övriga skyldigheter. Aktivitetskravet ska nämligen vara ett komplement till annan meningsfull sysselsättning. Det innebär att den enskilde inte ska behöva avstå eller prioritera ned andra insatser på grund av kommunens aktivitetskrav. Om sådana insatser emellertid inte sysselsätter biståndsmottagaren på heltid ska kommunen begära att biståndsmottagaren deltar

i en kompletterande aktivitet, vilket klargörs i föregående underavsnitt. Omvänt ska aktivitetskravet inte anses påverka biståndsmottagarens arbetsutbud inom ramen för arbetsmarknadspolitiska insatser.

Arbetsförmedlingen föreslår att inskrivna hos förmedlingen endast ska omfattas när det är motiverat och att aktiviteterna ska svara mot Arbetsförmedlingens bedömning av individens behov. Som konstateras ovan ska aktivitetskrav inte ställas på den som är anvisad och deltar på heltid i ett arbetsmarknadspolitiskt program (se avsnitt 5.3). Regeringen anser vidare att det enbart bör ankomma på kommunen att utreda och fatta beslut om biståndsmottagarens aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet. Hur kravet utformas kommer i varje enskilt ärende att vara beroende av vilken sysselsättning den enskilde redan har.

Vid bedömningen av vilken deltidssysselsättning som ska beaktas när omfattningen av aktivitetskravet bestäms, gäller samma förutsättningar som vid bedömningen av om biståndsmottagaren ingår i målgruppen. Det innebär att hänsyn ska tas till sådan sysselsättning som, när den utförs på heltid, medför att aktivitetskrav inte får ställas på biståndsmottagaren. Fritidsaktiviteter eller hobbyer ska alltså inte beaktas.

De allmänna villkoren för arbetslöshetsförsäkringen ska ha företräde

För att en sökande ska ha rätt till arbetslöshetsersättning vid arbetslöshet krävs enligt 2 kap. 1 § lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring att han eller hon är arbetsför och oförhindrad att ta ett arbete, är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen och i övrigt står till arbetsmarknadens förfogande.

IAF och *Sveriges a-kassor* menar att det finns risk för kollision mellan aktivitetskravet och de allmänna villkoren för arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen vill framhålla att de allmänna villkoren inom arbetslöshetsförsäkringen i relevanta delar speglar de krav som ställs på en biståndsmottagare enligt socialtjänstlagen. I synnerhet gäller det kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande i 12 kap. 3 § SoL. Enligt förslaget i denna lagrådsremiss ska vidare de aktiviteter som socialnämnden beslutar om vara utformade på ett sådant sätt att den som deltar är arbetsför, är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och kan sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning (se avsnitt 5.2). Aktivitetskravet ska inte heller hindra biståndsmottagaren från att vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Socialnämnden får således inte tillämpa aktivitetskravet på ett sätt som försvårar för biståndsmottagaren att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Biståndsmottagarens övriga skyldigheter ska beaktas

Vid bedömningen av aktivitetskravets omfattning ska socialnämnden, förutom att beakta meningsfull deltidssysselsättning, även ta hänsyn till biståndsmottagarens övriga skyldigheter.

En sådan skyldighet följer av 6 kap. 2 § föräldrabalken, där det framgår att den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för bl.a. barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för bl.a. att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till

barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Det går inte att ange något generellt mått på hur mycket tid ansvaret som vårdnadshavare tar i anspråk, utan det är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, i synnerhet barnets behov. I vissa fall kan föräldraansvarets omfattning vara svår att förena med heltidssysselsättning. Till exempel kan ett barn med funktionsnedsättning ha större behov av omvårdnad och tillsyn. Detsamma gäller när ett barns förhållanden kräver att vårdnadshavare deltar i en behandling eller kurs som anordnas av exempelvis hälso- och sjukvården, skolan eller socialtjänsten. Det ankommer på socialnämnden att ta ställning till om biståndsmottagarens ansvar som vårdnadshavare motiverar att aktivitetskravet minskar. I detta avseende bör även beaktas att socialnämnden, vid alla åtgärder som rör barn, i första hand ska beakta det som bedöms vara barnets bästa.

Om det rör sig om ett kortvarigt behov av vård på grund av sjukdom hos barnet, vilket inte kunnat förutses och som inte inträffar med viss regelbundenhet, bör det inte vara aktuellt att generellt minska tiden för aktivitetskravet. I det läget finns dock ett godtagbart skäl att utebli från aktivitet, se avsnitt 5.9.

Skyldigheter inom ramen för arbetsmarknadspolitiken är ett annat exempel på sådana övriga skyldigheter som behöver beaktas för dem som omfattas av aktivitetskravet. Hit räknas t.ex. krav på att söka arbeten för dem som är inskrivna som arbetslösa vid Arbetsförmedlingen, vilket innebär att socialnämnden vid planering av aktiviteter måste ge tillräckligt utrymme för den enskilde att söka arbete i den omfattning som Arbetsförmedlingen kräver.

Vidare är skyldigheter som följer av en utdömd skyddstillsyn eller en villkorlig dom också exempel på sådant som kan behöva beaktas vid bedömningen av aktivitetskravets omfattning. Detsamma kan gälla skyldigheter för den som avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning. Att någon avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning ska inte i sig beaktas vid bedömningen av aktivitetskravets omfattning. Det som ska beaktas är den tid som tas i anspråk av de eventuella skyldigheter som följer av verkställigheten, exempelvis med anledning av en särskild föreskrift om kontakt med Kriminalvården.

Hänsyn ska tas till tillgången till barn tillsyn

I avsnitt 5.3 föreslås att föräldralediga med barn under ett år ska undantas från aktivitetskravet eftersom skyldigheten att erbjuda förskola inträder först från och med barnets ettårsdag. Är föräldrarna arbetslösa eller föräldralediga för vård av ett yngre syskon är kommunens ansvar begränsat i den meningen att förskola endast behöver erbjudas under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan. Av 14 kap. 5 och 6 §§ skollagen framgår att fritidshem endast erbjuds i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier, eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt eller behöver särskilt stöd i sin utveckling. Enligt 14 kap. 7 § samma lag ska fritidshem erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år.

I likhet med vad som anförs i promemorian anser regeringen att aktivitetskravet inte bör få medföra att barn lämnas utan tillsyn och omsorg därför att föräldrarna deltar i aktiviteter. Det bör därför framgå av lag att

aktivitetskravet måste vara rimligt i förhållande till möjligheten att ha tillsyn över barnet. Vid bedömningen ska socialnämnden beakta i vilken omfattning kommunen erbjuder förskola, fritidshem och sådan pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. Aktivitetskravet ska anpassas så att föräldrar deltar i aktivitet endast under den tid då barnen är i förskola, fritidshem, pedagogisk omsorg eller i skolan. Det är både den tidsmässiga omfattningen på och förläggningen av aktiviteterna som måste anpassas till möjligheten att ha tillsyn över barnet. Aktivitetskravet innebär alltså att föräldrar i praktiken behöver ta emot den tid i förskola, fritidshem eller pedagogisk omsorg som kommunen erbjuder, om de inte kan ordna tillsynen på annat sätt.

Avgörande för om en anpassning ska ske ska inte vara om den enskilde är biologisk förälder, utan i stället om mottagaren av försörjningsstöd delar hushåll med barnet, vilket stämmer överens med hur rätten till föräldraledighet är utformad i föräldraledighetslagen (1995:584).

Flera av remissinstanserna kritiserar förslaget att beakta tillgången till tillsyn över barnet och förordar i stället heltidsförskola och fritidshem. Eftersom det inte finns någon skyldighet för kommunerna att erbjuda heltidsförskola eller fritidshem till barn vars föräldrar är arbetslösa, måste aktivitetskravet enligt regeringens mening anpassas därefter. I dag väljer vissa kommuner att erbjuda mer än 15 timmar förskola till barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga. Det förekommer även att kommuner väljer att erbjuda fritidshem till elever som inte har rätt till det enligt skollagen. Regeringen har, i syfte att möjliggöra utökad tid i förskola och fritidshem för barn vars föräldrar berörs av aktivitetskravet, i budgetpropositionen för 2026 tillfört kommunerna 130 miljoner kronor 2026 och med 260 miljoner kronor årligen från och med 2027. Kommuner kan använda dessa medel till att erbjuda förskola och fritidshem i högre omfattning än det som följer av skollagen. Regeringen avser även att tillsätta en utredning som ska se över förutsättningarna för utökad barnomsorg för barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskravet.

För föräldrar med barn under åtta år ska heltid motsvara 30 timmar per vecka

Enligt 7 § föräldraledighetslagen har en förälder till ett barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat sitt första skolår rätt till förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel för att vårda barnet. Regeringen anser att aktivitetskravet på motsvarande sätt bör sänkas för föräldrar med barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat sitt första skolår. När den nya tioåriga grundskolan införs bör sänkningen gälla barn som inte avslutat sitt andra skolår vilket motsvarar årkurs 1 i den nioåriga grundskolan. Om biståndsmottagaren har ett barn i den åldern i sitt hushåll ska därför kravet minskas med tio timmar per vecka.

I likhet med vad som gäller när möjligheten att ha tillsyn över barnet beaktas, behöver det inte vara biståndsmottagarens biologiska barn som det är fråga om.

Kravet ska få vara lägre om socialnämnden ställer krav innan tre månader har gått

I likhet med bedömningen i promemorian anser regeringen att ett aktivitetskrav som socialnämnden väljer att ställa innan den enskilde har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader bör få vara lägre än det aktivitetskrav som nämnden är skyldig att ställa.

5.6 Individuell plan för aktiviteterna

Regeringens förslag

När socialnämnden ställer aktivitetskrav på en enskild ska nämnden upprätta en individuell plan för aktiviteterna.

I planen ska rimlig tid avsättas för att söka arbete.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

De remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker förslaget. *Arbetsförmedlingen* anser att det finns en risk för missförstånd då liknande begrepp redan används inom arbetsmarknadspolitiken. *Simrishamns kommun* framför att Arbetsförmedlingen bör vara skyldig att samverka med kommunen. *Malmö kommun* anser att det ska framgå att planen så långt som möjligt ska göras tillsammans med biståndsmottagaren samt att rimlig tid endast ska avsättas för arbetssökande så länge inte andra aktiviteter är mer ändamålsenliga. *Funktionsrätt Sverige* anser att planen ska utgå från individens behov och förutsättningar och understryker att många personer med funktionsnedsättning behöver stöd och hjälp.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämnden ska upprätta en individuell plan för biståndsmottagare som ska delta i aktivitet

För att en biståndsmottagare ska veta vad som förväntas av honom eller henne och för att socialnämnden ska kunna följa upp om aktiviteterna behöver ändras, bedömer regeringen att socialnämnden i varje enskilt fall ska upprätta en individuell plan. I planen kan biståndsmottagarens insatser preciseras och anpassningar göras till hans eller hennes förutsättningar. På så sätt säkerställs att aktiviteterna blir meningsfulla i varje enskilt fall och bidrar till att biståndsmottagaren faktiskt närmar sig arbetsmarknaden och bryter sin isolering. Detta ökar också möjligheten att involvera biståndsmottagaren på ett sådant sätt som *Malmö kommun* och *Funktionsrätt Sverige* förespråkar.

En individuell plan gör att aktiviteterna kan anpassas till andra insatser som individen redan har eller kan förväntas få hos andra aktörer, inte minst Arbetsförmedlingen, vars medverkan efterfrågas av *Simrishamns kommun*. Regeringen ser dock inget behov av att i lag reglera Arbets-

förmedlingens medverkan. Med anledning av Arbetsförmedlingens synpunkt om risken för missförstånd anser regeringen att det ankommer på kommunen att utforma planen på ett sådant sätt att det är tydligt för biståndsmottagaren vilken roll som kommunen har i förhållande till Arbetsförmedlingen.

I den individuella planen ska rimlig tid för arbetssökande avsättas

Genom att införa ett lagstadgat krav på att rimlig tid för arbetssökande avsätts säkerställs att den individuella planen inte blir kontraproduktiv i den bemärkelsen att den avhåller biståndsmottagaren från att söka arbeten.

Regeringen anser alltså att det finns visst behov av att styra planens innehåll när det gäller just tid för att söka arbete. Det är emellertid inte detsamma som att alla behöver ägna lika mycket tid åt att söka arbete. Tvärtom är det regeringens uppfattning att frågan vad som är rimlig tid för arbetssökande måste avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, exempelvis utifrån om biståndsmottagaren har nedsatt arbetsförmåga eller inte. Vidare kan en person som varit arbetssökande länge utan att få arbete behöva lägga mer tid på andra aktiviteter än en person som nyss blivit arbetslös och som skulle kunna få ett nytt arbete genom eget arbetssökande.

För de biståndsmottagare som tar emot arbetslöshetsersättning gäller även att den individuella planen för aktivitetskravet inte får strida mot de allmänna villkoren eller hindra den enskilde att sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring (se avsnitt 5.5).

5.7 Uppehåll i aktiviteterna

Regeringens förslag

Socialnämnden får ge den som deltar i aktiviteter uppehåll i aktiviteterna i upp till fyra veckor per kalenderår.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. Enligt promemorians förslag ska socialnämnden se till att den som deltar i aktiviteter får ett uppehåll i aktiviteterna i fyra sammanhängande veckor per år. Upphållet ska enligt förslaget förläggas till den period som de kommunala skolorna har sommarlov.

Remissinstanserna

Av de remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker de flesta förslaget. *Göteborgs kommun* är positivt inställd till förslaget men pekar på en oklarhet när det gäller biståndsmottagarens skyldighet att stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete.

Malmö kommun bedömer att det finns en risk att arbetslösa avstår från att söka t.ex. sommarjobb då de skulle förlora möjligheten till ledighet. *Funktionsrätt Sverige* ifrågasätter varför personer som är i behov av försörjningsstöd ska ha sämre rättigheter än personer som arbetar när det gäller ledigheter. *Arbetsförmedlingen* vill tydliggöra att inskrivna arbetssökande inte har rätt till fyra veckors sammanhängande uppehåll på motsvarande sätt.

Skälen för regeringens förslag

I promemorian nämns att den som deltar i socialnämndens aktiviteter inte kommer att räknas som arbetstagare enligt semesterlagen (1977:480) och därför inte kommer att ha rätt till en ledighetsperiod om fyra veckor under juni–augusti. Regeringen anser att det är rimligt att viss möjlighet till uppehåll ges till den som under lång tid deltar i aktivitet inom ramen för aktivitetskravet. I motsats till de flesta av remissinstanserna anser regeringen emellertid att semesterlagens regler i denna del inte bör tjäna som förebild för en reglering av möjligheterna till uppehåll från aktivitetskravet. Detta då det inte går att jämföra deltagande i aktivitet inom ramen för aktivitetskravet med ett anställningsförhållande.

En enskilds behov av försörjningsstöd kan växla från månad till månad. Detsamma gäller det antal timmar som den enskilde har sysselsättning vid sidan av aktivitetskravet. Som *Malmö kommun* anför finns även en risk att uppehållet för biståndsmottagaren upplevs som intjänad ledighet och därför sänker den enskildes motivation att ta ett arbete. Enligt regeringen framstår det inte som ändamålsenligt att införa en generell möjlighet till uppehåll, vars utformning enbart är anpassad för behoven hos föräldrar till barn i behov av tillsyn. I stället anser regeringen att regleringen av uppehåll från aktivitetskravet bör efterlikna reglerna för de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Av 4 kap. 4 § 3 förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser följer att aktivitetsstöd får lämnas till den som inte deltar i programmet jobb- och utvecklingsgarantin på grund av ett tillfälligt uppehåll i insatserna, dock under sammanlagt högst 20 ersättningsdagar under en tolv månadersperiod, om personen under uppehållet är beredd att ta aktiv del av Arbetsförmedlingens service i fråga om platsförmedling. En utformning som låter socialnämnden avgöra om försörjningsstöd ska betalas ut vid ett uppehåll om maximalt 20 dagar möjliggör för socialnämnden att beakta den enskildes behov av uppehåll i aktiviteterna samtidigt som det säkerställer att aktivitetskravet kan användas ändamålsenligt. Det är upp till kommunen att avgöra om alla som deltar i aktiviteter ska ha uppehåll samtidigt så att det går att dra ned eller helt stänga ned aktiviteterna, eller om uppehåll ska fördelas över året. För det fall kommunen inte beviljar uppehåll under perioder då det inte finns tillgång till barntillsyn får det anses utgöra godtagbara skäl för att inte delta i aktivitet, vilket behandlas i avsnitt 5.9.

Regeringen delar inte *Funktionsrätt Sveriges* uppfattning att de som deltar i aktiviteter skulle ha sämre rättigheter än personer som arbetar. Som framgår av avsnitt 5.9 ska enbart den som utan godtagbara skäl uteblir från aktiviteter drabbas av nekat eller nedsatt försörjningsstöd. Upehåll i aktiviteterna för godtagbara behov som andra arbetstagare kan ansöka om

ledighet för ska alltså vara möjliga. I promemorian nämns utvecklingssamtal i skolan som en sådan situation. Vidare föreslår regeringen ovan i avsnitt 5.3 att aktivitetskravets omfattning ska anpassas efter bl.a. biståndsmottagarens tillgång till barnomsorg och övriga skyldigheter. Slutligen vill regeringen påminna om att syftet med aktivitetskravet är att den enskilde ska stå till arbetsmarknadens förfogande och vara oförhindrad att ta ett arbete. Det är viktigt att denne deltar i aktiviteter under den tid som aktivitetskravet pågår och är oförhindrad att ta ett arbete.

Med hänsyn till de synpunkter som *Arbetsförmedlingen* samt *Göteborgs* och *Malmö kommuner* lämnar vill regeringen förtydliga att förslaget i denna del enbart gäller uppehåll i de aktiviteter som kommunen anordnar inom ramen för aktivitetskravet. Det innebär alltså inte att biståndsmottagaren kommer att vara befriad från skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och ta ett arbete. Om en biståndsmottagare tackar nej till arbetsintervju eller erbjuden anställning, eller vägrar att söka arbete under den tid som uppehållet varar kan det därmed finnas skäl att sätta ned eller vägra försörjningsstöd.

5.8 Arbetsmiljö och försäkringsskydd

Regeringens förslag

Den som deltar i aktiviteter enligt aktivitetskravet ska i det sammanhanget inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med en arbetstagare vid tillämpning av bestämmelser om arbetsmiljö och arbetsskadeförsäkring.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

De remissinstanser som yttrar sig, bl.a. *Simrishamns kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Sveriges Stadsmissioner*, är positivt inställda till förslaget. *Förvaltningsrätten i Linköping* önskar ytterligare överväganden kring om personerna kan omfattas av andra försäkringsskydd vid deltagande i aktiviteter enligt aktivitetskravet.

Skälen för regeringens förslag

Det framgår av 12 kap. 6 § SoL att den som deltar i praktik eller någon annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § samma kapitel inte ska anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska den personen dock likställas med arbetstagare vid

tillämpning av vissa bestämmelser om arbetsmiljö i arbetsmiljölagen (1977:1160) och om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

Regeringen anser, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att detsamma bör gälla för den som deltar i aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet. Den som utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin natur liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete ska därför skyddas av samma arbetsmiljöregler och ha samma arbetsskadeförsäkring som den deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt socialtjänstlagen.

Med anledning av *Förvaltningsrätten i Linköpings* önskemål om ytterligare överväganden kring andra försäkringsskydd vill regeringen förtydliga att förslaget innebär att ett antal bestämmelser om arbetsmiljö och försäkringsskydd blir tillämpliga för den som deltar i en aktivitet inom ramen för aktivitetskravet. Som nyss konstaterats finns en sådan bestämmelse redan i dag när det gäller praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Regeringen ser inget behov av ytterligare överväganden i frågan.

5.9 Konsekvenser av att inte delta i aktiviteter enligt kravet

Regeringens förslag

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i aktiviteter enligt aktivitetskravet ska socialnämnden neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd. Detsamma ska gälla om den enskilde utan godtagbart skäl uteblir från aktiviteterna. Om det finns särskilda skäl får socialnämnden dock avstå från att neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. Promemorians förslag innebär att fortsatt försörjningsstöd får nekas eller sättas ned. Promemorian innehåller ingen bestämmelse om särskilda skäl för att inte neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser tillstyrker förslaget men framför vissa synpunkter. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* vill uppmärksamma barns utsatthet. *Socialstyrelsen* önskar en vidare analys kring hur dagens krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande kommer att hänga ihop med förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* ser behov av förtydliganden och föreskrifter på lägre normnivå än lag.

Malmö kommun anser att det finns behov av nationell vägledning medan *Sveriges Stadsmissioner* ställer sig frågande till vad som ses som ett godtagbart skäl. *Östersunds kommun* framför att barnkonventionens ställning i relation till förslaget måste tydliggöras.

Institutet för mänskliga rättigheter och Funktionsrätt Sverige avstyrker förslaget och hänvisar till risk för att regleringen slår orimligt hårt mot vissa grupper respektive att många personer med funktionsnedsättning möter stora svårigheter i kontakter med myndigheter. *Göteborgs kommun* varnar för att familjer riskerar att hamna i nödsituationer

Skälen för regeringens förslag

Fortsatt försörjningsstöd ska nekas eller sättas ned om aktivitetskravet inte följs

Det följer av 12 kap. 5 § SoL att socialnämnden får neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd om en biståndsmottagare utan godtagbart skäl avböjer att delta i eller uteblir från praktik eller kompetenshöjande verksamhet. Om den enskilde inte deltar i viss verksamhet måste socialnämnden alltså först pröva om det finns godtagbara skäl, till exempel sjukdom eller vård av sjukt barn. Om socialnämnden inte accepterar skälen bör den i första hand överväga viss nedsättning av försörjningsstödet. Att helt vägra försörjningsstöd bör bara undantagsvis komma i fråga (prop. 1996/97:124 s. 173).

Regeringen anser att det på motsvarande sätt bör vara möjligt att besluta om sanktioner om en biståndsmottagare utan godtagbara skäl vägrar att delta i anvisade aktiviteter. Den sanktionsbestämmelse som finns i 12 kap. 5 § SoL bör därför utsträckas till att även omfatta aktivitetskravet. Eftersom aktivitetskravet innebär en skyldighet för kommunerna bör dock bestämmelsen ändras på så sätt att det blir obligatoriskt för socialnämnden att vidta åtgärd när förutsättningarna för det är uppfyllda.

Socialnämndens bedömning av om försörjningsstöd ska nekas eller sättas ned bör ta sin utgångspunkt i vilken typ av misskötsamhet det handlar om och hur omfattande den har varit. Sanktionen bör sättas i relation till om det rört sig om enstaka eller upprepade händelser samt om misskötsamheten varit flagrant.

Aktivitetskravet är sekundärt i förhållande till de krav som ställs vid deltagande i arbetsmarknadspolitiska program och de krav som ställs enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det innebär att socialnämnden inte får sätta ned försörjningsstöd med hänvisning till att en biståndsmottagare uteblivit från en aktivitet till följd av att han eller hon har följt de krav och villkor som gäller inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och för de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna.

Några av remissinstanserna invänder att den föreslagna ändringen förutsätter vägledning. Det efterlyses även en analys kring förhållandet mellan det föreslagna aktivitetskravet och det nuvarande regelverket. Det ifrågasätts slutligen om barnperspektivet har beaktats. Regeringen vill därför understryka att förslaget är en utvidgning av redan befintlig lagstiftning. Vilka förhållanden som utgör godtagbara skäl och i vilken mån det ska beaktas att det finns barn i hushållet är med andra ord frågor som redan i dag prövas av socialnämnderna. Förslaget om aktivitetskrav är inte avsett att ändra vad som i dag anses vara godtagbara skäl för att inte delta i en anvisad aktivitet (jfr prop. 1996/97:124 s. 173).

Vid särskilda skäl ska socialnämnden kunna avstå från åtgärd

Ett par av remissinstanserna anser att konsekvenserna av att inte delta i aktiviteter kan bli orimligt hårda. Då det nu blir obligatoriskt för socialnämnden att neka eller sätta ned försörjningsstöd, om den enskilde utan godtagbara skäl avböjer att delta i eller uteblir från aktiviteter, anser regeringen att det bör införas en möjlighet för socialnämnden att avstå från åtgärd om det finns särskilda skäl. Det kan exempelvis handla om situationer där konsekvenserna av ett nekat eller nedsatt försörjningsstöd framstår som orimliga. En individuell bedömning behöver göras i varje enskilt fall. Om det finns barn i hushållet behöver det beaktas. Enbart den omständigheten att det finns barn i hushållet är dock inte tillräckligt för att slentrianmässigt inte sätta ned försörjningsstödet alls eller att sätta ned det med endast ett marginellt belopp.

5.10 Uppföljning av aktivitetskravet

Regeringens bedömning

Aktivitetskravet bör följas upp.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian bedöms att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att se över föreskrifterna om socialnämndernas skyldighet att lämna ut uppgifter som möjliggör uppföljning och utvärdering. I promemorian bedöms även att brukarundersökningar bör göras nära brukarna, på kommunal nivå.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser ser positivt på uppföljning när det gäller att kommuner ska lämna ut uppgifter som möjliggör uppföljning och utvärdering samt när det gäller brukarundersökningar på lokal nivå.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagen i denna lagrådsremiss innebär att det införs ett nytt system för aktiviteter inom socialtjänsten. Det är en omfattande förändring och svårt att till fullo förutse alla konsekvenser som kan följa av förslagen. Regeringen anser därför att reformen bör följas upp och avser att återkomma i frågan.

6 Deltagare i aktiviteter enligt aktivitetskravet ska kunna få arbetslöshetsersättning och andra individersättningar

Regeringens förslag

Den som deltar i aktiviteter enligt aktivitetskravet ska kunna få arbetslöshetsersättning.

Regeringens bedömning

Den som deltar i aktiviteter enligt aktivitetskravet bör inte enbart på den grunden skrivas ut ur ett arbetsmarknadspolitiskt program eller nekas ersättning för deltagande i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Promemorians förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens. Promemorian innehåller dock inte något lagförslag som avser tillämpning av den numera upphävda lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller ställer sig positiva till det, däribland *Malmö* och *Simrishamns kommuner*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Sveriges Stadsmissioner*.

Arbetsförmedlingen instämmer i bedömningen att förslaget i promemorian inte förhindrar ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser, men saknar uttalanden om hur de kommunala aktiviteterna påverkar biståndsmottagares arbetsutbud.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) motsätter sig att en sökande som deltar i socialtjänstens insatser ska kunna få arbetslöshetsersättning och anför att det i promemorian inte görs någon tydlig analys av aktivitetskravets inverkan på arbetslöshetsförsäkringen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Aktivitetskrav ska inte vara ett hinder för arbetslöshetsersättning

Det följer av 2 kap. 1 § lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring att en sökande ska vara arbetsför och oförhindrad att ta ett arbete, anmäld hos Arbetsförmedlingen samt stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till arbetslöshetsersättning. Vidare ska sökanden i övrigt sköta sitt arbetssökande i enlighet med de regler som framgår av lagen om arbetslöshetsförsäkring. Om en sökande missköter, förlänger eller orsakar sin arbetslöshet kan han eller hon varnas eller stängas av från ersättning enligt vad som framgår av bestämmelser i 7 kap. samma lag.

Mottagare av försörjningsstöd som har rätt till arbetslöshetsersättning kan komma att omfattas av aktivitetskravet i de fall förutsättningarna för att kräva deltagande i aktivitet uppfylls samtidigt som personen tar emot arbetslöshetsersättning. I avsnitt 5 ovan föreslås att aktiviteterna enligt aktivitetskravet ska vara utformade på ett sådant sätt att den som deltar är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning. Regeringen anser därmed att en enskilds deltagande i aktiviteterna enligt aktivitetskravet inte bör föranleda att en arbetslöshetskassa bedömer att en sökande inte uppfyller villkoren i lagen om arbetslöshetsförsäkring och därmed nekas arbetslöshetsersättning.

Mot bakgrund av ovanstående anser regeringen, till skillnad från *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)* som efterfrågar ytterligare utredning, att det bör framgå av lagen om arbetslöshetsförsäkring att den som deltar i aktiviteter enligt aktivitetskravet kan få arbetslöshetsersättning.

Möjligheten att få arbetslöshetsersättning och samtidigt delta i aktivitetskrav ska gälla oberoende av om den enskilde får arbetslöshetsersättning enligt den nuvarande lagen om arbetslöshetsförsäkring, eller enligt den numera upphävda lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Aktivitetskravet bör inte påverka arbetsmarknadspolitiska program

I linje med den bedömning som regeringen gör ovan vad gäller rätten till arbetslöshetsersättning, bör inte heller deltagande i aktiviteter enligt aktivitetskravet kunna leda till att den enskilde skrivs ut ur ett arbetsmarknadspolitiskt program eller nekas ersättning för deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Bestämmelser om sådana ersättningar meddelas på förordningsnivå.

7 Informationsöverföring från socialnämnden till Arbetsförmedlingen

Regeringens förslag

Om socialnämnden ställer aktivitetskrav på en enskild och den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, ska nämnden lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om att den enskilde deltar i aktiviteter enligt aktivitetskravet.

Socialnämnden ska på begäran lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om vilka aktiviteter den enskilde har och vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian föreslås att socialnämnden på begäran ska lämna uppgifter

till Arbetsförmedlingen om vilka framsteg nämnden bedömer att den enskilde har gjort.

Remissinstanserna

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget och *Malmö kommun* anser att förslaget är motiverat och proportionerligt. *Sveriges Stadsmissioner* förespråkar en tydlig reglering av vilken typ av information som får delas mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen och ifrågasätter varför socialnämnden ska rapportera om den enskildes framsteg till Arbetsförmedlingen. *Försäkringskassan* anför att det bör övervägas om myndigheten ska få information om de aktivitetskrav som ställs på den som har aktivitetsersättning. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Simrishamns kommun* anser att det kan behöva övervägas någon form av begränsning av för vilka syften Arbetsförmedlingen får inhämta uppgifter.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs ökat informationsutbyte mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen ska enligt sin instruktion samverka med kommuner i syfte att ge enskilda arbetssökande ett ändamålsenligt stöd. Socialnämnden är enligt 12 kap. 4 § tredje stycket socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, skyldig att samråda med Arbetsförmedlingen inför beslut om att anvisa praktik eller någon annan kompetenshöjande verksamhet. Det framgår vidare av 15 kap. 11 § SoL att socialnämnden har rätt att ta del av uppgifter om enskilda hos Arbetsförmedlingen. Om det finns skäl för det ska Arbetsförmedlingen på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Införandet av ett aktivitetskrav aktualiserar ytterligare behov av informationsutbyte mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen i fråga om de individer som har insatser hos respektive myndigheter. Frågan om utlämnande av uppgifter från Arbetsförmedlingen till socialnämnden behandlas närmare i integritetsanalysen (avsnitt 9).

Socialnämnden ska lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om enskilda som omfattas av ett aktivitetskrav

För uppgifter inom socialtjänsten gäller normalt sekretess med ett omvänt skaderekvisit enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Uppgift om en enskilds personliga förhållanden får således inte lämnas ut om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Enligt 10 kap. 28 § OSL hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Det finns i dag inte någon bestämmelse om uppgiftsskyldighet som har sekretessbrytande verkan enligt 10 kap. 28 § OSL för socialnämnden i förhållande till Arbetsförmedlingen. Det innebär att socialnämnden måste inhämta samtycke från berörda biståndsmottagare innan uppgifter lämnas ut till Arbetsförmedlingen.

Aktivitetskravet förändrar inte Arbetsförmedlingens ansvar att utifrån en arbetsmarknadspolitisk bedömning anvisa arbetssökande till program

och insatser. Att en arbetssökande omfattas av aktivitetskravet ska som tidigare framhållits inte heller vara ett skäl för Arbetsförmedlingen att avvakta en anvisning till en lämplig insats. Arbetsförmedlingen behöver dock känna till om en arbetssökande omfattas av ett aktivitetskrav hos socialtjänsten. Information om detta gör det möjligt för Arbetsförmedlingen att vid behov initiera samverkan med socialnämnden. Informationen kan också bidra i den arbetsmarknadspolitiska bedömningen av individens fortsatta behov av stöd och insatser. Om socialnämnden ställer aktivitetskrav på en enskild och den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, bör därför nämnden upplysa Arbetsförmedlingen om att den enskilde deltar i aktiviteter. Regeringen föreslår därför, i likhet med förslaget i promemorian, en bestämmelse om uppgiftsskyldighet med denna innebörd.

Denna uppgiftsskyldighet bör endast avse det faktum att den enskilde deltar i aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet, inte vilken aktivitet det handlar om. Skyldigheten bör endast avse personer som är anmälda som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Socialnämnden måste därför kontrollera att så är fallet innan Arbetsförmedlingen informeras. Som framgår ovan har socialnämnden tillgång till den informationen.

Om Arbetsförmedlingen behöver ytterligare information bör myndigheten ha möjlighet att få tillgång till sådana uppgifter från socialnämnden. Regeringen instämmer i förslaget i promemorian att socialnämnden på begäran ska lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om vilka aktiviteter den enskilde deltar i. I promemorian föreslås vidare att socialnämnden på begäran ska lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om vilka framsteg nämnden bedömer att den enskilde har gjort. *Sveriges Stadsmissioner* ifrågasätter varför socialnämnden ska upplysa Arbetsförmedlingen om nämndens bedömning av den enskildes framsteg, eftersom det inte är specificerat vad denna bedömning ska användas till. Enligt Sveriges Stadsmissioner riskerar detta uppgiftslämnande att öka utsattheten för den enskilde. Enligt regeringens mening är emellertid uppgiftsskyldigheten motiverad för att Arbetsförmedlingen ska ges möjlighet att på bästa sätt stödja den enskilde utifrån dennes förutsättningar. Regeringen anser dock att det är alltför begränsande att endast uppgifter om den enskildes framsteg ska lämnas till Arbetsförmedlingen. Det finns även andra situationer där det är motiverat att låta Arbetsförmedlingen ta del av uppgifter om den enskilde. Arbetsförmedlingen kan behöva ha uppgifter om även bakslag eller personliga omständigheter som påverkar deltagandet i vissa aktiviteter. Regeringen föreslår därför i stället att socialnämnden på begäran ska lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna.

Enligt 10 kap. 15 a § OSL hindrar sekretess enligt 21–40 kap. samma lag inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om det behövs för att bl.a. förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda brott eller förebygga eller förhindra att en ekonomisk förmån, ett ekonomiskt stöd, en skatt eller en avgift beslutas, betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt eller ett för lågt belopp (se prop. 2024/25:180). De uppgiftsskyldigheter för socialnämnden som föreslås i denna lagrådsremiss syftar till att Arbetsförmedlingen ska få bättre förutsättningar att anpassa sina insatser. Den sekretessbrytande

bestämmelsen i 10 kap. 15 a § OSL tillgodoser andra syften och är således inte tillräcklig för att möjliggöra det uppgiftslämnande som behövs i detta fall.

SKR och *Simrishamns kommun* anser att regeringen bör överväga att införa någon form av begränsning av för vilka syften Arbetsförmedlingen får begära ytterligare uppgifter från socialnämnden. Regeringen anser emellertid att det inte behövs någon sådan bestämmelse. Det följer av artikel 5.1 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) att personuppgifter som behandlas ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas (uppgiftsminimering). Det strider alltså mot principen om uppgiftsminimering om en myndighet i onödan efterfrågar information om enskilda hos en annan myndighet.

Regeringen anser sammantaget att den uppgiftsskyldighet som föreslås för socialnämnden inte är mer omfattande än vad som är nödvändigt. Frågan behandlas vidare i integritetsanalysen (avsnitt 9).

Försäkringskassan anför att det bör övervägas om myndigheten ska få information om de aktivitetskrav som socialnämnden ställer på den som har aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken. Socialnämnden beslutar emellertid inte om egna rehabiliterande åtgärder inom ramen för aktivitetskravet. Det finns med andra ord inte samma behov av informationsöverföring i förhållande till Försäkringskassan som till Arbetsförmedlingen. Sammantaget bedömer därför regeringen inte att det finns behov av en motsvarande bestämmelse om informationsöverföring gentemot Försäkringskassan.

8 Ett sanktionsavgiftssystem införs

Regeringens förslag

Inspektionen för vård och omsorg ska besluta att en kommun ska betala en sanktionsavgift om det finns systematiska brister i kommunens tillämpning av aktivitetskravet.

Innan beslut om sanktionsavgift fattas ska kommunen ges skälig tid att åtgärda bristerna.

Sanktionsavgiften ska tillfalla staten.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Av de remissinstanser som yttrar sig i denna del tillstyrker bl.a. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)*, *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)* och *Funktionsrätt Sverige* förslaget.

Några remissinstanser, bl.a. *Göteborgs kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, är negativt inställda till förslaget och anför att en sanktionsavgift inte kommer att bidra till socialnämndens möjligheter att tillhandahålla aktiviteter. *Botkyrka kommun* befarar att aktiviteter kommer att erbjudas och platser fyllas ut av enbart ekonomiska skäl.

Skälen för regeringens förslag

Aktivitetskravet kommer att omfattas av Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn

Enligt 28 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, utövar IVO tillsyn över socialtjänsten. Tillsynen innebär att IVO ska granska att socialtjänsten uppfyller de krav och mål som framgår av föreskrifter samt beslut som har fattats med stöd av sådana föreskrifter. IVO ska bl.a. ge råd och vägledning, kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps och förmedla kunskap och erfarenheter som myndigheten får genom tillsynen, vilket följer av 28 kap. 2 och 3 §§ SoL. I 28 kap. finns även bestämmelser om skyldigheter för den som bedriver verksamhet enligt SoL. Verksamheten ska bl.a. lämna över handlingar och annat material samt lämna de upplysningar som IVO behöver för sin tillsyn.

Som påpekas i promemorian kommer alltså aktivitetskravet att omfattas av IVO:s tillsyn. I likhet med den bedömning som görs i promemorian anser regeringen att det saknas skäl att införa undantag för aktivitetskravet.

Det ska införas en sanktionsavgift för systematiska brister i tillämpningen av aktivitetskravet

Det följer av 34 kap. 5 § SoL att en kommun är skyldig att betala en särskild avgift om kommunen inte inom skäligen tid tillhandahåller en insats som en enskild har rätt till enligt ett beslut av socialnämnden. Avgiften utgör ett påtryckningsmedel för att gynnande beslut ska verkställas i tid. Det finns såväl ett repressivt syfte som ett vinsteliminierande syfte (prop. 2001/02:122 s. 24). Kommunen ska alltså inte kunna spara pengar genom att inte verkställa en beviljad insats.

Regeringen anser att det även bör finnas ett påtryckningsmedel för att kommunen ska tillhandahålla aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet. Annars finns det risk att kommunerna prioriterar bort eller underlåter att ställa krav på meningsfulla aktiviteter. Denna risk förstärks dessutom av att biståndsmottagaren själv kan komma att motsätta sig att delta i en aktivitet.

Till skillnad från bl.a. *Botkyrka* och *Göteborgs kommuner* samt *SKR* anser regeringen att en sanktionsavgift är ett lämpligt påtryckningsmedel. Även om en sanktionsavgift inte i sig bidrar till kommunens möjligheter att tillhandahålla aktiviteter, är det en viktig signal om att kommunerna kontinuerligt behöver planera för att det ska finnas tillgång till olika

lämpliga aktiviteter. Det är även viktigt att det inte uppstår incitament att besluta om mindre kostsamma men inte verkningsfulla aktiviteter.

Samtidigt anser regeringen, i likhet med promemorian, att det bör finnas ett bedömningsutrymme vid utformningen av aktiviteterna så att kommunen kan avväga i vilken utsträckning en biståndsmottagare har förmåga att delta i de insatser som finns att tillgå samt hur mycket aktivitet han eller hon behöver för att nå upp till aktivitet på heltid. Såvitt gäller sanktionsavgiften bör IVO:s tillsyn därför avse systematiska brister i tillämpningen av aktivitetskravet och inte huruvida socialnämnden tillämpat aktivitetskravet korrekt i ett enskilt ärende. Exempelvis skulle tecken på systematiska brister kunna vara att socialnämnden underlåter att tillhandahålla en eller några av de fyra olika aktivitetstyperna inom aktivitetskravet, konsekvent sätter in aktiviteter för sent eller försummar sin redovisnings- och rapporteringsskyldighet, se avsnitt 8.3 nedan.

I likhet med promemorian anser regeringen att en kommun bör ges skälig tid att åtgärda bristerna innan ett beslut om sanktionsavgift får fattas.

Sanktionsavgiften ska prövas av Inspektionen för vård och omsorg

Frågor om särskild avgift prövas enligt 34 kap. 8 § SoL efter ansökan av IVO av den förvaltningsrätt vars domkrets kommunen tillhör. När det gäller sanktionsavgifter enligt annan lagstiftning är det dock bara ett fåtal som beslutas av domstol. De flesta sanktionsavgifter påförs i stället genom beslut av en myndighet och dessa beslut kan sedan överklagas till domstol.

IVO utövar tillsyn över socialtjänsten, har kunskap om tillämpliga regler och kommer att ha tillgång till de uppgifter som behövs för att pröva frågan om sanktionsavgift. IVO kommer att ha god insyn i kommunernas tillämpning av aktivitetskravet och goda förutsättningar att upptäcka regelöverträdelser. Regeringen anser mot denna bakgrund att sanktionsavgiften bör beslutas av IVO.

Sanktionsavgifterna ska tillfalla staten

Av 34 kap. 5 § fjärde stycket SoL framgår att den särskilda avgiften tillfaller staten. Regeringen instämmer i den bedömning som gjorts i promemorian att även den nu föreslagna sanktionsavgiften bör tillfalla staten.

8.1 Avgiftens storlek

Regeringens förslag

Sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 100 000 kronor och högst 10 000 000 kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur många personer som har berörts av bristerna och hur allvarliga bristerna är i övrigt.

Om det finns särskilda skäl ska sanktionsavgiften få sättas ned helt eller delvis.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser har inget att invända mot förslaget. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* är positivt inställd till den höga avgiftsnivån eftersom tillsynen ska avse systematiska brister på övergripande kommunnivå. *SKR* anser däremot att avgiften är orimligt hög.

Skälen för regeringens förslag

Sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till ett högre belopp än den särskilda avgiften

Den särskilda avgift som tillämpas i dag regleras i 34 kap. 7 § SoL. Den ska fastställas till lägst 10 000 kronor och högst 1 000 000 kronor.

Regeringen anser i likhet med den bedömning som görs i promemorian att det bör finnas ett intervall inom vilket sanktionsavgiften ska bestämmas. Avgiften riskerar annars att kunna bli oproportionerligt hög eller låg.

Avgiftens intervall bör enligt regeringens mening ligga högre än den redan befintliga särskilda avgiftens intervall, eftersom den särskilda avgiften avser enskilda ärenden och den föreslagna sanktionsavgiften ska avse systematiska brister. Avgiften bör sättas på en sådan nivå att det inte lönar sig att tillämpa aktivitetskravet på ett bristfälligt sätt. I annat fall är det inte givet att avgiften kommer att motverka att kommunerna bortser från bestämmelserna om aktivitetskrav.

Med hänsyn till detta anser regeringen att den avgiftsnivå som utredningen föreslagit är väl avvägd, dvs. att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 100 000 kronor och högst 10 000 000 kronor. Regeringen delar alltså inte *SKR:s* uppfattning att avgiften är orimligt hög.

Hur ska avgiftens storlek beräknas?

När särskild avgift för inte verkställda insatser fastställs, ska det särskilt beaktas hur lång tid som har gått sedan insatsen beviljades och hur allvarlig fördröjningen i övrigt kan anses vara. Regleringen av dagens särskilda avgift är dock svår att överföra på sanktionsavgiften, eftersom den avgiften ska avse systematiska brister där tidsförloppet kan se mycket annorlunda ut.

Regeringen anser i likhet i med vad som föreslås i promemorian att det högsta beloppet endast bör komma i fråga när många personer berörs och vid särskilt allvarliga överträdelser i övrigt. Med sådana överträdelser avses exempelvis medvetna åsidosättanden av aktivitetskravet. Som anförs ovan är syftet att avgiften ska vara vinsteliminierande, vilket innebär att faktorer som påverkar kommunens kostnader bör beaktas.

Avgiften ska få sättas ned helt eller delvis om det finns särskilda skäl

En kommun får i dag enligt 34 kap. 7 § SoL befrias från särskild avgift om det finns synnerliga skäl för det. I förarbetena anförs att ett skäl till eftergift kan vara att det inte kan anses rimligt att lasta kommunen för vad som

förekommit. Att kommunen prioriterat medlen så att resurserna inte räckt till kan inte utgöra ett skäl för eftergift. Däremot torde det inte vara helt uteslutet att – inom snäva ramar – som en faktor beakta svårigheter med ekonomisk omprioritering (prop. 2001/02:122 s. 30).

Promemorians förslag är att sanktionsavgiften för systematiska brister ska få sättas ned om det finns särskilda skäl. Nivån för när avgiften får sättas ned är alltså lägre än vad som gäller för den särskilda avgiften. I promemorian anförs att särskilda skäl bl.a. kan vara att bristerna uppstått på grund av förhållanden utanför kommunens kontroll som kommunen inte rimligen kunnat åtgärda. Regeringen instämmer i denna bedömning.

8.2 Möjlighet att besluta om ny sanktionsavgift

Regeringens förslag

Om en kommun, efter det att ett beslut om sanktionsavgift fått laga kraft, fortfarande inte åtgärdar bristerna, får Inspektionen för vård och omsorg besluta om ny sanktionsavgift.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser har inget att invända mot förslaget. *Funktionsrätt Sverige* tillstyrker förslaget och anför att det är mycket viktigt att IVO kan besluta om en ny sanktionsavgift. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Det framgår av 34 kap. 9 § SoL att en ny särskild avgift får dömas ut om en kommun efter att särskild avgift dömts ut fortfarande inte tillhandahåller insatsen.

Regeringen anser i likhet med den bedömning som görs i promemorian att samma ordning bör gälla vid ny avgift som vid beslut om den ursprungliga och att kommunen, från det att den ursprungliga sanktionsavgiften fick laga kraft, bör ges skälig tid att åtgärda bristerna. Vad som är skälig tid får avgöras i det enskilda fallet. Det bör vara en försvårande omständighet att kommunen trots det tidigare beslutet om sanktionsavgift, inte har åtgärdat de aktuella bristerna.

8.3 Redovisnings- och rapporteringsskyldighet

Regeringens förslag

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg redovisa hur nämnden arbetar med aktivitetskravet. Av redovisningen ska det särskilt framgå hur nämnden arbetar med kravställande och med individuella planer samt vilka aktiviteter det finns tillgång till. Redovisningen ska göras en gång vartannat år och varje gång nämnden på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av aktivitetskravet.

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg rapportera hur många personer som har anvisats aktiviteter dels när det har varit frivilligt för kommunen att anvisa aktiviteter, dels när det har varit obligatoriskt för kommunen att göra det. Socialnämnden ska vidare till Inspektionen för vård och omsorg rapportera hur många personer som har nekats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte har deltagit i anvisade aktiviteter. Rapporteringen ska göras en gång per kvartal.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Sveriges Stadsmissioner, Jämställdhetsmyndigheten och Socialstyrelsen är positivt inställda till förslaget. De två senare instanserna föreslår dessutom könsuppdelad statistik. Socialstyrelsen anser även att statistik bör inhämtas om antalet individer som skulle kunna bli föremål för aktivitetskrav.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) förordar att föreskrifter om kommunernas redovisnings- och rapporteringsskyldighet meddelas på lägre författningsnivå, både avseende uppgiftstyp och rapporteringsfrekvens. IVO framhåller även vikten av att en möjlig gränsdragningsproblematik mellan olika insatser inte medför oklarheter för myndighetens tillsynsuppdrag.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) avstyrker förslaget om redovisningsskyldighet och anför att uppgiftslämnandet i stort behöver samordnas mellan Socialstyrelsen och IVO.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämnden ska redovisa hur nämnden arbetar med aktivitetskravet

IVO:s tillsyn och sanktionsavgiften är tänkta att motverka bristande efterlevnad av aktivitetskravet. En förutsättning för att tillsynen ska bli effektiv och sanktionsavgiften kunna påföras är att det införs en redovisningsskyldighet. Utan en sådan skyldighet hade reformens genomförande varit beroende av IVO:s inspektioner i den bemärkelsen att det annars hade funnits stora möjligheter för kommunerna att undgå att fatta beslut om aktivitetskrav utan att detta hade uppdagats.

Det är mot denna bakgrund som regeringen, till skillnad från SKR, anser att socialnämnden bör vara skyldig att redovisa för IVO hur den arbetar med aktivitetskravet. Redovisningen bör omfatta vilka aktiviteter som det finns tillgång till, hur socialnämnden arbetar med kravställande enligt aktivitetskravet och hur nämnden arbetar med individuella planer för dem som deltar i aktiviteter. I motsats till de remissinstanser som yttrar sig ser inte regeringen behov av ytterligare bestämmelser.

Genom redovisningen kan IVO kontrollera om socialnämnden erbjuder alla fyra typer av aktiviteter, att nämnden fullföljer sin skyldighet att kräva deltagande samt att det upprättas planer med lämpliga aktiviteter.

För att IVO ska ha aktuella uppgifter behöver socialnämnden vara skyldig att redovisa varje gång nämnden på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av aktivitetskravet.

Det ligger även i sakens natur att redovisning ska ske med visst intervall, oavsett om socialnämnden förändrat sin tillämpning. Annars finns det risk att små förändringar i tillämpningen förbises, vilka var för sig inte påverkar tillämpningen nämnvärt, men tillsammans leder till påtagliga skillnader i förhållande till den senaste redovisningen. Regeringen instämmer i promemorians bedömning att ett lämpligt intervall är vartannat år.

Socialnämnden ska rapportera uppgifter om den faktiska tillämpningen av aktivitetskravet

Det finns för närvarande i 34 kap. SoL bestämmelser om skyldighet för kommunen att rapportera vissa uppgifter till IVO.

I likhet med promemorian anser regeringen att socialnämnderna även bör rapportera uppgifter som avser hur aktivitetskravet verkställs. Eftersom tillsynen ska avse systematiska brister ska rapporteringen ske aggregerat.

De aggregerade uppgifter som ska rapporteras handlar om hur många personer som har fått aktiviteter enligt aktivitetskravet när det varit frivilligt för kommunen att kräva deltagande, hur många personer som har fått aktiviteter enligt aktivitetskravet när det varit obligatoriskt för kommunen att kräva deltagande och hur många personer som har vägrats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte har deltagit i aktiviteter.

Regeringen instämmer i det som anförs i promemorian om att rapporteringen bör ske med samma intervall som dagens rapporterings-skyldighet, dvs. kvartalsvis.

8.4 Överklagande

Regeringens förslag

Inspektionen för vård och omsorgs beslut om sanktionsavgift ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Malmö kommun tillstyrker förslaget. *Sveriges Stadsmissioner* anför att det inte är tillräckligt utrett om de nuvarande överklagandemöjligheterna för enskilda är tillräckliga.

Skälen för regeringens förslag

Inspektionen för vård och omsorgs beslut om sanktionsavgift ska kunna överklagas

IVO fattar i dag inte några egna beslut om sanktionsavgift riktade till kommuner. Däremot kan IVO enligt 34 kap. 8 § SoL ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att kommunen ska betala en särskild avgift om kommunen inte har tillhandahållit en insats inom skälig tid. Förvaltningsrättens beslut om sanktionsavgift kan överklagas av kommunen.

Regeringen anser att även sådana sanktionsavgifter som föreslås i denna lagrådsremiss bör kunna bli föremål för prövning i domstol, varför det föreslås att ska införas en möjlighet för kommunen att överklaga IVO:s beslut om sanktionsavgift till allmän förvaltningsdomstol.

Det behövs ingen ny bestämmelse om enskildas överklagande av socialnämndens beslut

I 35 kap. 1 § SoL regleras vilka beslut av socialnämnden som får överklagas. Överklagbara är bl.a. beslut om insatser till personer som inte själva kan tillgodose sina ekonomiska behov enligt 12 kap. 1 § SoL och beslut enligt 12 kap. 5 § SoL om att neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd på grund av att biståndsmottagaren inte deltar i praktik eller kompetenshöjande verksamhet. I denna lagrådsremiss föreslår regeringen att ett aktivitetskrav ska införas, vilket ska riktas mot en enskild som får försörjningsstöd. Kravet innebär i huvudsak att denna person anvisas viss typ av aktivitet. Följer biståndsmottagaren inte beslutet kan det leda till att försörjningsstödet dras in eller sätts ned. Ett aktivitetskrav ställs i fråga om en insats enligt 12 kap. 1 § SoL och kan därför överklagas enligt 35 kap. 1 § 1 samma lag. Ett beslut om att neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd kan överklagas med stöd av 35 kap. 1 § 2 SoL.

De aktivitetskrav och sanktioner som enskilda får enligt förslaget kommer med andra ord att kunna överklagas med stöd av den nuvarande överklagandebestämmelsen. Någon ny överklagandebestämmelse för dessa personer behövs därför inte med anledning av förslagen. Till skillnad från *Sveriges Stadsmissioner* anser inte regeringen att ytterligare utredning i frågan behövs.

9 Integritetsanalys

Regeringens bedömning

Den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet är tillräcklig för den personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av förslagen. Förslagen är förenliga med grundlagsskyddet för den personliga integriteten, kraven enligt EU:s dataskyddsförordning och tillämplig nationell dataskyddsreglering.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens bedömning. Bedömningen i promemorian utgår dock från en något annorlunda formulerad bestämmelse om socialnämndens uppgiftslämnande till Arbetsförmedlingen. Enligt promemorians förslag ska socialnämnden på begäran lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om vilka framsteg socialnämnden bedömer att den enskilde har gjort.

Remissinstanserna

Integritetsskyddsmyndigheten har inga synpunkter på förslagen. *Sveriges Stadsmissioner* ser däremot en stor risk i att omfattande överföring av personuppgifter kan leda till en kränkning av den personliga integriteten.

Skälen för regeringens bedömning

Personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av förslagen

En ordning med aktivitetskrav som förutsättning för försörjningsstöd innebär att den enskildes personliga förhållanden behöver utredas. Socialnämnden måste bl.a. veta om den enskilde har hemmavarande barn, vilken sysselsättning han eller hon redan har, om den enskilde tagit emot försörjningsstöd i en annan kommun, om den enskilde får sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall från Försäkringskassan och vilken förmåga den enskilde har att delta i aktiviteter. Förmågan kan vara nedsatt av medicinska skäl, varför utredningen kan innehålla integritetskänsliga uppgifter om den enskildes hälsa.

Inför ett beslut om aktivitetskrav behöver socialnämnden kontrollera att den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Om så är fallet behöver socialnämnden inhämta vissa uppgifter om den enskilde från Arbetsförmedlingen, t.ex. om den enskilde har anvisats ett arbetsmarknadspolitiskt program, om anvisningen avser verksamhet på heltid eller deltid och om skälen för att en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program i förekommande fall endast avser verksamhet på deltid. Om aktivitetskrav ska ställas behöver socialnämnden få uppgifter om innehållet i Arbetsförmedlingens handlingsplan för den enskilde och information om den enskildes deltagande.

Om en biståndsmottagare är inskriven hos Arbetsförmedlingen behöver Arbetsförmedlingen och socialnämnden utbyta uppgifter om den enskildes förmåga att delta i aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet. I denna lagrådsremiss föreslås att socialnämnden ska underrätta Arbetsförmedlingen om en person, som är inskriven hos Arbetsförmedlingen, har anvisats en aktivitet inom aktivitetskravet. På begäran av Arbetsförmedlingen ska socialnämnden även lämna uppgift till förmedlingen om vilka aktiviteter det gäller och vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna. Detta gör att Arbetsförmedlingen får ett bättre underlag för den arbetsmarknadspolitiska bedömningen av den arbetssökandes stödbehov och stödiriktning. Om socialnämnden anlitar en privat utförare för att tillhandahålla aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet kommer socialnämnden att behöva få uppgifter från utföraren om den enskildes deltagande i aktiviteterna.

Förslagen i denna lagrådsremiss innebär inte att någon ny typ av personuppgift kommer att behandlas i socialtjänsten. En ordning med aktivitetskrav i försörjningsstödet innebär däremot att personuppgifter kommer att behandlas i större utsträckning än i dag. Uppgiftslämnandet mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen kommer att öka.

Försäkringskassan har enligt 30 kap. socialförsäkringsbalken ansvar för att samordna rehabiliteringsinsatser för personer som är sjukskrivna eller riskerar att förlora sin arbetsförmåga. I ansvaret ingår enligt 30 kap. 10 § socialförsäkringsbalken att Försäkringskassan, om den försäkrade medger det, ska samverka med bl.a. socialtjänsten. Socialnämnden kommer då att lämna uppgifter till Försäkringskassan, bl.a. om enskildas förmåga att delta i aktiviteter enligt aktivitetskravet.

Regelverk för behandlingen av personuppgifter

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning, utgör den generella regleringen om personuppgiftsbehandling inom EU.

Behandlingen av personuppgifter måste uppfylla ett antal principer (artikel 5 i EU:s dataskyddsförordning). För att en behandling av personuppgifter ska vara tillåten, krävs att någon av de rättsliga grunder som anges i artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning är tillämplig. Av särskilt intresse är artikel 6.1 c som gäller när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige och artikel 6.1 e som gäller när behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Om den rättsliga grunden är allmänt intresse behöver denna grund vara proportionerlig mot det legitima mål som eftersträvas. Av artikel 6.3 framgår att den grund för behandlingen som avses i punkt 1 c och e ska fastställas i enlighet med unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av.

Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (nedan dataskyddslagen) innehåller bestämmelser som

kompletterar EU:s dataskyddsförordning på ett generellt plan i svensk rätt. Inom ramen för det utrymme som EU:s dataskyddsförordning ger reglerar lagen bl.a. frågor om rättslig grund för behandling av personuppgifter och särskilda kategorier av personuppgifter (som i nationell lagstiftning benämns känsliga personuppgifter). Dataskyddslagen är subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning. Det gör det möjligt att ha bestämmelser som avviker från dataskyddslagen i sektorsspecifika registerförfattningar.

Inom svensk rätt finns ett stort antal s.k. registerförfattningar som innehåller mer sektorsspecifika bestämmelser om personuppgiftsbehandlingen vid myndigheter och som kompletterar EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen. Vid behandling av personuppgifter inom socialtjänsten kompletteras EU:s dataskyddsförordning av lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, förkortad SoLPuL, och förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, förkortad SoLPuF. När det gäller Arbetsförmedlingen finns kompletterande bestämmelser i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och förordningen (2002:623) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. För Försäkringskassan finns kompletterande bestämmelser i 114 kap. socialförsäkringsbalken och förordningen (2024:14) om behandling av personuppgifter vid Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Det finns rättslig grund för behandlingen av personuppgifter

Enligt 6 § SoLPuL får personuppgifter behandlas i socialtjänsten bara om behandlingen är nödvändig för att arbetsuppgifter inom socialtjänsten ska kunna utföras. Personuppgifter får enligt bestämmelsen även behandlas för uppgiftsutlämnande som föreskrivs i lag eller förordning. Av 12 § 1 SoLPuF framgår att en kommunal myndighet får behandla personuppgifter för handläggning av ärenden om insatser samt genomförande av insatser som följer av bestämmelserna i socialtjänstlagen. I privat verksamhet inom socialtjänsten får enligt 18 § SoLPuF personuppgifter behandlas för dokumentation av sådan vård, behandling eller omsorg av enskilda som ges inom verksamheten.

Av 15 kap. 10 § socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, följer att socialnämnden har rätt att ta del av uppgifter om förmåner, ersättning eller annat stöd åt enskilda hos Försäkringskassan. Om det finns skäl för det, ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden. Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut. Sådana föreskrifter om uppgiftsskyldighet finns i 3 § förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall på socialtjänstens område.

Enligt 15 kap. 11 § SoL har socialnämnden även rätt att ta del av uppgifter om enskilda hos Arbetsförmedlingen. Om det finns skäl för det, ska Arbetsförmedlingen på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden. Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut. Sådana föreskrifter om uppgiftsskyldighet finns i 5 § förordningen om uppgiftsskyldighet i vissa fall på social-

tjänstens område. I promemorian lämnas förslag till en utökad uppgiftsskyldighet för Arbetsförmedlingen enligt nämnda förordningsbestämmelse.

Enligt 4 § lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten får Arbetsförmedlingen behandla personuppgifter inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten bara om det är nödvändigt för vissa särskilt angivna ändamål. Ett sådant ändamål är handläggning av ärenden. Vidare gäller enligt 5 § 5 samma lag att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. socialtjänstlagen. Vilka slags personuppgifter som får tillhandahållas till en socialnämnd med stöd av det nämnda lagrummet regleras närmare i 7 d § förordningen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. I promemorian lämnas förslag till tillägg i den aktuella bestämmelsen med anledning av aktivitetskravet.

I 3 § förordningen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten regleras vilka uppgifter som får behandlas för att användas i Arbetsförmedlingens verksamhet, bl.a. vid handläggning av ärenden. Enligt bestämmelsen får bl.a. uppgifter om den arbetssökande som rapporteras in av en myndighet behandlas. Vidare får uppgifter som behövs som underlag för beslut om anvisning till arbetsmarknadspolitiska program eller insatser behandlas.

För Försäkringskassans behandling av personuppgifter i verksamhet som avser förmåner och ersättningar finns bestämmelser i bl.a. 114 kap. socialförsäkringsbalken. Av 114 kap. 8 och 9 §§ socialförsäkringsbalken framgår att Försäkringskassan får behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att handlägga ärenden och för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning. Enligt 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken ska bl.a. myndigheter på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av balken. Bestämmelsen blir tillämplig när Försäkringskassan begär uppgifter från socialnämnden vid samverkan i ett ärende om rehabilitering enligt 30 kap. socialförsäkringsbalken.

När aktivitetskravet har införts kommer socialnämnden, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan att behandla personuppgifter inom ramen för ärendehandläggning eller till följd av en författningsreglerad uppgiftsskyldighet. Den rättsliga grunden för myndigheternas personuppgiftsbehandling kommer att vara rättslig förpliktelse, uppgift av allmänt intresse och myndighetsutövning (se artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning). Grunden för behandlingen kommer att vara fastställd i den nationella rätten på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning. Den rättsliga förpliktelsen för myndigheterna enligt nationell rätt får anses vara proportionerlig mot det legitima mål som eftersträvas, nämligen ett fungerande system med aktivitetskrav inom försörjningsstödet.

Även privata aktörer kan utföra fastställda uppgifter av allmänt intresse. När en juridisk eller fysisk person, på uppdrag av en kommunal eller statlig myndighet, utför en förvaltningsuppgift som åligger kommunen eller myndigheten, bör även den privata utföraren, entreprenören eller det

kommunala bolaget anses utföra en uppgift av allmänt intresse (se prop. 2017/18:105 s. 58).

Privata utförare som anlitas av socialnämnden för att anordna aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet kommer att behandla personuppgifter, bl.a. för att kunna rapportera till nämnden om den enskildes deltagande i aktiviteterna. Denna personuppgiftsbehandling får anses vara nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning. Aktivitetsanordnarens verksamhet utgör socialtjänst enligt definitionen i 2 § första stycket 1 SoLPuL. Personuppgiftsbehandling som är nödvändig för att arbetsuppgifter ska kunna utföras i socialtjänstverksamhet är tillåten enligt 6 § SoLPuL. Vidare framgår av 18 § SoLPuL att personuppgifter får behandlas i privat verksamhet i socialtjänsten för dokumentation av sådan vård, behandling eller omsorg av enskilda som ges inom verksamheten. Uppgiften av allmänt intresse får anses vara proportionerlig mot det legitima målet som ligger till grund för förslaget om aktivitetskrav som förutsättning för försörjningsstöd.

Behandling av känsliga personuppgifter

Behandlingen av vissa kategorier av personuppgifter, t.ex. uppgifter om hälsa, etniskt ursprung, religiös övertygelse eller en persons sexualliv anses som särskilt känsliga och är förbjuden (artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning). Förbudet ska dock enligt artikel 9.2 inte tillämpas vid någon av de situationer som beskrivs i punkterna a–j.

Enligt artikel 9.2 h får behandling av känsliga personuppgifter ske om den är nödvändig av skäl som hör samman med bl.a. tillhandahållande och förvaltning av social omsorg på grundval av unionsrätten eller den nationella rätten eller enligt avtal med yrkesverksamma på hälsoområdet under förutsättning att de villkor och skyddsåtgärder som avses i artikel 9.3 är uppfyllda.

Regeringen bedömde i propositionen Ny dataskyddslag att begreppet social omsorg i artikel 9.2 h avser arbetsuppgifter som utförs inom socialtjänsten (prop. 2017/18:105 s. 92–94). Vidare har regeringen i propositionen Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning bedömt att den behandling av känsliga personuppgifter som kan bli aktuell inom socialtjänstens verksamhet är förenlig med undantaget för hälso- och sjukvård samt social omsorg i artikel 9.2 h (prop. 2017/18:171 s. 185 och 186).

Av 7 § SoLPuL framgår att socialtjänsten får behandla känsliga personuppgifter, om uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för verksamheten. Enligt bestämmelsen får vidare känsliga personuppgifter behandlas med stöd av artikel 9.2 h i EU:s dataskyddsförordning under förutsättning att kravet på tystnadsplikt i artikel 9.3 i förordningen är uppfyllt.

Privata utförare som anlitas av socialnämnden för att anordna aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet bedriver social omsorg i den mening som avses i EU:s dataskyddsförordning. Som framgår ovan ryms aktörernas verksamhet även inom begreppet socialtjänst enligt SoLPuL. Aktörerna kan i vissa fall behöva hantera känsliga personuppgifter, t.ex. om deltagare som inte deltar i aktiviteter med hänvisning till hälsoskäl.

Regeringen bedömer att den behandling av känsliga personuppgifter som kan ske i socialtjänsten till följd av förslaget kommer att vara nödvändig för verksamheten.

Som framgår ovan är det enligt artikel 9.3 i EU:s dataskyddsförordning en ytterligare förutsättning för att behandling av känsliga personuppgifter inom social omsorg ska vara tillåten med stöd av undantaget i artikel 9.2 h i samma förordning att uppgifterna behandlas av eller under ansvar av en yrkesutövare eller annan person som omfattas av tystnadsplikt.

Regeringen kan i denna del konstatera att tystnadsplikt gäller inom socialtjänsten enligt 26 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Enligt 17 kap. 11 § SoL gäller vidare att den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt nämnda lag inte obehörigen får röja vad han eller hon då har fått veta om enskildas personliga förhållanden. Bestämmelsen kan i vissa fall bli tillämplig på privata utförare. I de fall det inte kan anses att en privat utförare yrkesmässigt bedriver enskild verksamhet som avser insatser enligt socialtjänstlagen kommer socialnämnden att behöva ingå avtal om tystnadsplikt med utföraren.

I detta sammanhang vill regeringen också nämna bestämmelsen i 14 kap. 7 § SoL som anger att handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem, vilket utgör en skyddsåtgärd av särskild betydelse vid behandling av känsliga personuppgifter. I 14 kap. 6 § SoL anges vidare att dokumentation hos socialtjänsten ska utformas med respekt för den enskildes integritet. De nämnda bestämmelserna gäller i socialtjänstverksamhet såväl hos socialnämnden som hos en privat aktör som utför sådan verksamhet på uppdrag av socialnämnden.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att det finns stöd för den behandling av känsliga personuppgifter som förslaget kan ge upphov till i socialtjänsten. När det gäller den föreslagna skyldigheten för socialnämnden att lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen framgår av 6 § SoLPuL att personuppgifter får behandlas i socialtjänsten för uppgifts-utlämnande som föreskrivs i lag eller förordning. Bestämmelsen gäller även känsliga personuppgifter.

För Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är det artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning som är av intresse. Enligt bestämmelsen får behandling av känsliga personuppgifter ske om den är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller den nationella rätten, vilken ska stå i proportion till det eftersträfvade syftet, vara förenlig med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

Enligt 9 § lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten får känsliga personuppgifter behandlas i en databas hos Arbetsförmedlingen endast om uppgifterna har lämnats i ett ärende. Känsliga personuppgifter som avslöjar etniskt ursprung eller rör hälsa får dessutom behandlas i en databas om de är nödvändiga för handläggningen av ett ärende. Personuppgifter om sociala förhållanden och omdömen, slutsatser eller andra värderande upplysningar om en enskild får behandlas i en databas endast om de har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för handläggningen av det.

Av 9 § andra stycket förordningen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten framgår att personuppgifter om en arbetssökandes hälsa och sociala förhållanden som har lämnats av någon annan än den arbetssökande får behandlas i en databas endast om uppgifterna är absolut nödvändiga för handläggningen av ett ärende som gäller den arbetssökande.

Regeringen bedömer att Arbetsförmedlingen kan komma att behandla känsliga personuppgifter som har lämnats av socialnämnden, om behandlingen är absolut nödvändig för handläggningen av ett ärende. Situationen kan uppstå när socialnämnden enligt den föreslagna regleringen på begäran lämnar uppgifter till Arbetsförmedlingen om vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna inom aktivitetskravet. Som framgår ovan har sådan personuppgiftsbehandling stöd i befintlig reglering.

Arbetsförmedlingen kan vidare i vissa fall behöva behandla känsliga personuppgifter i ett ärende för att lämna uppgifter till socialnämnden, t.ex. om skälen till en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program på deltid hänger samman med den enskildes ohälsa. Enligt regeringens mening får Arbetsförmedlingens personuppgiftsbehandling i denna del anses vara nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse. Den uppgiftsskyldighet för Arbetsförmedlingen som i promemorian föreslås på förordningsnivå har stora likheter med myndighetens befintliga uppgiftsskyldighet. Det handlar om ett antal ytterligare specificerade uppgifter som efter införandet av ett aktivitetskrav är nödvändiga för socialnämnden att ha tillgång till för att kunna fatta korrekta beslut om försörjningsstöd. Primärt är det inte heller fråga om känsliga personuppgifter. Det bör också beaktas att uppgifterna kommer att få ett starkare sekretesskydd hos socialnämnden än vad som var fallet hos Arbetsförmedlingen. Sekretessen för uppgifter hos Arbetsförmedlingen avgränsas enligt 28 kap. 11 § OSL med ett rakt skaderekvisit. Presumtionen är således offentlighet. Inom socialtjänsten gäller däremot enligt 26 kap. 1 § samma lag ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär att presumtionen är sekretess. Regeringen anser mot bakgrund av det anförda att den behandling av känsliga personuppgifter som kan ske hos Arbetsförmedlingen med anledning av promemorians förslag om uppgiftsskyldighet inte bör anses innebära ett otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet.

Av 114 kap. 11 § socialförsäkringsbalken följer att Försäkringskassan får behandla känsliga personuppgifter om uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för handläggning av ett ärende eller om behandlingen är nödvändig för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning. Den befintliga uppgiftsskyldigheten enligt 3 § förordningen om uppgiftsskyldighet i vissa fall på socialtjänstens område omfattar de uppgifter om den enskildes sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall som behövs lämnas till socialnämnden om ett aktivitetskrav införs. Försäkringskassan har därmed rättsligt stöd för att lämna ut känsliga personuppgifter om den enskildes mottagande av de nämnda förmånerna till socialnämnden. Även detta uppgiftslämnande får anses vara nödvändigt med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse och bör inte anses innebära ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet.

När det gäller Försäkringskassans handläggning av rehabiliteringsärenden sker myndighetens samverkan med socialtjänsten och andra berörda aktörer med stöd av den enskildes medgivande (se 30 kap. 10 § socialförsäkringsbalken). Ett uttryckligt samtycke för behandling av personuppgifter för ett eller flera specifika ändamål utgör enligt artikel 9.2 a i EU:s dataskyddsförordning rättslig grund för behandling av känsliga personuppgifter. Som framgår ovan följer det vidare av 114 kap. 11 § socialförsäkringsbalken att känsliga personuppgifter får behandlas i ett ärende om rehabilitering hos Försäkringskassan om uppgifterna har lämnats i ärendet eller är nödvändiga för handläggning av ärendet.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att det finns stöd för den behandling av känsliga personuppgifter som förslaget kan ge upphov till.

Personuppgiftsbehandlingen får anses vara proportionerlig

Som framgår ovan anser regeringen att den uppgiftsskyldighet som föreslås för Arbetsförmedlingen i promemorian inte innebär ett oproportionerligt intrång i den enskildes personliga integritet. I lagrådsremissen föreslås vidare bestämmelser om uppgiftsskyldighet för socialnämnden dels gentemot Inspektionen för vård och omsorg, dels gentemot Arbetsförmedlingen. Den rapportering som socialnämnden ska göra till Inspektionen för vård och omsorg innehåller inga personuppgifter.

Socialnämnden har i dag ingen uppgiftsskyldighet gentemot Arbetsförmedlingen och förmedlingen har således i dag inte tillgång till information om huruvida en arbetssökande får försörjningsstöd eller inte. I lagrådsremissen föreslås att socialnämnden ska informera Arbetsförmedlingen om att en person, som är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, deltar i en aktivitet inom ramen för aktivitetskravet. På begäran ska därefter socialnämnden lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om vilka aktiviteter det är fråga om och om vad som har framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna. Att en person har en aktivitet hos socialnämnden och vilken aktivitet det är fråga om är inte känsliga personuppgifter. Det kan förekomma fall där det framkommer uppgifter vid deltagandet som rör den enskildes hälsa och som det är relevant att upplysa Arbetsförmedlingen om när förmedlingen begär uppgifter om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna. Hos Arbetsförmedlingen gäller enligt 28 kap. 11 § OSL ett rakt skaderekvisit för uppgifterna, dvs. sekretess gäller om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgifterna röjs. Enligt regeringens mening är sekretesskyddet hos Arbetsförmedlingen tillräckligt även om det råder ett starkare sekretesskydd hos socialnämnden enligt 26 kap. 1 § OSL. Den uppgiftsskyldighet för socialnämnden som föreslås i denna lagrådsremiss syftar till att Arbetsförmedlingen ska få bättre förutsättningar att anpassa sina insatser. Regeringen anser mot angiven bakgrund att den föreslagna uppgiftsskyldigheten för socialnämnden utgör ett motiverat och proportionerligt intrång i den personliga integriteten.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att förslagen i denna lagrådsremiss är nödvändiga och proportionerliga ur personuppgiftshänseende och att de inte innebär ett otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet. Det finns inte någon mindre ingripande

åtgärd som tillgodoser de syften som ligger bakom de uppgiftsskyldigheter som kan bli aktuella för Arbetsförmedlingen och socialnämnden. Den personuppgiftsbehandling som blir aktuell med anledning av förslagen bedöms inte innebära ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen (jfr prop. 2009/10:80 s. 182–185). Regeringen delar således inte *Sveriges Stadsmissioners* farhåga att det uppgiftslämnande som förslagen innebär riskerar att leda till kränkningar av enskildas personliga integritet.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Bestämmelserna om aktivitetskrav och om socialnämndens uppgiftslämnande till Inspektionen för vård och omsorg ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Bestämmelsen om att socialnämnden ska ställa krav på deltagande i aktiviteter ska dock tillämpas första gången för enskild som får försörjningsstöd som avser oktober 2026.

Bestämmelserna om sanktionsavgift för kommunen ska träda i kraft den 1 juli 2027.

Regeringens bedömning

Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att samtliga lagändringar ska träda i kraft den 1 juli 2026. Promemorians förslag innehåller inte någon bestämmelse om tillämpning första gången.

Remissinstanserna

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillstyrker förslaget. *Norbergs kommun* anför att det behövs mer tid för förberedelser. Det anser även *Malmö kommun* som bl.a. pekar på att en ny socialtjänstlag nyligen införts och att det pågår flera statliga utredningar om ekonomiskt bistånd. *Arbetsförmedlingen* anser att lagändringarna bör träda i kraft vid en senare tidpunkt på grund av den it- och verksamhetsutveckling som krävs hos myndigheten.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Bestämmelserna om aktivitetskrav ska träda i kraft den 1 juli 2026

Regeringen instämmer i bedömningen i promemorian att de föreslagna lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen bedömer att den 1 juli 2026 är den tidigaste dag som bestämmelserna om aktivitetskrav kan träda i kraft med beaktande av de förberedelser som krävs hos berörda myndigheter. Till skillnad från *Norbergs kommun* och *Arbetsförmedlingen* anser regeringen således att bestämmelserna om aktivitetskrav i socialtjänstlagen (2025:400) bör träda i kraft detta datum. De föreslagna ändringarna i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring bör träda i kraft vid samma tidpunkt.

Socialnämnden ska vara skyldig att kräva deltagande i aktiviteter från och med oktober 2026

Enligt förslaget är socialnämnden skyldig att kräva att den som har haft försörjningsstöd i tre sammanhängande månader och fortfarande är i behov av sådant stöd ska delta i aktiviteter. Om skyldigheten ska gälla från och med ikraftträdandet den 1 juli 2026 krävs att socialnämnden redan då kan tillhandahålla aktiviteter och har bedömt vilka aktiviteter som är lämpliga för enskilda som har fått försörjningsstöd under april–juni 2026, dvs. i tre sammanhängande månader före ikraftträdandet. Regeringen instämmer i *Malmö kommuns* och *Norbergs kommuns* synpunkter att socialnämnderna behöver ges rimlig tid för förberedelser. Regeringen anser därför att socialnämndens skyldighet att ställa aktivitetskrav bör gälla först från och med oktober 2026. Det innebär att en enskild som har fått försörjningsstöd sedan juli 2026 kommer att bli föremål för aktivitetskrav i oktober 2026, om han eller hon beviljas försörjningsstöd för den månaden. Regeringen föreslår således att bestämmelsen om att socialnämnden ska kräva deltagande i aktiviteter ska tillämpas första gången för enskild som får försörjningsstöd som avser oktober 2026.

När det gäller socialnämndens befogenhet att ställa krav på deltagande i aktiviteter anser regeringen att det inte finns skäl att införa någon bestämmelse om tillämpning första gången. Socialnämnden bör således ha möjligheten att ställa aktivitetskrav redan från och med ikraftträdandet den 1 juli 2026.

Bestämmelserna om sanktionsavgift ska träda i kraft den 1 juli 2027

Enligt förslaget ska socialnämnden lämna redovisningar och rapporter om tillämpningen av aktivitetskravet till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). IVO ska besluta om sanktionsavgift för kommunen om socialnämndens tillämpning av aktivitetskravet har systematiska brister.

Som framgår ovan kommer socialnämnden inte vara skyldig att ställa aktivitetskrav förrän i oktober 2026. Det är därför först mot slutet av år 2026 som socialnämndens rapportering till IVO i praktiken kommer att kunna ligga till grund för någon egentlig tillsyn, även om IVO:s ansvar och möjlighet att ingripa kommer att gälla redan från det att reformen börjar gälla. Det bör även beaktas att kommunerna har relativt kort tid på sig att förbereda reformen, vilket kan innebära organisatoriska utmaningar. Vidare bör beaktas att det är en förhållandevis komplex

reform med fyra olika typer av aktivitetskrav, nya områden för individuella bedömningar, behov av samordning samt kunskap om regelverk som socialnämnden inte tillämpar i dag.

Regeringen anser mot denna bakgrund att bestämmelserna om sanktionsavgift för kommunen inte bör träda i kraft förrän ett år efter det att reformens övriga delar har trätt i kraft, dvs. den 1 juli 2027.

Det behövs inte några övergångsbestämmelser

Förslaget innebär att socialnämnden ska ställa krav på deltagande i aktiviteter för första gången tre månader efter ikraftträdandet. De övriga bestämmelser som föreslås ska tillämpas från och med ikraftträdandet. Det finns därför inte något behov av övergångsbestämmelser.

11 Konsekvenser av förslagen

11.1 Ekonomiska konsekvenser för offentlig sektor

Regeringens bedömning

Förslagen om aktivitetskrav, informationsöverföring samt redovisnings- och rapporteringsskyldighet bedöms leda till att kommunerna får ökade kostnader. Den kommunala finansieringsprincipen bör tillämpas för dessa kostnader eftersom de följer av nya uppgifter och ökade åtaganden. Därutöver bedöms aktivitetskravet medföra behov av utökad tid i förskola och fritidshem för barn vars föräldrar omfattas av kravet. Om kommunerna väljer att erbjuda detta kommer det att leda till ökade kostnader.

Förslagen om sanktionsavgift samt redovisnings- och rapporteringsskyldighet bedöms medföra viss kostnadsökning för Inspektionen för vård och omsorg. Förslaget om informationsöverföring bedöms medföra viss kostnadsökning för Arbetsförmedlingen.

Förslagen om aktivitetskrav och sanktionsavgift kan medföra att måltillströmningen till de allmänna förvaltningsdomstolarna ökar något, men inte i större omfattning än att det bör rymmas inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar. Förslagen bedöms inte leda till några betydande kostnader för Försäkringskassan.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer inte överens med regeringens. I promemorian beräknas de sammantagna kostnaderna för förslagen uppgå till 1 665 miljoner kronor för 2026, 3 245 miljoner kronor 2027 och 3 240 miljoner kronor 2028. I promemorian finns inget ställningstagande om hur mycket staten ska ersätta kommunerna med i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Remissinstanserna

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) bedömer att de i promemorian uppskattade personalkostnaderna är rimliga men att uppskattad kostnad för systemutveckling är mer svårbedömd. IVO påpekar även att det tillkommande tillsynsuppdraget kan komma att resultera i ett flertal domstolsprocesser. Vad gäller det senare har *Förvaltningsrätten i Linköping* anfört att konsekvenser för domstolarna inte har beaktats.

Arbetsförmedlingen framför att reformen kan få konsekvenser för nyttjandet av bl.a. arbetsmarknadspolitiska projekt och att de beskrivna kostnaderna i promemorian är underskattade. *Försäkringskassan* och *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)* ifrågasätter bedömningen i promemorian att förslagen inte har några märkbara effekter på insatser från andra aktörer än kommuner. Arbetsförmedlingen pekar även på att Försäkringskassan har ett ansvar att samordna rehabilitering med bl.a. socialtjänsten.

Ekonomistyrningsverket (ESV) anser att förslagen främst innebär att staten tar över kostnader som kommunerna redan står för i dag och därmed inte leder till någon faktisk besparing eller effektivisering. ESV anför även att det saknas ett tydligt förslag till finansiering av förslagen. Den senare synpunkten delas av *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* tillsammans med ett stort antal enskilda kommuner, däribland *Göteborgs* och *Stockholms kommuner*. Även flera remissinstanser från civilsamhället och bland arbetsmarknadens parter frågar hur kommunernas åtaganden ska finansieras. *Svenskt Näringsliv* anser att den beräknade kostnaden är relativt hög samt att det är angeläget med mer robusta kostnadsredovisningar.

Stockholms universitet anser att aktivitetskravets effekt på övergången från bidrag till arbete är en empirisk fråga som inte analyserats uttömmande i promemorian. Baserat på en forskningsstudie bedömer universitetet att effekten snarare kan vara negativ än positiv på övergången från bidrag till arbete och att detta har konsekvenser för promemorians beräkningar av de finansiella effekterna för kommunerna.

Skälen för regeringens bedömning

Kostnader för kommunerna

Regeringen bedömer att förslaget om aktivitetskrav kommer leda till ökade kostnader för kommunerna, i första hand för att tillhandahålla aktiviteter, men även för att överföra information från socialnämnderna till Arbetsförmedlingen samt redovisa och rapportera uppgifter till IVO. Därutöver medför förslaget behov av att kommunerna erbjuder utökad tid i förskola och fritidshem för barn vars föräldrar omfattas av kravet. Om kommunerna väljer att erbjuda detta kommer det leda till ökade kostnader.

Promemorians beräkning av kostnaderna för förslaget baseras huvudsakligen på underlag som beskriver situationen 2018–2022. Promemorians beräkning utgår också från att aktivitetskravet ska inträda redan efter två månader med försörjningsstöd. Flera remissinstanser har synpunkter på promemorians beräkning och föreslag till finansiering.

Regeringen bedömer att antalet berörda individer och därmed kostnaden för att tillhandahålla aktiviteter är lägre än vad utredningen redovisar i sitt

huvudförslag. Denna bedömning baseras på mer aktuella data än i promemorian och att aktivitetskravet ska inträda först efter tre månader. Sammantaget beräknar regeringen att cirka 26 000 individer i genomsnitt per månad kommer att beröras av aktivitetskravet. Kostnaderna för kommunerna att tillhandahålla aktiviteter beräknas sammantaget uppgå till 1 001 miljoner kronor 2026 och 2 002 miljoner kronor årligen från och med 2027.

Förslaget om att socialnämnden ska lämna vissa uppgifter till Arbetsförmedlingen förutsätter utökad kontakt mellan myndigheterna. Det förväntas även öka behovet av samverkan mellan myndigheterna i enskilda ärenden. Regeringen bedömer att kommunerna till följd av detta får viss ökning av administrativa kostnader med 5 miljoner kronor 2026 och 10 miljoner kronor årligen från och med 2027.

Förslaget om redovisnings- och rapporteringsskyldighet innebär att socialnämnderna återkommande ska redovisa respektive rapportera vissa uppgifter till IVO. Redovisningen ska göras en gång vartannat år och varje gång nämnden på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av aktivitetskravet. Rapporteringen ska göras en gång per kvartal. Regeringen bedömer att förslaget leder till att kommunerna får ökade administrativa kostnader med 5 miljoner kronor 2026 och 10 miljoner kronor årligen från och med 2027.

Förslagen innebär att kommunerna får nya uppgifter respektive utökade åtaganden. Därmed aktualiseras den kommunala finansieringsprincipen. Regeringen har mot denna bakgrund i budgetpropositionen för 2026 ökat anslaget inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, 1:1 Kommunalekonomisk utjämning, med 1 141 miljoner kronor 2026. Samma anslag beräknas öka med 2 282 miljoner kronor 2027 och årligen därefter som en följd av förslagen. I detta ingår även kostnader för utökad tid i förskola och fritidshem med 130 miljoner kronor 2026 och 260 miljoner kronor årligen från och med 2027. Kostnaderna avser utökad tid för barn vars föräldrar berörs av aktivitetskravet. Regeringen avser att återkomma i fråga om utökad tid förskola och fritidshem.

Kostnader för statliga myndigheter

Förslaget om aktivitetskrav innebär att området för IVO:s tillsyn blir större, vilket bedöms medföra en viss ökning av myndighetens kostnader. Även förslagen om socialnämndernas redovisnings- och rapporteringsskyldighet till IVO samt möjligheten för IVO att besluta om sanktionsavgift bedöms medföra en viss ökning av myndighetens personalkostnader samt kostnader för systemutveckling. Kostnaden för systemutveckling är enligt IVO svårbedömd. Regeringen beräknar att IVO sammantaget får ökade kostnader med 5 miljoner kronor 2026 och 10 miljoner kronor 2027 och årligen därefter.

För Arbetsförmedlingen innebär förslaget om aktivitetskrav att myndigheten behöver ha utökad kontakt med socialnämnderna och även utökad samverkan i enskilda ärenden. Förslaget bedöms i första hand medföra ökade personalkostnader, men initialt även ökade kostnader för systemutveckling och verksamhetsstöd. I likhet med vad Arbetsförmedlingen anför anser regeringen att promemorian underskattar förslagets påverkan på myndighetens systemstöd, informationsutbyte och

handläggning. Regeringen beräknar att Arbetsförmedlingen får ökade kostnader med 38 miljoner kronor 2026, 66 miljoner kronor 2027 och 60 miljoner kronor 2028 och årligen därefter.

Förslaget om aktivitetskrav förväntas leda till en viss ökning av antalet avslagsbeslut på ansökningar om ekonomiskt bistånd, vilket kan leda till att fler beslut överklagas. Vidare kommer IVO:s beslut om sanktionsavgift att kunna överklagas. Sammantaget kan det därmed förväntas en något ökad måltillströmning till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Regeringen bedömer dock, i likhet med promemorian, att eventuella merkostnader ryms inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar.

För Försäkringskassan kan förslaget om aktivitetskrav tillsammans med myndighetens samordningsansvar leda till fler kontakter med socialnämnderna än i dag. Detta eftersom socialnämnderna ska beakta pågående rehabilitering när biståndsmottagare anvisas aktiviteter. Regeringen bedömer dock att förslaget inte leder till några betydande kostnader för Försäkringskassan. Tillkommande kostnader bedöms därför rymmas inom kassans befintliga ekonomiska ramar.

11.2 Ekonomiska konsekvenser för enskilda

Regeringens bedömning

Förslaget att socialnämnden ska sätta ned eller neka försörjningsstöd, om en enskild inte deltar i aktivitet utan godtagbart skäl, får negativa ekonomiska konsekvenser för de enskilda som berörs. På lång sikt bedöms ökat stöd och ökade incitament för att komma närmare arbetsmarknaden och en egen försörjning bidra till högre ekonomisk standard.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Som framgår av avsnitt 5.9 anser flera remissinstanser att förslagen riskerar att försätta individer i en nödsituation eller kommer att slå orimligt hårt mot vissa grupper.

Skälen för regeringens bedömning

Om en biståndsmottagare inte deltar i aktivitet utan godtagbart skäl ska försörjningsstödet sättas ned eller nekas, vilket påverkar den ekonomiska situationen för berörda hushåll negativt.

Huvuddelen av de hushåll som har haft ekonomiskt bistånd någon gång under året finns inom den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. Det innebär att förslaget på kort sikt i viss mån kan minska den ekonomiska standarden bland den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och att inkomstspridningen därför kan öka något. Eftersom 26 000 individer i genomsnitt per månad beräknas

omfattas av aktivitetskravet och en liten andel bedöms avböja deltagande eller utebli från aktiviteterna utan godtagbart skäl, bedöms dock antalet som får nedsatt eller nekat försörjningsstöd vara förhållandevis litet. Regeringen bedömer därför att effekten på inkomstspridningen i befolkningen troligen är försumbar.

På längre sikt bedöms förslaget ha positiva ekonomiska konsekvenser för enskilda biståndshushåll. Detta eftersom fler personer i utanförskap kommer att delta i aktiviteter som kan stärka deras möjligheter att få ett arbete. Förslaget kan också leda till ökade incitament att lämna biståndsmottagande (se vidare avsnitt 11.4). På sikt kan det bidra till ökad ekonomisk standard för de hushåll som i dag mottar bistånd och som övergår i arbete, vilket i sig kan bidra till minskad inkomstspridning.

Övriga förslag bedöms inte ha några betydande ekonomiska konsekvenser för enskilda.

11.3 Konsekvenser för barn

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms sammantaget gynna barns utveckling och trygghet då de stärker förutsättningarna för barnens föräldrar att på sikt bli självförsörjande och att hushållets ekonomiska situation därigenom förbättras. I förslagen tas hänsyn till att föräldrar med ett aktivitetskrav även ska ha förutsättningar att ta sitt vårdnadsansvar.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Några remissinstanser lyfter att aktivitetskravet kommer att innebära positiva konsekvenser för barn. *Simrishamns kommun* anför att det faktum att föräldrar har ett arbete, meningsfull sysselsättning eller daglig aktivitet innebär en normalisering och inkludering som är gynnsam för barnen. *Mittuniversitetet* anser att det bör utredas om aktivitetskravet inverkar på den enskildes möjlighet att utöva föräldraskap och därmed om barns behov påverkas. *Stockholms universitet* gör bedömningen att barn riskerar att få sina grundläggande behov åsidosatta om deras föräldrar inte anses uppfylla aktivitetskravet.

Skälen för regeringens bedömning

I likhet med bl.a. *Simrishamns kommun* anser regeringen att förslaget om aktivitetskrav gynnar barns utveckling och trygghet. Det är positivt för barnen att deras föräldrar på sikt har förutsättningar att bli självförsörjande och att hushållets ekonomiska situation därigenom förbättras. Ekonomisk utsatthet kan få negativa konsekvenser för barn, såsom försämrad hälsa, skolgång och möjlighet till meningsfulla fritidsaktiviteter. Ur barnets perspektiv är det också viktigt att socialnämndens krav är relevanta och

anpassade efter föräldrarnas förutsättningar och behov, varför regeringens förslag i dessa avseenden bedöms vara positivt för barn.

I förslagen tas hänsyn till att föräldrar med ett aktivitetskrav även ska ha förutsättningar att ta sitt vårdnadsansvar. Barn ges även under sådana förhållanden tid med sina föräldrar, för omsorg av och närvaro med föräldrarna. Det gäller förslagen om att föräldralediga med barn under ett år inte ska ingå i målgruppen för aktivitetskravet, att omfattningen av aktivitetskravet måste anpassas till tillgången till tillsyn och möjligheten till uppehåll i aktiviteterna med anledning av exempelvis barns skollov. Det gäller också förslaget att tio timmar per vecka ska undantas från aktivitetskravet för enskilda i hushåll där det finns barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat sitt första år i någon av de obligatoriska skolformerna. Mot den bakgrunden delar inte regeringen synpunkten från *Mittuniversitetet* att det bör utredas om aktivitetskravet inverkar på den enskildes möjlighet att utöva föräldraskap och därmed om barns behov påverkas.

När det gäller *Stockholms universitets* synpunkt att barn riskerar att få sina grundläggande behov åsidosatta om deras föräldrar inte anses uppfylla aktivitetskravet vill regeringen framhålla att socialnämnden ska anpassa aktivitetskravet efter biståndsmottagarens förmåga. Vidare vill regeringen påminna om att barnets bästa alltid ska beaktas samt att socialnämnden, oberoende av aktivitetskravet, har ett långtgående ansvar att erbjuda insatser för att tillgodose barns behov och rättigheter, t.ex. för barn med funktionsnedsättning eller barn till förälder med en funktionsnedsättning.

Som konstateras i avsnitt 5.1 kan det för barns utveckling vara positivt att se sina föräldrar gå till arbetet och att i högre utsträckning gå på förskola. Övriga förslag bedöms inte beröra barn på något sätt som skiljer sig från konsekvenserna för vuxna.

11.4 Konsekvenser för sysselsättning och biståndsmottagande

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms sammantaget leda till att sysselsättningen ökar och att biståndsmottagandet minskar på både kort och lång sikt.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian är delvis i linje med regeringens.

Remissinstanserna

Några remissinstanser har synpunkter på promemorians bedömning av förslagets effekter på övergången från försörjningsstöd till arbete eller gör egna bedömningar av effekterna.

Stockholms universitet påtalar att aktivitetskravets effekt på övergången från bidrag till arbete är en empirisk fråga som inte har analyserats uttömmande i promemorian.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) anser att det finns en risk för att förslagen inte kommer att föra målgruppen närmare arbetsmarknaden. IFAU anför bl.a. att insatser som främst konfiskerat deltagarnas tid, likt de tidigare aktiveringsprogrammen i Stockholms stad, i bästa fall fått de arbetslösa försörjningsstödmottagare som stått relativt nära arbetsmarknaden att lämna (eller undvika att söka) bidrag, medan inga effekter har setts för grupper längre från arbetsmarknaden. IFAU anför vidare att gemensamt för de studier som visat på positiva effekter av insatser för bidragsmottagare, eller andra grupper långt från arbetsmarknaden, är att de är intensiva och ofta kombinerar olika typer av rustande insatser som innefattar utbildning och kontakter med arbetsgivare i behov av personal. IFAU bedömer mot bakgrund av detta att det finns risk för att förslaget att kommunerna ska ha insatser för försörjningsstödmottagare på heltid, som dessutom ska vara av enklare karaktär, inte kommer att vara meningsfullt för vissa gruppers möjligheter att närma sig arbetsmarknaden och egen försörjning.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län påpekar att det saknas underlag i promemorian för att avgöra om förslagen är samhällsekoniskt motiverade eller inte. Enligt länsstyrelsen ger andra analyser som har gjorts av liknande åtgärder inte underlag för att åtgärderna är verkningsfulla.

Skälen för regeringens bedömning

Ett aktivitetskrav kan påverka både viljan och möjligheten att arbeta

Genom ett aktivitetskrav ställs krav på mottagare av försörjningsstöd att delta i aktiviteter för att ha rätt till försörjningsstöd. Aktiviteterna ska vara meningsfulla och bl.a. bidra till att öka individernas förmåga att arbeta eller studera samt förbättra språkkunskaperna för att komma närmare arbete eller studier. Deltagande i denna typ av aktiviteter kan således öka möjligheterna för biståndsmottagare att på sikt kunna få och klara av ett arbete. Aktivitetskravet kan också öka viljan att arbeta, eftersom det kan upplevas som mindre tilltalande att inte arbeta när den lediga tiden ändå tas i anspråk. Det kan leda till att arbete söks mer intensivt, vilket kan påskynda övergången till arbete för den som har möjlighet att arbeta. Samtidigt visar forskning att deltagande i vissa typer av aktiviteter leder till minskat jobbsökande (s.k. inlåsnings effekter), vilket kan ha en motverkande effekt. Inlåsnings effekterna bedöms motverkas av att eget arbetssökande alltid ska vara en del av kravet.

Tidigare evidens indikerar vissa positiva kortsiktiga effekter av obligatorisk aktivering

I vilken mån aktivering ökar sysselsättningen och minskar biståndsmotagandet är en empirisk fråga, vilket även påpekas av *Stockholms universitet*. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att andra analyser som har gjorts av liknande åtgärder inte ger underlag för att åtgärderna är verkningsfulla. Det finns ett antal svenska studier som studerat effekterna

av aktivering. Studierna sammanfattas i bl.a. Engdahl m.fl. (2022) och SOU 2025:15 s. 1018–1025. Till exempel finner Dahlberg m.fl. att obligatoriska aktiveringsinsatser riktade till arbetsföra mottagare av ekonomiskt bistånd i Stockholms kommun 1998–2004 hade positiva kortsiktiga effekter i form ökad sannolikhet att arbeta och högre arbetsinkomster (Dahlberg, Matz, Hanspers, Kajsa och Mörk, Eva, 2013. *Mandatory activation of welfare recipients: evidence from the city of Stockholm*. I: Hanspers, K. *Essays on welfare dependency and privatization of welfare services*. Dissertation series 2013:2, Uppsala universitet). Effekterna är relativt små för gruppen i sin helhet, men större för inrikes födda och ensamhushåll. Persson och Vikman finner att samma insats inte hade några effekter på inträde i eller utträde från biståndsmottagande för gruppen som helhet (Persson, Anna och Vikman, Ulrika, 2014. *The effects of mandatory activation on welfare entry and exit rates*. *Research in Labour Economics*. I: *Safety Nets and Benefit Dependence*, vol. 39. s. 189–217). När det gällde unga individer och ogifta individer utan barn minskade dock sannolikheten för inträde (a.st.). Regeringen bedömer, trots det *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anför, att dessa studier sammantaget indikerar att aktiveringen hade vissa positiva effekter i termer av ökad sysselsättning och minskat biståndsmottagande. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att aktivitetskravet kommer att minska biståndsmottagandet och öka sysselsättningen på kort sikt.

Aktivitetskravet kan öka sysselsättningen på sikt genom att aktiviteterna stärker biståndsmottagarnas möjligheter att arbeta

Gemensamt för de studier som visat på positiva effekter av insatser för bidragsmottagare, eller andra grupper långt från arbetsmarknaden, är enligt IFAU att de är intensiva och ofta kombinerar olika typer av rustande insatser som innefattar utbildning och kontakter med arbetsgivare i behov av personal. IFAU bedömer mot bakgrund av detta att det finns risk för att förslaget att kommunerna ska ha insatser för försörjningsstödsmottagare på heltid, som dessutom ska vara av enklare karaktär, inte kommer att vara meningsfulla för vissa gruppers möjligheter att närma sig arbetsmarknaden och egen försörjning.

Regeringen delar IFAU:s bild att intensiva insatser som kombinerar olika typer av rustande insatser har positiva effekter för grupper med svag ställning på arbetsmarknaden. Regeringen vill dock framhålla att det finns evidens för positiva effekter även av flera andra insatser (se SOU 2025:15, s. 1017). Vad gäller förslaget om aktivitetskrav, så ska samtliga fyra typer av aktiviteter finnas tillgängliga i alla kommuner. Tanken är att de ska kunna kombineras, vara meningsfulla och anpassas utifrån olika individers enskilda behov och förutsättningar. Det är kommunerna som med beaktande av det nyss sagda avgör mer specifikt vilka aktiviteter som kommer att tillhandahållas inom respektive typ, samt på vilket sätt de kombineras. Regeringen bedömer att det är sannolikt att aktiviteterna på sikt kommer att bidra till att stärka biståndsmottagares möjligheter att kunna få och ta ett arbete. Mot denna bakgrund bedömer regeringen, trots de risker som IFAU påtalar, att aktivitetskravet kommer bidra till att

målgruppen överlag närmar sig arbetsmarknaden och således att positiva sysselsättningseffekter uppstår på sikt.

Förslaget bedöms öka sysselsättningen och minskat på både kort och lång sikt

Regeringen bedömer att förslaget om aktivitetskrav kommer att leda till ökad sysselsättning och minskat biståndsmottagande, både på kort och lång sikt. I promemorian gjordes bedömningen, delvis i linje med detta, att förslagen på sikt innebär att fler personer kommer att gå till arbete och egenförsörjning och att perioderna av försörjningsstödsberoende kommer att bli kortare.

Övriga förslag bedöms inte ha några betydande konsekvenser för sysselsättningen.

11.5 Konsekvenser för företag

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms sammantaget ha begränsade effekter för företag.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer i sak överens med regeringens. I promemorian föreslås att arbetsplatsförlagda aktiviteter ska begränsas till kommunal förvaltning.

Remissinstanserna

Konkurrensverket framför att det i promemorian saknas en analys kring vilka konsekvenser förslagen kan få för lokala företag. Vidare framför myndigheten att förslagen innebär dels en risk för undanträngningseffekter på det lokala näringslivet, dels offentlig säljverksamhet i konkurrens med privata aktörer som i dag erbjuder kök, lokalvård, parkförvaltning och andra tjänster motsvarande de som anges i promemorian.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen bedömer att förslaget om aktivitetskrav, vilket bl.a. innefattar arbetsplatsförlagda aktiviteter, har en begränsad påverkan på företagens konkurrensvillkor. Detta mot bakgrund av det som framförts i avsnitt 5.2 om arbetsplatslagda aktiviteter, antal berörda biståndsmottagare och deras avstånd till arbetsmarknaden samt aktiviteternas skiftande karaktär. Eftersom regeringens förslag, till skillnad från promemorians, innebär att arbetsplatsförlagda aktiviteter ska få utföras även i andra verksamheter än kommunal förvaltning skiljer sig det aktuella förslaget från det förslag som Konkurrensverkets synpunkt avser.

Regeringen bedömer att förslaget, med sin inriktning mot arbete och egenförsörjning och påverkan på sysselsättningen, på sikt, förväntas ha vissa positiva effekter för företagens kompetensförsörjning. Det kan även leda till att fler arbetstagare väljer att fortbilda sig. Att det blir enklare att

finna rätt arbetskraft bedöms minska kostnaderna för företagen i samband med rekrytering och göra att de snabbare förväntas kunna fylla sina vakanser. Eftersom biståndsmottagare över lag bedöms ha en förhållandevis svag ställning på arbetsmarknaden är det främst företag som erbjuder yrken med låga krav på kvalifikationer som förväntas påverkas.

Förslagen i övrigt bedöms ha begränsade effekter för företag.

11.6 Konsekvenser för brottslighet och det brottsförebyggande arbetet

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms sammantaget leda till en viss minskning av felaktiga utbetalningar av försörjningsstöd och bidragsbrott, men medför samtidigt en ökad risk för oseriösa aktörer.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian bedöms förslagen inte innebära några ökade risker för brottslighet, utan förväntas i stället bidra på ett positivt sätt i arbetet med att förebygga och motverka brott, fusk och felaktiga utbetalningar.

Remissinstanserna

Sverige Kommuner och Regioner (SKR) anser att förslagen förväntas ha positiva konsekvenser för arbetet med att förebygga och motverka välfärdsbrottslighet. *Linköpings kommun* anför att kommunens erfarenhet av arbete med aktivitetskrav är att det minskar risken för felaktiga utbetalningar. *Ekonomistyrningsverket* saknar dock en analys i frågan.

Skälen för regeringens bedömning

Förslaget om aktivitetskrav innebär att socialnämnderna ska ställa krav på biståndsmottagare att delta i vissa aktiviteter. Aktiviteterna ska som huvudregel uppgå till 40 timmar per vecka, vilket försvårar möjligheterna för dem som deltar i aktiviteterna att samtidigt ägna sig åt s.k. svartarbete. I detta avseende bedöms förslaget minska risken för felaktiga utbetalningar av försörjningsstöd och bidragsbrott.

Förslaget innebär att socialnämnderna ska tillhandahålla flera olika typer av meningsfulla aktiviteter som dessutom ska kunna anpassas efter de enskilda biståndsmottagarnas behov. Det är sannolikt att flera kommuner inte själva kommer att kunna tillhandahålla en sådan variation av aktiviteter, utan att de behöver anlita privata utförare som tillhandahåller aktiviteterna. Regeringen bedömer att det finns en risk att oseriösa aktörer använder utbetalade medel till annat än vad pengarna är avsedda för. Detta drabbar inte bara samhället ekonomiskt utan kan också leda till aktiviteter som inte håller god kvalitet. Det finns även en risk att

oseriösa aktörer försöker utnyttja biståndsmottagare som gratis arbetskraft i samband med verksamhet med arbetsplatsförlagda aktiviteter. Det föreslås inte att privaträttsliga organ som bedriver verksamhet med sådana aktivitetstyper som kan ingå i aktivitetskravet ska omfattas av tillståndsplikt enligt 26 kap. 1 § SoL. Tillståndsplikt ger störst möjligheter att stänga ute oseriösa aktörer och aktörer som omfattas av tillståndsprövning granskas även mer ingående (Välfärdsbrottslighet mot kommuner och regioner, Brå 2022:1) Regeringen vill därför betona vikten av att kommunerna kontinuerligt följer upp verksamheten. Såsom framgår av 5 kap. 2 § socialtjänstlagen (2025:400) ska socialnämnden systematiskt och fortlöpande följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten. Att kommunen är skyldig att kontrollera och följa upp verksamhet som genom avtal har lämnats över till privata utförare följer även av 10 kap. 8 § kommunallagen (2017:725). Vidare bör noteras att IVO, både genom sin tillsyn och genom förslaget om redovisningsskyldighet, kommer ha möjlighet att upptäcka oegentligheter och fusk.

När det gäller annan typ av brottslighet bedöms förslaget inte ha några betydande konsekvenser. Beträffande förslagen i övrigt bedöms reformen enbart ha försumbara effekter.

11.7 Konsekvenser för integration och möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms sammantaget bidra till förbättrad integration och således till ökade möjligheter att nå det integrationspolitiska målet

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Länsstyrelsen i Västernorrlands län ser positivt på förslagen vad gäller den del av målgruppen som omfattas av länsstyrelsens integrationsuppdrag och som står långt ifrån arbetsmarknaden. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att aktivitetskravet kan få särskild effekt på utrikesfödda eftersom de är överrepresenterade bland försörjningsstödstagare.

Skälen för regeringens bedömning

Riksdagen har beslutat om ett nytt mål för integrationspolitiken: utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell,

ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

Förslaget om aktivitetskrav syftar bl.a. till att biståndsmottagare ska nå egen försörjning och minska beroendet av försörjningsstöd. Som framgår av promemorian är utrikes födda kraftigt överrepresenterade bland dem som tar emot försörjningsstöd. En av aktiviteterna inom aktivitetskravet syftar till att öka den enskildes språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att förslaget om aktivitetskrav kan leda till att utrikes födda, i större utsträckning än inrikes födda, övergår i arbete och egen försörjning. Det kan bidra positivt till integrationen och således öka möjligheterna att nå det integrationspolitiska målet.

Övriga förslag bedöms inte ha några betydande konsekvenser för integrationen.

11.8 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms sammantaget ha positiva effekter för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Några remissinstanser framför att förslagen har positiva effekter på jämställdheten mellan kvinnor och män. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* tillstyrker aktivitetskravet genom att hänvisa till myndighetens erfarenheter av att arbeta med målgruppen utrikesfödda kvinnor kring ekonomisk ojämställdhet och hedersförtryck. *Länsstyrelsen* ser dock brister i promemorians konsekvensanalys för jämställdheten och hänvisar till att familjers försörjningsstöd i dag ofta sätts in på mannens konto. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att förslagen har vissa positiva konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Jämställdhetsmyndigheten anför att kvinnor i lägre utsträckning tar del av arbetsfrämjande insatser, att män oftare erbjuds arbetsmarknadsnära insatser och att det är av yttersta vikt att dessa skillnader inte förstärks genom aktivitetskravet. Myndigheten anför också att reformen kan leda till särskilda svårigheter för våldsutsatta kvinnor på skyddat boende. Myndigheten pekar slutligen på att kvinnliga deltagare i arbetsmarknadsinsatser har svårigheter att få ihop livspusslet med de insatser som programmen erbjuder och att detta för ensamstående kvinnor innebär konflikter mellan rollen som familjeförsörjare och ansvaret för barnen.

Skälen för regeringens bedömning

Såsom påtalas av *Jämställdhetsmyndigheten* och *Länsstyrelsen i Västmanlands län* finns det skillnader mellan könen i mottagandet av ekonomiskt bistånd. Kvinnor har en högre sannolikhet att vara långvariga mottagare av ekonomiskt bistånd än män (SOU 2025:15 s. 248–250). En orsak kan vara att kvinnor, enligt *Jämställdhetsmyndigheten*, i lägre utsträckning deltar i aktiviteter som är inriktade mot arbetsmarknaden. Regeringen bedömer att förslaget om aktivitetskrav kan innebära en mer jämn fördelning av aktiviteter mellan kvinnor och män eftersom kravet omfattar såväl kvinnor som män. Deltagande i aktiviteter kan bidra till att isolering i hemmet bryts och till att individen närmar sig arbetsmarknaden. I den mån ökningen i deltagande i aktiviteter blir större för kvinnor än för män, vilket kan bli fallet mot bakgrund av det som anförs av *Jämställdhetsmyndigheten*, förväntas förslagen gynna jämställdheten mellan kvinnor och män.

Flera remissinstanser påpekar att kvinnor oftare tar det största ansvaret för tillsynen över barn, vilket innebär att kvinnor har svårare än män att fullfölja aktivitetskravet trots att regleringen är könsneutralt utformad och kraven ska vara individuellt anpassade. I syfte att stärka förutsättningarna för såväl kvinnor som män att delta i aktiviteter på heltid, har regeringen i budgetpropositionen för 2026 ökat anslaget inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, 1:1 Kommunalekonomisk utjämning, med 130 miljoner kronor 2026 och med 260 miljoner kronor årligen från och med 2027. Detta för att möjliggöra utökad tid i förskola och fritidshem för barn vars föräldrar berörs av aktivitetskravet. Regeringen avser att tillsätta en utredning som ska se över förutsättningarna för utökad tillsyn för barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskravet.

När det gäller synpunkter från bl.a. *Jämställdhetsmyndigheten* att exempelvis våldsutsatta kvinnor kan ha svårt att delta i aktivitet hänvisar regeringen till vad som sägs om godtagbara skäl att inte delta i aktivitet i avsnitt 5.9. Övriga förslag bedöms inte påverka jämställdheten mellan kvinnor och män i någon betydande utsträckning.

11.9 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Regeringens bedömning

Förslagen om aktivitetskrav, redovisnings- och rapporterings-skyldighet, sanktionsavgift samt informationsöverföring bedöms innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Denna inskränkning bedöms vara nödvändig och proportionerlig i förhållande till syftet med förslagen.

Förslaget om att socialnämnderna får begära att en enskild som får försörjningsstöd ska delta i aktiviteter även innan han eller hon har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader bedöms främja den kommunala självstyrelsen.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens. I promemorian finns dock ingen bedömning i fråga om att kommunerna ska vara skyldiga att sätta ned försörjningsstödet när en biståndsmottagare avböjer att delta i aktivitet, praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Remissinstanserna

Sveriges Kommuner och Regioner bedömer att inskränkningen i den kommunala självstyrelsen är rimlig förutsatt att staten ersätter kommunerna för kostnader och att rätt till förskola och fritidshem genomförs.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringens förslag innebär att socialnämnden blir skyldig att tillhandahålla aktiviteter och begära att en enskild som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader ska delta i aktiviteterna. Förslaget innebär också att det ska vara obligatoriskt för nämnden att sätta ned försörjningsstöd om en biståndsmottagare utan godtagbart skäl avböjer deltagande i anvisad aktivitet. Detsamma föreslås, till skillnad från i dag, även gälla för den som inte deltar i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap 4 § SoL. Vidare innebär förslaget att socialnämnderna ska redovisa och rapportera vissa uppgifter om sin tillämpning av aktivitetskravet till IVO, samt att IVO ska kunna besluta om sanktionsavgift om det föreligger systematiska brister. Det innebär också att socialnämnden ska vara skyldig att lämna vissa uppgifter till Arbetsförmedlingen.

Det övergripande syftet med förslagen är att motverka utanförskap, ta tillvara arbetskraft och göra tillämpningen mer enhetlig i landet. Förslagen medför att kommunerna påförs nya skyldigheter och utökade åtaganden, vilket utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den.

Regeringen bedömer att aktivitetskravet är ett ändamålsenligt medel för att motverka utanförskap. Genom att göra det obligatoriskt att ställa krav på meningsfull aktivitet uppnås större enhetlighet samtidigt som det fulla arbetsutbudet hos mottagarna av försörjningsstöd kan utnyttjas. De krav som ställs på kommunerna och IVO:s sanktionsmöjlighet bedöms vara nödvändiga för att säkerställa att kommunerna fullgör sina skyldigheter. Därutöver bedöms viss informationsöverföring från socialnämnderna till Arbetsförmedlingen vara nödvändig för att myndigheterna ska kunna planera sina respektive aktiviteter för enskilda som omfattas av aktivitetskravet. Sammantaget bedömer regeringen att den inskränkning av den kommunala självstyrelsen som förslagen innebär är nödvändig och proportionerlig i förhållande till syftet med förslagen.

Vidare innebär regeringens förslag att socialnämnderna får begära att en enskild som får försörjningsstöd ska delta i aktiviteter även innan han eller hon har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader. Genom

förslaget får kommunerna således en utökad befogenhet att begära deltagande i aktiviteter, vilket bedöms främja den kommunala självstyrelsen.

11.10 Bedömning av om förslagen är förenliga med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms vara förenliga med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens. I promemorian föreslås dock att arbetsplatsförlagda aktiviteter endast ska få utföras i en kommunal förvaltning eftersom statsstödsreglerna enligt promemorian normalt inte gäller myndighetsuppgifter.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser väljer att inte kommentera den aktuella frågan. *Svenskt Näringsliv* tar ställning mot att inkludera kommunala bolag i kretsen av verksamheter där arbetsplatsförlagda aktiviteter ska kunna utföras och hänvisar till EU:s statsstödsregler och risk för snedvriden konkurrens. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser däremot inte att EU:s statsstödsregler skulle väga tyngre än nyttan av att kunna nyttja även ideella organisationer och kommunernas egna bolag. *Norrköpings kommun* förordar arbetsplatsförlagda aktiviteter i kommunala bolag trots att EU-rättens statsstödsregler lyfts fram som ett problem. *Fremia och Famna* och *Sveriges Stadsmissioner* framhåller att civilsamhället bör inkluderas i utförandet av de arbetsplatsförlagda aktiviteterna och hänvisar till EU-kommissionens strategi för att stärka och utveckla den sociala ekonomin.

Skälen för regeringens bedömning

Förslaget om aktivitetskrav innebär att det uppställs nya krav för att få ekonomiskt bistånd och nya skyldigheter för berörda myndigheter. Villkoren för att få ekonomiskt bistånd och myndigheternas skyldigheter i förhållande till de enskilda kommer såväl före som efter förslagets genomförande att vara utformade så att de stämmer överens med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU. Principerna om fri rörlighet och ickediskriminering kommer att respekteras på samma sätt som i dag.

Svenskt Näringsliv och *SKR* uppehåller sig kring frågan om möjligheten till arbetsplatsförlagda aktiviteter kan utgöra otillåtet statsstöd. I promemorian föreslås att arbetsplatsförlagda aktiviteter endast ska få

utföras inom kommunal förvaltning. Detta med hänvisning till reglerna om statsstöd i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Regeringens förslag om aktivitetskrav innebär att kommunerna ska kunna tillhandahålla meningsfulla arbetsplatsförlagda aktiviteter, men säger inget om under vilka närmare förutsättningar detta ska ske. Det kommer därför att vara upp till kommunerna att närmare utforma insatserna utifrån varje individs behov. Reglerna om statsstöd kommer då att vara en av flera faktorer att ta hänsyn till när insatserna planeras. Detsamma gäller för övrigt även om kommunen väljer att anlita privata utförare av de andra typerna av aktiviteter som föreslås. För det fall det blir fråga om att upphandla tjänster kommer reglerna om offentlig upphandling att aktualiseras.

Sammantaget är det regeringens bedömning i likhet med flera remissinstanser, att förslaget om arbetsplatsförlagda aktiviteter kan inkludera verksamhet i bl.a. kommunal förvaltning, civilsamhällesorganisationer, kommunala bolag och privata företag utan att kollidera med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU, och att det ankommer på kommunerna att säkerställa en tillämpning som är förenlig med unionens fördrag och grundprinciper. Även i övrigt bedöms förslagen vara förenliga med EU-rätten.

11.11 Övriga konsekvenser

Arbetslöshetskassorna

Regeringen bedömer att införandet av ett aktivitetskrav och att den som deltar i aktivitet ska kunna få arbetslöshetsersättning endast kommer påverka arbetslöshetskassorna i begränsad omfattning. Som regeringen framfört i avsnitt 5 är avsikten att aktivitetskravet inte ska påverka den enskildes möjligheter att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Regeringen bedömer därför att aktivitetskravet och ändringen av lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring inte kommer att ha några betydande effekter för landets arbetslöshetskassor. Deltagande i en aktivitet inom ramen för aktivitetskravet kommer inte heller att ha några effekter på riskerna för att den enskilde får sin ersättning reducerad.

Personer med funktionsnedsättning

Bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är långtidsarbetslöshet vanligare än bland befolkningen i stort. Detsamma gäller för beroende av försörjningsstöd. Förslaget om aktivitetskrav kan därför förväntas påverka denna grupp i större utsträckning än befolkningen i stort. För det fall en individ i denna grupp har hel sjukersättning, aktivitetsersättning, sjukpenning i särskilda fall eller rehabiliteringspenning i särskilda fall kommer denne visserligen inte att omfattas av kravet. Personer som enbart tar emot partiell sjukersättning, eller aktivitetsersättning, kommer däremot att omfattas. Regeringen vill därför framhålla vikten av att socialnämnden beaktar biståndsmottagarens förmåga när aktivitetskrav beslutas. Vidare behöver den individuella planen anpassas efter individens förutsättningar, exempelvis kan sjukdom

eller vårdkontakter utgöra godtagbara skäl att inte delta i aktivitet. Socialnämnden kommer att behöva göra individuella bedömningar som tar hänsyn till behoven hos familjerna som är beroende av försörjningsstödet. Detta gäller i synnerhet för föräldrar till barn med funktionsnedsättningar och föräldrar som har egna funktionsnedsättningar.

Samtidigt medför aktivitetskravet stärkta möjligheter för personer med funktionsnedsättningar att ta sig ur ett utanförskap. *Myndigheten för delaktighet (MFD)* ser i sitt remissvar positivt på aktiviteter riktade till personer med funktionsnedsättning som är arbetslösa, om aktiviteterna kan föra den enskilde närmare arbetsmarknaden och egen försörjning. Regeringen instämmer i detta och bedömer att förslagen kan bidra till att minska utanförskapet bland personer med funktionsnedsättningar.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

12 kap.

4 a § Socialnämnden ska begära att en enskild som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader ska delta i sådana aktiviteter som anges i 6 a § (aktivitetskrav).

Aktivitetskrav får inte ställas på den som

1. är under 18 år,
2. är 18–20 år och genomgår studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning,
3. har sysselsättning på heltid i form av
 - a) anställning,
 - b) arbetsmarknadspolitiskt program,
 - c) kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande, eller
 - d) andra statliga, kommunala eller regionala insatser,
4. har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken,
5. har sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall, i den omfattning som han eller hon har sådan förmån, eller
6. är ledig enligt föräldraledighetslagen (1995:584) med ett barn som inte har fyllt ett år.

Paragrafen är ny och reglerar ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.3.

Av första stycket framgår att socialnämnden ska begära att en enskild som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader ska delta i sådana aktiviteter som anges i 6 a § (aktivitetskrav). Det krävs inte att det är fråga om tre sammanhängande hela kalendermånader, vilket innebär att en person som får försörjningsstöd sedan exempelvis den 15 februari ska omfattas av ett aktivitetskrav från och med den 15 maj. Tid

med försörjningsstöd i en annan kommun beaktas vid bedömningen av hur lång tid den enskilde har fått försörjningsstöd. Det ankommer på socialnämnden att utreda i vilken utsträckning den enskilde har tagit emot försörjningsstöd i en annan kommun och på den enskilde att medverka i utredningen av denna fråga. Med hänsyn till den tid det tar att utreda frågan och att hitta en lämplig aktivitet ligger det i sakens natur att en aktivitet inte alltid kan anvisas från och med första dagen vid flytt mellan kommuner. Socialnämndens skyldighet att ställa krav på deltagande i aktivitet gäller personer som får försörjningsstöd. Om en person får ett uppehåll i sitt försörjningsstöd, t.ex. på grund av en tillfällig inkomst, kan socialnämnden inte ställa krav på att han eller hon deltar i aktiviteter under den tiden. Aktivitetskravet träder in efter tre sammanhängande månader med försörjningsstöd för personer som fortfarande får sådant stöd. Om en person som tidigare har haft försörjningsstöd i minst tre sammanhängande månader på nytt får försörjningsstöd efter ett uppehåll i stödet, är socialnämnden således inte skyldig att ställa krav från och med första dagen personen får försörjningsstöd. Det finns dock möjlighet för socialnämnden att ställa aktivitetskrav enligt 4 d § i ett sådant fall. Försörjningsstöd beviljas som regel månadsvis. Socialnämnden kan därmed under den enskildes tredje månad med försörjningsstöd, som en förutsättning för rätt till fortsatt försörjningsstöd, ställa krav på att han eller hon deltar i aktiviteter från och med nästföljande månad.

I *andra stycket* anges de grupper som är undantagna från aktivitetskrav. Av 31 kap. 5 § framgår vidare att regeringen får meddela föreskrifter om att aktivitetskrav inte får ställas på den som deltar på deltid i vissa arbetsmarknadspoliska insatser.

Av *punkten 1* framgår att aktivitetskrav inte får ställas på den som är under 18 år. Detsamma gäller enligt *punkten 2* för den som är 18–20 år och genomgår studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Enligt *punkten 3* får aktivitetskrav vidare inte ställas på den som har sysselsättning på heltid i form av anställning, arbetsmarknadspolitiskt program, kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola, en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser. Som exempel på sådana offentliga insatser kan bl.a. nämnas olika former av rehabiliterande insatser samt praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 §. Andra exempel är aktiviteter enligt 33 kap. 21–23 §§ socialförsäkringsbalken för personer som har aktivitetsersättning, daglig verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, sysselsättning för personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen och skyddstillsyn med särskild behandlingsplan (s.k. kontraktsvård) enligt brottsbalken. Av 3 § första stycket framgår att den som deltar i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola anses stå till arbetsmarknadens förfogande, vilket är en grundläggande förutsättning för försörjningsstöd. Enligt 3 § andra stycket har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande, om det finns godtagbara skäl.

Vad som är heltid är inte författningsreglerat. En utgångspunkt är att heltid motsvarar 40 timmars arbetsvecka, men det finns många situationer där även ett lägre antal timmar kan anses utgöra heltid. En person som har ett heltidsarbete på en arbetsplats där heltid enligt kollektivavtal understiger 40 timmar per vecka bör fortfarande anses vara sysselsatt på heltid. Under förutsättning att studierna även i andra sammanhang bedöms vara studier på heltid bör detsamma gälla för en person som studerar även om den schemalagda undervisningen understiger 40 timmar per vecka.

Uttrycket heltid tar inte hänsyn till en persons arbetsförmåga. Att en person med nedsatt arbetsförmåga har sysselsättning motsvarande sin arbetsförmåga är således i detta avseende inte att betrakta som sysselsättning på heltid.

När det gäller en person som har anvisats till ett arbetsmarknadspolitiskt program på heltid bör den som deltar i programmet på heltid enligt anvisningen anses uppfylla kravet på sysselsättning på heltid och därmed inte omfattas av aktivitetskravet. Det ankommer på Arbetsförmedlingen att bedöma om programdeltagaren är sysselsatt i den utsträckning som krävs. Socialnämnden bör således godta de uppgifter som Arbetsförmedlingen lämnar. Om Arbetsförmedlingen meddelar socialnämnden att programdeltagaren inom den närmaste tiden inte har tillräcklig sysselsättning inom programmet omfattas han eller hon av målgruppen för aktivitetskravet (se vidare 4 b §).

Av *punkten 4* framgår att personer som har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken, dvs. ålderspensionärer, inte omfattas av aktivitetskravet.

Av *punkten 5* framgår att den som har sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenning i särskilda fall inte omfattas av aktivitetskravet i den omfattning som han eller hon har sådan förmån. Det innebär att den som har hel sådan förmån faller utanför målgruppen för aktivitetskravet. En person som exempelvis har halv förmån omfattas bara av aktivitetskravet i den del han eller hon inte har beviljats förmånen. Om personen inte har några andra aktiviteter ska han eller hon därmed som utgångspunkt ha aktiviteter motsvarande halvtid inom ramen för aktivitetskravet (se vidare 4 b och 4 c §§). Det saknar betydelse om den enskildes förmån samordnas med andra förmåner och därför inte utbetalas med fullt belopp.

Genom *punkten 6* undantas den som är ledig enligt föräldraledighetslagen (1995:584) med ett barn som inte har fyllt ett år från aktivitetskravet. Det saknar betydelse om den enskilde är helt ledig eller delledig. Enligt 1 § andra stycket föräldraledighetslagen ska vissa personer likställas med en förälder när det gäller ledighet enligt den lagen, bl.a. en make som stadigvarande sammanbor med föräldern eller föräldrarnas sambo. Punkten 6 gäller även för en arbetstagare som utan att vara förälder enligt föräldraledighetslagen är ledig enligt 5 § andra stycket eller 6 § samma lag efter en överlåtelse av föräldrapenning enligt 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken.

4 b § *Aktivitetskravet ska gälla för den tid som den enskilde har förmåga att delta i aktiviteter. Tiden får inte överstiga 40 timmar per vecka. Tiden ska minskas och i övrigt anpassas med hänsyn till*

1. sysselsättning som den enskilde har på deltid i form av
 - a) anställning,
 - b) arbetsmarknadspolitiskt program,
 - c) kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande, och
 - d) andra statliga, kommunala eller regionala insatser, och
2. den enskildes övriga skyldigheter.

Om den enskilde i sitt hushåll har barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat sitt första skolår, ska tiden dessutom minskas med tio timmar per vecka.

Paragrafen är ny och reglerar hur aktivitetskravet ska bestämmas. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Enligt *första stycket* ska aktivitetskravet gälla för den tid som den enskilde har förmåga att delta i aktiviteter. Tiden får dock inte överstiga 40 timmar per vecka. Socialnämndens bedömning av den enskildes förmåga att delta i aktiviteter motsvarar inte helt den bedömning av arbetsförmågan som görs av Arbetsförmedlingen. En bedömning av arbetsförmågan görs i förhållande till ett visst, eller ett på arbetsmarknaden normalt förekommande, arbete medan socialnämndens bedömning görs i förhållande till de aktiviteter som nämnden tillhandahåller. Även om Arbetsförmedlingens bedömning av individens arbetsförmåga är en viktig del av beslutsunderlaget för socialnämnden, ska nämnden göra en självständig bedömning av individens förmåga att delta i aktiviteter enligt aktivitetskravet. Det kan således uppstå situationer där Arbetsförmedlingen bedömer att en person har helt nedsatt arbetsförmåga men där socialnämnden ändå bedömer att han eller hon har förmåga att delta i vissa aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet.

Av första stycket följer vidare att tiden för aktivitetskravet ska minskas och i övrigt anpassas med hänsyn till sysselsättning som den enskilde har på deltid i form av anställning, arbetsmarknadspolitiskt program, kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande och andra statliga, kommunala eller regionala insatser (*första punkten*). Sådan minskning och anpassning ska även göras med hänsyn till den enskildes övriga skyldigheter (*andra punkten*).

En deltidssysselsättning enligt första punkten är en sådan sysselsättning som enligt 4 a § andra stycket 3 hade uteslutit den enskilde från målgruppen för aktivitetskravet om den hade utförts på heltid. Med anpassning avses att aktivitetskravet inte får inkräkta på den enskildes deltidssysselsättning och övriga skyldigheter. Det är både omfattningen och förläggningen av de aktiviteterna som måste anpassas till den enskildes deltidssysselsättning och övriga skyldigheter. Det ankommer således på socialnämnden att se till att aktiviteterna enligt aktivitetskravet inte tidsmässigt krockar med den enskildes deltidssysselsättning och övriga skyldigheter. Med den enskildes övriga skyldigheter enligt andra punkten avses rättsliga skyldigheter, t.ex. ansvaret som vårdnadshavare enligt föräldrabalken. Om den enskilde är vårdnadshavare för ett barn med särskilda behov och behöver vara med på möten som rör barnet i skolan, socialtjänsten eller barn- och ungdomspsykiatri ska tiden för sådana

möten beaktas när aktivitetskravet bestäms. Skyldigheter inom ramen för arbetsmarknadspolitiken är ett annat exempel på sådana skyldigheter som avses. Hit räknas t.ex. krav på att söka arbeten. För dem som omfattas av aktivitetskravet måste socialnämnden således anpassa aktiviteterna så att den enskilde ges tillräckligt utrymme för att uppfylla sina åtaganden, bl.a. att söka arbeten i den omfattning som Arbetsförmedlingen kräver.

Om den enskilde har barn i sitt hushåll som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat sitt första skolår, ska enligt *andra stycket* tio timmar per vecka undantas från aktivitetskravet. En förälder till ett sådant barn har rätt till förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel enligt 7 § föräldraledighetslagen (1995:584) för att vårda barnet. Med barnets första skolår avses i likhet med föräldraledighetslagen det första året i den hittillsvarande nioåriga grundskolan eller motsvarande skolform. De barn som ingår i hushållet behöver inte vara den enskildes biologiska barn. Även en person som enligt 1 § *andra stycket* föräldraledighetslagen likställs med en förälder när det gäller ledighet enligt den lagen bör omfattas av bestämmelsen, t.ex. en make som stadigvarande sammanbor med föräldern eller föräldrarnas sambo.

4 c § Om den enskilde har barn i sitt hushåll måste aktivitetskravet vara rimligt i förhållande till möjligheten att ha tillsyn över barnet. Vid bedömningen ska socialnämnden beakta i vilken omfattning kommunen erbjuder

- 1. förskola,*
- 2. fritidshem, och*
- 3. pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem.*

Paragrafen är ny och reglerar hur aktivitetskravet ska bestämmas om den enskilde har barn i sitt hushåll. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Av bestämmelsen framgår att aktivitetskravet måste vara rimligt i förhållande till hemmavarande barns tillgång till barnomsorg som kommunen erbjuder genom egen eller annans regi, dvs. förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. Bestämmelser om sådan utbildning och annan pedagogisk verksamhet finns i 8, 14 och 25 kap. skollagen (2010:800).

Ett aktivitetskrav som innebär att den enskilde ska delta i aktiviteter under tid då kommunen inte erbjuder tillsyn för hans eller hennes hemmavarande barn kan inte anses vara rimligt. Aktivitetskravet får således inte medföra att barn till föräldrar som tar emot försörjningsstöd lämnas utan tillsyn och omsorg. I likhet med vad som gäller enligt 4 b § *andra stycket* är det inte nödvändigt att det hemmavarande barnet är den enskildes biologiska barn, se vidare kommentaren till den paragrafen.

4 d § Socialnämnden får begära att en enskild som får försörjningsstöd ska delta i sådana aktiviteter som anges i 6 a § även innan han eller hon har fått försörjningsstöd under tre sammanhängande månader. Ett sådant aktivitetskrav får vara lägre än vad som följer av 4 b §.

Paragrafen är ny och reglerar socialnämndens möjlighet att ställa aktivitetskrav när 4 a § inte är tillämplig. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Enligt bestämmelsen får socialnämnden begära att en enskild som får försörjningsstöd ska delta i aktiviteter även innan han eller hon har fått

försörjningsstöd under tre sammanhängande månader. Efter en sådan tremånadersperiod ska socialnämnden enligt 4 a § begära att den enskilde deltar i aktiviteter. Ett aktivitetskrav som är frivilligt för socialnämnden att ställa får vara lägre än det aktivitetskrav som socialnämnden är skyldig att ställa enligt 4 a §. I övrigt gäller samma bestämmelser oavsett om ett aktivitetskrav grundas på 4 a eller 4 d §.

4 e § När socialnämnden ställer aktivitetskrav på en enskild ska nämnden upprätta en individuell plan för aktiviteterna. I planen ska rimlig tid avsättas för att söka arbete.

Paragrafen är ny och reglerar den individuella plan som ska upprättas för en person som omfattas av aktivitetskravet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Av bestämmelsen framgår att socialnämnden är skyldig att upprätta en individuell plan för aktiviteterna när den ställer krav på att en person ska delta i aktiviteter enligt aktivitetskravet. Planen kan innehålla en eller flera aktiviteter och aktiviteterna kan vara parallella eller ligga i tid efter varandra. Valet av aktiviteter bör vara utformade utifrån individens förutsättningar. Socialnämnden bör sträva efter att aktiviteterna i planen i så stor utsträckning som möjligt förhåller sig till och kompletterar de eventuella övriga aktiviteter individen redan har genom Arbetsförmedlingen eller andra offentliga insatser.

Enligt bestämmelsen ska rimlig tid för att söka arbete avsättas i planen. Både eget arbetssökande och aktiviteter inriktade på att söka arbete enligt 6 a § andra stycket 4 och kan räknas som tid avsatt för att söka arbete. Vad som är rimlig tid måste bedömas utifrån förhållandena i det enskilda fallet.

4 f § Socialnämnden får ge den som deltar i aktiviteter enligt 4 a eller 4 d § uppehåll i aktiviteterna i upp till fyra veckor per kalenderår.

Paragrafen är ny och reglerar rätten till uppehåll från aktivitetskravet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Av bestämmelsen följer att socialnämnden får ge den som deltar i aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet uppehåll i aktiviteterna i upp till fyra veckor per kalenderår.

5 § Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i *aktiviteter* som anvisats enligt 4, 4 a eller 4 d §, ska fortsatt försörjningsstöd nekas eller sättas ned. Detsamma gäller om han eller hon uteblir från *aktiviteterna* utan godtagbart skäl. Om det finns särskilda skäl får dock socialnämnden avstå från att neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd.

Paragrafen reglerar följderna av att den enskilde inte deltar i anvisade aktiviteter. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Enligt paragrafens hittillsvarande lydelse får fortsatt försörjningsstöd nekas eller sättas ned om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i eller uteblir från praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som han eller hon har anvisats enligt 4 §. Hänvisningen till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § tas bort och ersätts med en hänvisning till aktiviteter enligt 4 §. Genom ett tillägg i paragrafen gäller bestämmelsen även för personer som har anvisats aktiviteter inom ramen

för aktivitetskravet enligt de nya 4 a och 4 d §§. Vidare ändras paragrafen så att fortsatt försörjningsstöd ska nekas eller sättas ned i angivna situationer. Det införs samtidigt en möjlighet för socialnämnden att inte neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd, om det finns särskilda skäl. En omständighet som bör beaktas vid bedömningen av om det finns särskilda skäl är om det den enskilde är försörjningsansvarig för ett barn i hushållet. I undantagsfall kan ett nekat eller nedsatt försörjningsstöd i sådana fall få orimliga konsekvenser för barnet. Det måste göras en individuell prövning av särskilda skäl i varje enskilt ärende. Ändringarna i paragrafen är inte avsedda att ändra vad som anses vara godtagbara skäl för att inte delta i anvisade aktiviteter (jfr prop. 1996/97:124 s. 173).

6 § En enskild som deltar i *aktiviteter* enligt 4, 4 a eller 4 d § ska inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

Paragrafen reglerar i vilka fall bestämmelser om arbetsmiljö i arbetsmiljölagen och om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken är tillämpliga för personer som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

Enligt paragrafen är de aktuella bestämmelserna tillämpliga när den som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet utför uppgifter som stämmer överens med eller liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete. I sådana fall ska den enskilde likställas med en arbetstagare.

I likhet med ändringen i 5 § ersätts hänvisningen till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § med en hänvisning till aktiviteter enligt 4 §. Vidare tas det in hänvisningar till aktiviteter enligt de nya 4 a och 4 d §§ så att bestämmelserna i arbetsmiljölagen (1977:1160) och socialförsäkringsbalken kan bli tillämpliga även då någon deltar i aktiviteter enligt ett aktivitetskrav.

6 a § *Socialnämnden ansvarar för att det finns aktiviteter som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för personer som får försörjningsstöd.*

Med aktiviteter enligt första stycket avses sådana som

- 1. syftar till att motivera den enskilde eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften,*
- 2. syftar till att förbättra den enskildes språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften,*
- 3. är arbetsplatsförlagda, eller*
- 4. är inriktade på att söka arbete.*

Aktiviteterna ska vara utformade på ett sådant sätt att den som deltar är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och sköta sitt arbetssökande på det sätt som krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning.

Paragrafen är ny och reglerar en skyldighet för socialnämnden att säkerställa tillgången till meningsfulla heltidsaktiviteter för personer som får försörjningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Av *första stycket* framgår att socialnämnden ansvarar för att det finns aktiviteter så att personer som får försörjningsstöd kan erbjudas en meningsfull heltidssysselsättning. Att socialnämnden ansvarar för tillgången till aktiviteter hindrar inte att nämnden, i enlighet med gällande lagstiftning om t.ex. upphandling, anlitar andra utförare (jfr 4 kap. 3 § denna lag och 9 kap. 37 § kommunallagen [2017:725]). Socialnämnden kan däremot inte uppfylla sin skyldighet genom att hänvisa till att det finns tillgång till insatser som tillhandahålls av andra huvudmän såsom Arbetsförmedlingen eller regionerna. Med uttrycket meningsfull heltidssysselsättning avses att aktiviteterna ska vara av sådan karaktär att de typiskt sett är utvecklande för deltagarna. Det följer inte av första stycket att aktiviteterna måste utföras inom kommunens geografiska område.

Andra stycket innehåller en uttömmande uppräkningslista av de aktiviteter som socialnämnden ska tillhandahålla till personer som får försörjningsstöd. Socialnämnden är skyldig att tillhandahålla alla fyra typer av aktiviteter. Det innebär inte att varje individ med försörjningsstöd ska få ta del av varje typ av aktiviteter.

Enligt *punkten 1* ska det finnas tillgång till aktiviteter som syftar till att motivera den enskilde eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som med dessa syften. Med uttrycket syftar till att motivera den enskilde avses att aktiviteterna är av sådan karaktär att de stärker deltagarnas vilja att göra de ansträngningar som krävs för att närma sig arbetsmarknaden. Aktiviteterna ska typiskt sett föra individen närmare arbetsmarknaden. Målgruppen för aktivitetskravet är en heterogen grupp där det finns många olika orsaker till att personerna inte kan försörja sig själva. Det gör att det behöver finnas en viss bredd i aktiviteterna. Exempel på aktiviteter som ryms inom denna punkt är gruppaktiviteter med syfte att stärka deltagarens självförtroende och att motivera och vägleda. Det kan också handla om gruppaktiviteter och utbildande aktiviteter med inriktning mot grundläggande digital kompetens, samhällsorientering och myndighetskontakter.

Enligt *punkten 2* ska det finnas tillgång till aktiviteter som syftar till att förbättra den enskildes språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften. Exempel på aktiviteter som ryms inom denna punkt är kurser i svenska språket, ”språkcaféer” och språkpromenader, dvs. där man i grupp tränar språket tillsammans med en handledare. Andra tänkbara aktiviteter är sådana som ger språklig träning inför exempelvis anställningsintervjuer.

Enligt *punkten 3* ska det finnas tillgång till arbetsplatsförlagda aktiviteter. Med uttrycket arbetsplatsförlagda aktiviteter avses att deltagarna ska utföra arbetsuppgifter på en arbetsplats. Det finns inget krav på att arbetsplatsen ska vara i en kommunal förvaltning.

Enligt *punkten 4* ska det finnas tillgång till aktiviteter inriktade på att söka arbete. Det kan handla om att enskilt eller i grupp lära sig hur man hittar och sällar bland lediga arbeten. Det kan också handla om att enskilt eller i grupp få stöd och handledning när det gäller hur man utformar ett ansökningsbrev och en CV eller tillfälle att öva sig på en intervjusituation.

Enligt *tredje stycket* ska aktiviteterna vara utformade på ett sådant sätt att den som deltar är oförhindrad att ta ett arbete, kan stå till arbetsmarknadens förfogande och sköta sitt arbetssökande på det sätt som

krävs för att ha rätt till arbetslöshetsersättning. Stycket har utformats utifrån de allmänna villkor och de krav i övrigt som gäller inom arbetslöshetsförsäkringen. Aktiviteterna måste därför vara så flexibla att de möjliggör för den enskilde att uppfylla de krav som ställs inom arbetslöshetsförsäkringen. Bestämmelser om arbetslöshetsersättning finns i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring. Det kan även i vissa fall bli aktuellt att i stället tillämpa bestämmelserna om arbetslöshetsersättning i den numera upphävda lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

15 kap.

Uppgifter till Arbetsförmedlingen om enskildas deltagande i aktiviteter

6 a § Om socialnämnden ställer aktivitetskrav enligt 12 kap. 4 a eller 4 d § på en enskild och den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, ska nämnden lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om att den enskilde har anvisats aktiviteter.

Socialnämnden ska på begäran lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om

1. vilka aktiviteter den enskilde har anvisats, och

2. vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna.

Paragrafen är ny och reglerar socialnämndens skyldighet att lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om att en person deltar i aktiviteter enligt ett aktivitetskrav. Övervägandena finns i avsnitt 7 och 9.

När socialnämnden fattar beslut om att en person som är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen ska delta i aktiviteter, ska nämnden enligt *första stycket* lämna uppgift till förmedlingen om att den enskilde har anvisats aktiviteter. Uppgiftsskyldigheten avser det faktum att den enskilde har anvisats en aktivitet inom ramen för aktivitetskravet, inte vilken aktivitet som anvisats (jfr andra stycket 1). Skyldigheten gäller bara i förhållande till personer som är anmälda som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, varför socialnämnden måste kontrollera om så är fallet innan Arbetsförmedlingen informeras.

Enligt *andra stycket* ska socialnämnden på begäran lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om vilka aktiviteter den enskilde har anvisats. Nämnden ska även på begäran lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen om vad som framkommit om den enskildes förmåga att delta i aktiviteterna.

31 kap.

Bemyndigande som gäller deltagare i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser

1 a § Regeringen får meddela föreskrifter om att aktivitetskrav enligt 12 kap. 4 a och 4 d §§ inte får ställas på den som är anvisad att delta på deltid i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser.

Paragrafen är ny och innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från aktivitetskravet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av 12 kap. 4 a § följer att aktivitetskrav inte får ställas på den som deltar på heltid i en arbetsmarknadspolitisk insats. Genom paragrafen bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om att aktivitetskrav inte får ställas på den som är anvisad att delta på deltid i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser (jfr 12 kap. 4 b §).

34 kap.

Sanktionsavgift

Uppgifter till Inspektionen för vård och omsorg om socialnämndens arbete med krav på aktiviteter

11 § Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg redovisa hur nämnden arbetar med krav på aktiviteter enligt 12 kap. 4 a–4 f och 6 a §§. Av redovisningen ska det särskilt framgå

- 1. hur nämnden arbetar med kravställande enligt 12 kap. 4 a och 4 d §§,*
- 2. hur nämnden arbetar med individuella planer enligt 12 kap. 4 e §, och*
- 3. vilka aktiviteter enligt 12 kap. 6 a § det finns tillgång till.*

Redovisningen ska göras en gång vartannat år och varje gång nämnden på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av 12 kap. 4 a–4 f §§ eller 6 a § samma kapitel.

Paragrafen är ny och innehåller en skyldighet för socialnämnden att redovisa till Inspektionen för vård och omsorg hur nämnden arbetar med aktivitetskrav. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Enligt *första stycket* ska det av redovisningen särskilt framgå hur nämnden arbetar med kravställande och individuella planer samt vilka aktiviteter det finns tillgång till.

Av *andra stycket* framgår att redovisningen ska göras en gång vartannat år och vid de tillfällen nämnden på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av aktivitetskravet.

12 § Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg rapportera hur många personer som har

- 1. anvisats aktiviteter enligt 12 kap. 4 a §,*
- 2. anvisats aktiviteter enligt 12 kap. 4 d §, och*
- 3. nekats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte deltagit i aktiviteter som anvisats enligt 12 kap. 4 a eller 4 d §.*

Rapporteringen ska göras en gång per kvartal.

Paragrafen är ny och reglerar en skyldighet för socialnämnden att lämna uppgifter till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om hur många personer som har anvisats aktiviteter enligt ett aktivitetskrav. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Av *första stycket* framgår att socialnämnden ska rapportera till IVO hur många personer som har anvisats aktiviteter enligt 4 a § respektive 4 d §. Socialnämnden ska vidare rapportera hur många personer som har nekats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte deltagit i anvisade aktiviteter.

I *andra stycket* anges att rapporteringen ska göras en gång per kvartal.

Beslut om sanktionsavgift

13 § Inspektionen för vård och omsorg ska besluta att en kommun ska betala en sanktionsavgift om kommunens tillämpning av 11 och 12 §§ eller 12 kap. 4 a–4 f §§ och 6 a § har systematiska brister.

Innan beslut om sanktionsavgift fattas ska kommunen ges skälig tid att åtgärda bristerna.

Sanktionsavgiften tillfaller staten.

Paragrafen, som är ny, reglerar den sanktionsavgift som Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska ta ut av kommuner som inte följer bestämmelser om aktivitetskrav. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Av *första stycket* följer att IVO ska besluta att en kommun ska betala en sanktionsavgift om det finns systematiska brister i kommunens tillämpning av aktivitetskravet. Exempel på sådana brister är att socialnämnden inte tar sitt ansvar avseende tillgången till alla typer av aktiviteter eller att socialnämnden inte tillämpar aktivitetskravet i förhållande till vissa grupper. Andra exempel är att socialnämnden systematiskt låter bli att neka eller sätta ned försörjningsstöd för personer som inte deltar i anvisade aktiviteter eller att socialnämnden inte fullgör sin redovisnings- och rapporteringsskyldighet enligt 11 och 12 §§.

Enligt *andra stycket* ska IVO ge kommunen skälig tid att åtgärda bristerna innan IVO fattar beslut om sanktionsavgift. Vad som är en skälig tid får avgöras i det enskilda fallet.

Av *tredje stycket* framgår att sanktionsavgiften tillfaller staten.

Beräkning av sanktionsavgiften

14 § Sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 100 000 kronor och högst 10 000 000 kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur många personer som har berörts av bristerna och hur allvarliga bristerna är i övrigt.

Om det finns särskilda skäl får sanktionsavgiften sättas ned helt eller delvis.

Paragrafen, som är ny, behandlar storleken på sanktionsavgiften. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

I *första stycket* anges det intervall inom vilket sanktionsavgiften ska bestämmas, lägst 100 000 kronor och högst 10 000 000 kronor.

Enligt *andra stycket* ska det, när avgiftens storlek fastställs, särskilt beaktas hur många personer som har berörts av bristerna och hur allvarliga bristerna är i övrigt. En försvårande omständighet är exempelvis om bristerna är en följd av ett medvetet åsidosättande av bestämmelserna om aktivitetskrav.

Av *tredje stycket* framgår att sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om det finns särskilda skäl. Sådana skäl bör anses finnas om bristerna har uppstått på grund av förhållanden utanför kommunens kontroll och kommunen inte haft rimlig möjlighet att åtgärda bristerna.

Ny avgift vid fortsatt underlåtenhet

15 § Om en kommun, efter det att ett beslut om sanktionsavgift fått laga kraft, fortfarande inte åtgärdar bristerna, får Inspektionen för vård och omsorg besluta om ny sanktionsavgift enligt 13 §.

Paragrafen är ny och reglerar Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) möjlighet att besluta om ny sanktionsavgift om kommunen inte åtgärdar brister som legat till grund för en tidigare sanktionsavgift. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Paragrafen avser situationen att en kommun, efter att ett beslut om sanktionsavgift enligt 13 § har vunnit laga kraft, ändå inte åtgärdar de brister som konstaterats av IVO. IVO får då besluta om en ny sanktionsavgift. Om IVO ska fatta beslut om en ny sanktionsavgift måste IVO i

enlighet med 13 § andra stycket ge kommunen skälig tid att åtgärda bristerna. Den skäliga tiden bör då räknas från det att den tidigare sanktionsavgiften vann laga kraft.

35 kap.

2 § Beslut av Inspektionen för vård och omsorg får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. omhändertagande av personakt enligt 17 kap. 7 §,
2. tillstånd enligt 26 kap. 1 §,
3. föreläggande enligt 28 kap. 5, 8, 9 eller 10 §,
4. förbud och återkallelse av tillstånd enligt 28 kap. 11, 12, 12 a eller 13 §,
5. överflyttning av ärende enligt 29 kap. 11 §, och
6. sanktionsavgift enligt 28 kap. 16 § *eller 34 kap. 13–15 §§.*

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut när det gäller utlämnande av handling i en personakt i enskild verksamhet enligt 17 kap. 6 § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Inspektionen för vård och omsorg enligt denna lag får inte överklagas.

Paragrafen reglerar överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) beslut. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

I *första stycket* ändras *sjätte punkten* så att det blir möjligt för kommunen att överklaga IVO:s beslut om sanktionsavgift enligt 34 kap. 13–15 §§ till allmän förvaltningsdomstol.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027 i fråga om 34 kap. 13–15 §§ och 35 kap. 2 § och i övrigt den 1 juli 2026.

2. Bestämmelsen i 12 kap. 4 a § om att socialnämnden ska begära att den enskilde ska delta i aktiviteter tillämpas första gången för enskild som får försörjningsstöd som avser oktober 2026.

Av *första punkten* framgår att bestämmelserna om sanktionsavgift och om överklagande av sådan avgift träder i kraft den 1 juli 2027. Övriga bestämmelser träder i kraft den 1 juli 2026.

Av *andra punkten* följer att bestämmelsen i 12 kap. 4 a § om skyldighet för socialnämnden att ställa krav på deltagande i aktiviteter tillämpas första gången på försörjningsstöd som avser oktober 2026. Det innebär att det endast är tid efter ikraftträdandet som beaktas vid beräkningen av sammanhängande tid med försörjningsstöd enligt nämnda bestämmelse. Det följer inte av andra punkten att det måste vara fråga om försörjningsstöd för hela kalendermånaden oktober 2026 (jfr kommentaren till 12 kap. 4 a §). Andra punkten reglerar det aktivitetskrav som socialnämnden är skyldig att ställa. Ett aktivitetskrav som socialnämnden får ställa enligt 12 kap. 4 d § kan däremot ställas från och med ikraftträdandet oavsett hur länge den enskilde har fått försörjningsstöd.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

12.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring

2 kap.

Sökande som deltar i aktiviteter enligt socialtjänstlagen

20 § En sökande som deltar i aktiviteter enligt 12 kap. 4 a eller 4 d § socialtjänstlagen (2025:400) kan få arbetslöshetsersättning.

Paragrafen är ny och klargör att en sökande kan få arbetslöshetsersättning trots att han eller hon deltar i aktiviteter enligt ett s.k. aktivitetskrav som ställts enligt 12 kap. 4 a eller 4 d § socialtjänstlagen (2025:400). Övervägandena finns i avsnitt 6.

3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för den som har en pågående ersättningsperiod vid ikraftträdandet. *Vid tillämpning av den upphävda lagen gäller även det som anges i 2 kap. 20 § om arbetslöshetsersättning vid deltagande i aktiviteter enligt 12 kap. 4 a eller 4 d § socialtjänstlagen (2025:400).*

Övergångsbestämmelsen reglerar att den upphävda lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring fortfarande gäller för den som har en pågående ersättningsperiod vid ikraftträdandet av lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring den 1 oktober 2025. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Genom ett tillägg till övergångsbestämmelsen klargörs att den nya 2 kap. 20 § ska tillämpas i sådana fall. En sökande kan således få arbetslöshetsersättning enligt den upphävda lagen om arbetslöshetsförsäkring utan hinder av att han eller hon deltar i aktiviteter enligt ett aktivitetskrav som ställts enligt socialtjänstlagen.

12.3 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

12 kap.

4 b § Aktivitetskravet ska gälla för den tid som den enskilde har förmåga att delta i aktiviteter. Tiden får inte överstiga 40 timmar per vecka. Tiden ska minskas och i övrigt anpassas med hänsyn till

1. sysselsättning som den enskilde har på deltid i form av

a) anställning,

b) arbetsmarknadspolitiskt program,

c) kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, motsvarande utbildning vid folkhögskola eller en utbildning som socialnämnden anser vara godtagbara skäl för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande, och

d) andra statliga, kommunala eller regionala insatser, och

2. den enskildes övriga skyldigheter.

Om den enskilde i sitt hushåll har barn som inte har fyllt åtta år eller som är äldre än så men ännu inte har avslutat *det andra skolåret i grundskolan eller i annan utbildning som motsvarar grundskolan*, ska tiden dessutom minskas med tio timmar per vecka.

Paragrafen reglerar hur aktivitetskravet ska bestämmas. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

En ändring görs i *andra stycket* med anledning av att grundskolan blir tioårig (jfr prop. 2024/25:143). Det första året i den tidigare nioåriga grundskolan motsvarar det andra året i den nya tioåriga grundskolan. Ändringen motsvarar den ändring som görs i 7 § föräldraledighetslagen (1995:584) med anledning av att grundskolan blir tioårig, se SFS 2025:733. Se vidare kommentaren till paragrafen i avsnitt 12.1.

Sammanfattning av promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29)

Bilaga 1

Uppdrag och övergripande motiv för ett aktivitetskrav

I promemorian lämnas förslag om ett aktivitetskrav för vuxna män och kvinnor som uppbär försörjningsstöd.

I april 2022 beslutade Regeringskansliet att ge en utredare i uppdrag att analysera och föreslå hur ett tillägg om aktivitetsplikt kunde införas i socialtjänstlagen. Enligt den ursprungliga uppdragsbeskrivningen skulle en aktivitetsplikt företrädesvis riktas till arbetslösa vuxna kvinnor och män som står till arbetsmarknadens förfogande och uppbär försörjningsstöd. I mars 2023, efter regeringsskiftet, ändrades uppdraget. Den största förändringen var att utredaren nu ska utreda ett aktivitetskrav som ska riktas till vuxna män och kvinnor som tar emot försörjningsstöd. I tilläggsuppdraget lyfts bl.a. också fram att utredaren ska analysera och ta ställning till vilka samhällsnyttiga insatser som kan ingå i ett aktivitetskrav.

Utredarens uppdrag har således varit att utreda hur, inte om, ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet kan införas. Det har inneburit att utredningen inte närmare övervägt behovet av ett aktivitetskrav. Utgångspunkten har varit att ett aktivitetskrav ska införas och att detta bör utformas så att de centrala målsättningar som anges i uppdraget i möjligaste mån kan uppnås.

Utredningen har i sitt arbete också identifierat tunga skäl för ett aktivitetskrav. Det handlar om att tidigt bryta passivitet hos den som uppbär försörjningsstöd, att stärka rättssäkerhet och likformighet, att motverka att försörjningsstödet blir en permanent försörjningskälla och att ta tillvara potentiell arbetskraft.

Risker, utmaningar och alternativa vägar och förslag

Utredningen ser ett antal övergripande utmaningar och risker med ett aktivitetskrav i linje med utredningens uppdrag. Aktivitetskravet ska vara ett komplement till andra insatser; det är en utmaning inte minst i relation till arbetsmarknadspolitiken. Aktiviteterna ska vara både meningsfulla och på heltid, vilket kan vara svårt i praktiken givet begränsade offentliga resurser. En implicit målsättning om ökad tydlighet och likformighet ska dessutom vägas mot intresset av flexibilitet och anpassningsbarhet. Det senare följer av att både kommuner och de individer som kan komma i fråga för aktivitetskravet har mycket varierande behov och förutsättningar.

Utredningen sätter inledningsvis i övervägandena också, det operativa uppdraget till trots, aktivitetskravet i ett bredare politiskt perspektiv och pekar på vissa möjliga alternativa, eller mer eller mindre kompletterande,

politiska vägval. Detta görs inte minst mot bakgrund av aktivitetskravets koppling till arbetsmarknadspolitik. Situationen där kommunerna i praktiken blir skyldiga att ge individer som får inget eller begränsat stöd av Arbetsförmedlingen (kompletterande) försörjningsstöd, samtidigt som kommunerna inte har möjlighet att själva ge stöd, ställa krav eller erbjuda aktiviteter skapar kommunal frustration och systematisk friktion.

Utredningen konstaterar i det sammanhanget att det krävs mer genomgripande reformer än ett aktivitetskrav för att hantera utmaningar kopplade till underliggande arbetsmarknadspolitiska tillkortakommanden, grundläggande ansvarsfördelning mellan stat och kommun och juridiska och institutionella hinder för närmare, operativ samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen.

Mot bakgrund av de utmaningar och risker utredningen identifierar lämnar utredningen i promemorian ett alternativt förslag avseende målgrupp för aktivitetskravet. Utredningens huvudförslag tar tydligt fasta på en generell målsättning om faktisk heltidsaktivitet för vuxna som uppbär försörjningsstöd. Alternativförslaget tar tydligare utgångspunkt i vissa av de praktiska utmaningarna med att få ett aktivitetskrav att fungera effektivt, och siktar primärt på att bryta passivitet i grupper av försörjningsstödstagare som i dag helt saknar aktivitet.

Utredningens förslag

Socialnämndens grundläggande ansvar

I promemorian föreslås en skyldighet för socialnämnden att ansvara för att det finns tillgång till kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för vuxna personer som får försörjningsstöd.

Långa tider i passivitet och bidragsberoende ökar riskerna för individen att mer permanent fastna i arbetslöshet och utanförskap. I det perspektivet är ett tydligt och tidigt krav på aktivitet, som innebär att tiden i passivitet förkortas, meningsfullt i sig. Att det är meningsfullt att ställa krav på aktivitet är dock enligt utredningens mening inte detsamma som att aktiviteterna i sig uppfyller kravet på att ge individen en meningsfull sysselsättning. För detta krävs att aktiviteterna till sin karaktär antingen är utvecklande för deltagarna och för dem närmare arbetsmarknaden och egen försörjning eller är samhällsnyttiga i den bemärkelsen att de tillför något av värde för samhället i stort.

Insatserna inom aktivitetskravet

Insatserna inom aktivitetskravet föreslås utgöras av

1. aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,

2. aktiviteter som syftar till att öka individens språkliga förut-sättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
 3. arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning, och
 4. aktiviteter inriktade på jobbsökande.
- Bilaga 1

Insatserna inom aktivitetskravet ska enligt förslaget vara utformade på ett sådant sätt att personer som deltar är oförhindrade att ta en anställning och även i övrigt kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

Allmänt sett menar utredningen att aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet systematiskt ska kunna vara förberedande i förhållande till insatserna inom arbetsmarknadspolitiken. En viktig funktion för aktivitetskravet är att fylla det glapp som kan finnas mellan de arbetslösas förmåga att delta i aktiviteter och de krav som i Arbetsförmedlingens insatser och program ställs på deltagarna.

Att kommunerna föreslås tillhandahålla arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning inom ramen för aktivitetskravet, speglar skrivningarna i utredningens uppdragsbeskrivning om att analysera vilka samhällsnyttiga insatser som kan ingå.

Målgrupp och när kravet ska inträda

Socialnämnden föreslås vara skyldig att kräva deltagande i aktiviteter av en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader. Mot bakgrund av syftet med aktivitetskravet har utredningen bedömt att kravet bör slå till så fort som möjligt. Samtidigt behöver socialnämnden enligt utredningen viss tid för att utreda individens behov, vid behov samråda med Arbetsförmedlingen och få fram en plats i en lämplig aktivitet. Genom en tvåmånadersgräns undviks också att aktivitetskrav ställs på den som har behov av försörjningsstöd endast under en kort tid.

Utredningen föreslår samtidigt att socialnämnden ska ha möjlighet att ställa krav på deltagande även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader. Aktivitetskrav från dag ett kan t.ex. vara ett led i att kontrollera en individ vid misstanke om att individen arbetar svart eller annars inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Krav på deltagande i aktiviteter får inte ställas på den som redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser, har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken, har sjukersättning, (i den del han eller hon har sjukersättning) eller är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år.

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i insatser enligt aktivitetskravet ska socialnämnden kunna vägra eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd. Detsamma ska gälla om den enskilde utan godtagbart skäl uteblir från insatserna.

Kravets tidsmässiga omfattning och förläggning

Kravet på deltagande ska enligt utredningens förslag anpassas till de övriga aktiviteter den enskilde har i form av arbete, studier eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser. Tillsammans med dessa aktiviteter och individens övriga skyldigheter ska kravet motsvara vad den

enskilde har förmåga att delta i, men inte överstiga 40 timmar per vecka. I hushåll med barn måste ett krav på deltagande vara rimligt i förhållande till hur mycket barnomsorg kommunen erbjuder barnet. Bedömningen av i vilken omfattning individen ska ha aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet ska utgå från individens förmåga att delta i aktiviteterna.

Krav på att upprätta en individuell plan

Socialnämnden ska, när den ställer krav på en enskild att delta i insatser enligt aktivitetskravet, upprätta en individuell plan för insatserna. I planen ska rimlig tid avsättas för arbetssökande. Den föreslagna regleringen av aktivitetskravet är relativt allmänt hållen, bl.a. på grund av både kommuners och individers olika förutsättningar. Det är därför viktigt att säkerställa att aktiviteterna fyller sitt syfte, att föra individen närmare arbetsmarknaden. God planering av individens aktiviteter bedöms vara av central betydelse. Det är angeläget att reflektera över syftet med aktiviteterna och vad de ska leda till, såväl i förhållande till den egna verksamheten och individens förutsättningar som i förhållande till verksamheten hos andra aktörer. Det finns goda belägg för att olika typer av insatser och parallella insatser främjar individens progression.

Samverkan och informationsöverföring

Utredningens förslag medför behov av god samordning och gemensam planering mellan kommunen och andra aktörer, i synnerhet Arbetsförmedlingen. Tydlig författningsreglering rörande samverkan mellan kommun och Arbetsförmedling finns redan. Utredningens förslag skapar dessutom i sig nya möjligheter till samordning av insatser och samverkan i praktiken. Utredningen lämnar förslag rörande informationsöverföring mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen. Förslagen möjliggör för socialnämnden att tidsmässigt och innehållsligt anpassa aktiviteterna inom aktivitetskravet till insatser som individen får från Arbetsförmedlingen och för Arbetsförmedlingen att i sin planering beakta individens aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet och progression till följd av dessa.

Tillsyn, uppföljning och kunskapsstöd

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) föreslås utöva tillsyn över socialtjänstens tillämpning av aktivitetskravet. IVO ska kunna ålägga en kommun att betala en sanktionsavgift om det föreligger systematiska brister i kommunens arbete med aktivitetskravet. Socialnämnden ska regelbundet till IVO redovisa hur kommunen arbetar med aktivitetskravet och lämna vissa kvantitativa uppgifter. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att se över de föreskrifter som reglerar socialnämndernas skyldighet att till myndigheten lämna sådana uppgifter som möjliggör god uppföljning av aktivitetskravet.

Slutligen föreslår utredningen att det bör inrättas en delegation med uppdrag att främja införandet av aktivitetskravet, i första hand genom kunskaps- och metodstöd till kommunerna och genom främjande av samverkan mellan kommuner och andra relevanta aktörer. Delegationen bör ha möjlighet att, efter ansökan, lämna statsbidrag till kommuner för system- och verksamhetsutveckling inför införandet av aktivitetskravet.

Utredningen lämnar i promemorian ett alternativt förslag avseende målgrupp för aktivitetskravet. Det görs bl.a. mot bakgrund av de utmaningar och risker med ett aktivitetskrav i enlighet med utredningens uppdrag, som utredningen har identifierat. Förslaget innebär att målgruppen begränsas på så sätt att socialnämnden, vid sidan av de undantag som ligger i huvudförslaget, inte heller ska ställa krav på deltagande i aktiviteter inom aktivitetskravet på den som deltar i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen. Detta gäller även om individen inte har aktiviteter hos Arbetsförmedlingen på heltid. Med aktiviteter avses i sammanhanget inte sådana samtal eller möten som syftar till att slå fast individens stödbehov och skyldigheter och myndighetens uppföljning av dessa eller eget jobbsökande. Av begränsningen av målgruppen följer att socialnämnden inte behöver ha tillgång till information om hur mycket av individens tid som Arbetsförmedlingen tar i anspråk, det räcker med uppgift om huruvida individen deltar i aktivitet eller ej.

Motiv till det alternativa förslaget är bl.a. den allmänna utmaning som ligger i att två aktörer, dessutom på olika samhällslig nivå, har formellt ansvar för att göra parallella insatser för en och samma individ. Utredningen bedömer också att det finns viss osäkerhet om Arbetsförmedlingens förmåga att fullt ut möta de krav på myndighetens verksamhet som följer av huvudförslaget, när det gäller att bedöma och dokumentera hur mycket tid som tas i anspråk av individen.

Förslagets övergripande konsekvenser

På sikt bedöms förslaget innebära att fler personer kommer att gå till arbete och egenförsörjning och att perioderna av försörjningsstödsberoende kommer att bli kortare. Förslaget bedöms också redan på kortare sikt innebära en viss minskning av antalet individer som får försörjningsstöd oberättigat. Sammantaget bedömer utredningen därför att kommunernas totala kostnader för försörjningsstöd kommer att minska genom förslaget. Samtidigt bedöms kommunernas skatteintäkter öka genom att fler personer kommer att arbeta.

Förslaget bedöms leda till ny faktisk aktivitet för hittills inaktiva personer. För huvuddelen av de individer som kommer vara skyldiga att delta i aktiviteter enligt förslaget gäller samtidigt att de redan i dag torde ha aktiviteter i varierande omfattning hos kommunerna. Utredningen bedömer dock att tydligare reglering, tillsyn och uppföljning, i kombination med statlig ersättning i enlighet med finansieringsprincipen, generellt kan förväntas ha som konsekvens att aktiviteterna inom aktivitetskravet kommer att hålla högre kvalitet och skapa bättre förutsättningar för progression för individen än vad som är fallet utan ett aktivitetskrav.

Förslaget bedöms ha tydliga statsfinansiella dödsviktseffekter på så sätt att en huvudsaklig konsekvens av förslaget är att kostnader som kommunerna redan har i dag för aktiviteter, framöver ersätts av staten i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Förslaget bör, enligt utredningens bedömning, väsentligt minska den systematiska friktion mellan stat och kommun som finns på det arbetsmarknadspolitiska området, genom att kommuner får både möjlighet och skyldighet att göra insatser för arbetslösa som uppbär försörjningsstöd och får inget eller begränsat stöd av Arbetsförmedlingen. Detta innebär dock samtidigt att aktivitets-kravet i betydande utsträckning, i praktiken, får en kompensatorisk funktion i relation till brister, tillkortakommanden och/eller otillräckliga resurser inom arbetsmarknadspolitiken. På så vis blir aktivitetskravet en systematisk ad hoc-lösning. Grundläggande oklarhet i ansvarsfördelningen mellan stat och kommun kvarstår.

Förslagets kostnader

Den absolut största delen av de kostnader som följer av utredningens förslag är kommunernas kostnader för att bedriva de aktiviteter som de blir skyldiga att tillhandahålla inom ramen för aktivitetskravet. Dessa kostnader är i hög grad beroende av antalet individer som i praktiken kommer att omfattas av kravet. Utredningen uppskattar att kommunerna enligt huvudförslaget kommer att behöva tillhandahålla aktiviteter motsvarande heltidssysselsättning för 41 126 personer i genomsnitt per månad. Motsvarande siffra för alternativförslaget är 38 427 personer. Utredningen beräknar mot den bakgrunden kommunens kostnader för att tillhandahålla aktiviteter till ca 3,17 miljarder kronor enligt huvudförslaget och ca 2,9 miljarder kronor enligt det alternativa förslaget. Detta är en uppskattning av kommunernas kostnader för det nya åtagandet, men inte ett ställningstagande i frågan om vilken statlig ersättning som kommunerna i linje med den kommunala finansieringsprincipen bör ha i samband med införandet av ett aktivitetskrav. Vid sidan om dessa kostnader bedöms vissa kostnader också uppstå för kommunerna genom nya krav på redovisning och rapportering till IVO respektive Socialstyrelsen och ökade behov av samverkan med Arbetsförmedlingen.

Förslaget bedöms även i varierande omfattning medföra kostnader för staten, i relation till IVO, Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Det handlar dels om kostnader för utveckling av system och andra verksamhetsstöd i samband med implementeringen av aktivitetskravet, dels om löpande förvaltningskostnader kopplade till aktivitetskravet avseende i första hand tillsyn, handläggning och samverkan. Också utredningen förslag om en inrättande av en delegation med uppdrag att främja införandet av aktivitetskravet medför vissa kostnader.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)
dels att 4 kap. 5 och 6 §§ och 16 kap. 4 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas elva nya paragrafer, 3 kap. 8 §, 4 kap. 4 a–c §§,
12 kap. 4 § närmast efter rubriken Socialnämndens uppgiftsskyldighet
m.m. och 16 kap. 1, 1 a, 2–2 b och 10 b §§, och närmast före 3 kap. 8 §
och 16 kap. 1 och 2 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Aktivitetskrav för vuxna som får försörjningsstöd

8 §

Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för vuxna personer som får försörjningsstöd.

Insatserna ska utgöras av

1. aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften,

2. aktiviteter som syftar till att öka individens språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser med dessa syften,

3. arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning, och

4. aktiviteter inriktade på jobbsökande.

Insatserna ska vara utformade på ett sådant sätt att personer som deltar är oförhindrade att ta ett arbete och även i övrigt kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

4 kap.

4 a §

Socialnämnden ska kräva att en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader deltar i sådana insatser som anges i 3 kap. 8 §. Socialnämnden får ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader.

Krav enligt första stycket får inte ställas på den som

1. redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser,

2. har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken,

3. har sjukersättning, i den del han eller hon har sjukersättning, eller

4. är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år.

4 b §

Krav enligt 4 a § ska anpassas till de övriga aktiviteter den enskilde har i form av arbete, studier eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser. Tillsammans med dessa aktiviteter och den enskildes övriga skyldigheter ska kravet motsvara vad den enskilde har förmåga att delta i men inte överstiga 40 timmar per vecka. Om den enskilde ännu inte har fått försörjningsstöd i två sammanhängande månader får kravet vara lägre.

I hushåll med barn måste ett krav enligt 4 a § dessutom vara rimligt i förhållande till hur mycket barnomsorg kommunen erbjuder barnet.

4 c §

När socialnämnden ställer krav enligt 4 a § på att en enskild ska delta i insatser ska nämnden

upprätta en plan för insatserna. 1 planen ska rimlig tid avsättas för att söka arbete.

Socialnämnden ska se till att de som deltar i insatser enligt 4 a § får ett fyra sammanhängande veckor långt uppehåll i aktiviteterna per år. Upphållet ska förläggas till den period de kommunala skolorna har sommarlov.

5 §

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 § får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetens-höjande verksamheten.

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i *insatser som anvisats enligt 4 a §* eller i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 § får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från *insatserna*, praktiken eller den kompetens-höjande verksamheten.

6 §¹

Den som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § ska i det sammanhanget inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

Den som deltar i *insatser enligt 4 a §* eller praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § ska i det sammanhanget inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

¹ Senaste lydelse 2010:1284.

12 kap.

4 §²

När socialnämnden ställer krav enligt 4 kap. 4 a § på att en enskild ska delta i insatser ska nämnden, om den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om att den enskilde deltar i insatser enligt 4 kap. 4 a §.

Socialnämnden ska på begäran av Arbetsförmedlingen lämna uppgift till förmedlingen om vilka insatser enligt 4 kap. 4 a § en person som är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen deltar i samt vilka framsteg socialnämnden bedömer att den enskilde har gjort.

16 kap.

Rapporteringskyldighet gällande aktivitetskravet för vuxna som får försörjningsstöd

1 §

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg redovisa hur kommunen arbetar med krav på insatser enligt 3 kap. 8 § och 4 kap. a–c §§. Av redovisningen ska särskilt framgå

1. vilka insatser enligt 3 kap. 8 § det finns tillgång till inom kommunen,

2. hur kommunen arbetar med kravställande enligt 4 kap. 4 a §, och

3. hur kommunen arbetar med individuella planer enligt 4 kap. 4 c §.

Redovisning enligt denna paragraf ska ske en gång var annat år och då kommunen på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av 3 kap. 8 § eller 4 kap. 4 a–c §§.

1 a §

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg rapportera

1. hur många personer som har fått insatser enligt 4 kap. 4 a §,

2. hur många personer som har fått insatser enligt 3 kap. 10 §

3. hur många personer som har vägrats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte deltagit i insatser som anvisats enligt 4 kap. 4 a §.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

Sanktionsavgift*2 §*

Inspektionen för vård och omsorg ska ålägga en kommun att betala en sanktionsavgift om det föreligger systematiska brister i kommunens tillämpning av 3 kap. 8 §, 4 kap. 4 a–c §§ och 16 kap. 1 och 1 a §§.

Innan beslut om sanktionsavgift fattas ska kommunen ges skälig tid att åtgärda bristerna.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

2 a §

Sanktionsavgiften ska fastställas till lägst hundra tusen kronor och högst tio miljoner kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur många personer som har berörts av bristerna samt hur allvarliga de i övrigt kan anses vara.

Om det finns särskilda skäl får sanktionsavgiften sättas ned helt eller delvis.

2 b §

Om en kommun, efter ett laga-kraftvunnet beslut om sanktionsavgift enligt 2 §, fortfarande underlåter att åtgärda bristerna får

4 §³

Inspektionen för vård och omsorgs beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande enligt 13 kap. 5 och 8 §§,
4. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 13 kap. 9–11 §§, *samt*
5. överflyttning av ärende enligt 2 a kap. 11 §.

Inspektionen för vård och omsorgs beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande enligt 13 kap. 5 och 8 §§,
4. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 13 kap. 9–11 §§,
5. överflyttning av ärende enligt 2 a kap. 11 §, *samt*
6. *sanktionsavgift enligt 2–2 b §§.*

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Inspektionen för vård och omsorg enligt denna lag får inte överklagas.

Beslut av Socialstyrelsen enligt 16 kap. 6 § andra stycket får inte överklagas.

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg och domstol i fråga som avses i första stycket 2, 3 och 4 gäller omedelbart.

10 b §

Regeringen får meddela föreskrifter om att deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser ska vara att betrakta som sysselsättning på heltid vid tillämpningen av 4 kap. 4 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring ska införas en ny paragraf, 2 kap. 20 §, och närmast före den paragrafen en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

*Sökande som deltar i insatser
enligt socialtjänstlagen*

20 §

*En sökande som deltar i insatser
enligt 4 kap. 4 a § social-
tjänstlagen (2001:453) kan få
arbetslöshetsersättning.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Alternativt förslag till 4 kap. 4 a § i förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 a §

Socialnämnden ska kräva att en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader deltar i sådana insatser som anges i 3 kap. 8 §. Socialnämnden får ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader.

Krav enligt första stycket får inte ställas på den som

1. redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser,

2. deltar i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen,

3. har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken,

4. har sjukersättning, i den del han eller hon har sjukersättning, eller

5. är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år.

Med aktiviteter enligt andra punkten avses inte sådana samtal eller möten som syftar till att slå fast individens stödbehov och skyldigheter och myndighetens uppföljning av dessa eller eget jobbsökande.

Efter remiss har yttranden kommit in från Akademikerförbundet SSR, Arbetsförmedlingen, Barnombudsmannen, Bodens kommun, Botkyrka kommun, Diskrimineringsombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Fackförbundet Vision, Filipstads kommun, FORTE – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Fremia och Famna, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges socialchefer (FSS), Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Linköping, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs kommun, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Stockholm, Kommunal, Konkurrensverket, Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor (KSAN), Kävlinge kommun, Linköpings kommun, Linnéuniversitetet, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malmö kommun, Mittuniversitetet, Munkfors kommun, Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS), Norbergs kommun, Nyköpings kommun, Simrishamns kommun, Skara kommun, Skyddsvärnet, SmåKom, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Statskontoret, Socialstyrelsen, Svenska kyrkan, Svenskt Näringsliv, Sveriges a-kassor, Sveriges Stadsmissioner, Stockholms kommun, Stockholms universitet, Sundsvalls kommun, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sölvesborgs kommun, Ulricehamns kommun, Uppsala kommun, Vuxenutbildning i samverkan (ViS), Älvkarleby kommun och Östersunds kommun.

Därutöver har yttranden kommit in från en privatperson, Eslövs kommun, Folkbildningsrådet, Grums kommun, Helsingborgs kommun, Interesseorganisationen för arbetsintegrerade sociala företag (Skoop), Jönköpings kommun, Karlstads kommun, Kungsbacka kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), Nacka kommun, Norrköpings kommun, Nätverket idéburen sektor Skåne, Oskarshamns kommun, Riksförbundet FUB, Svenska Covidföreningen, Sveriges Dövas Riksförbund, Synskadades Riksförbund, Trelleborgs kommun och Vellinge kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: ALFA-kassan, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Dorotea kommun, Emmaboda kommun, Falkenbergs kommun, Justitiekanslern, Kiruna kommun, Kumla kommun, Leksands kommun, Lilla Edets kommun, Nätverket unga för tillgänglighet (NUFT), Riksdagens ombudsmän (JO), Riksförbundet för hjälp åt läkemedels- & narkotikabrukare (RFHL), Riksrevisionen, Rädda Barnen, Röda Korset, Söderhamns kommun, Upphandlingsmyndigheten, Utbetalningsmyndigheten, Vetlanda kommun och Älvdalens kommun.